

Vilniaus viešoji
A. Mickevičiaus
biblioteka

Kraštotyros
draugijos pirminė
organizacija

iš
Trakų gatvės
istorijos

Tekstas - N.Sisaitės ir Z.Tiukšienės
Konsultantas ist. m. kand. A.Tyla
Recenzentai V.Daugudis ir
istorijos m. k. S.Samalavičius
Nuotraukos: V.Zaikausko, Č.Montvilos,
A.Zavadskio
Dailininkas R.Kepežinskas
Spausdino J.Stanevičiūtė
Tiražas 3 mašinraščio egz.

T U R I N Y S

PRATARĖ	1
I BENDROS ŽINIOS	3
Gatvės pavadinimas 3. Gatvės istorija ir architektūra 3.	
Gatvės perspektyvos 7. Namų numeracijos ypatumai, schema 8.	
II ATSKIRŲ PASTATŲ ISTORIJOS IR ARCHITEKTŪROS APŽVALGA	
Nr. 1/26 - 9. Nr.2 - 15. Nr. 3/2 - 20. Nr. 4.-24. Nr.5 - 27.	
Nr.6 - 29. Nr.7 -31. Nr.8 -33. Nr.9 -36. Nr. 10- 48.	
Nr.11/2 -56. Nr. 12,14 -58. Nr.13 - 62. Nr.15- 64. Nr.16-67.	
Nr.17/28 -68, Nr.18 -74.	
III NEIŠLIKĘ IKI ŠIŲ DIENŲ TRAKŲ GATVĖS PASTATAI	
Trakų vartai, gynybinė siena 77. Pranciškonių varpinė 79.	
Pranciškonių vaškinė 79. Oginskių rūmai 80. Rodvių rūmai 80.	
IV PAMINKLAI. SKULPTŪROS	84
V GYVENTOJAI	86
Iš pokalbių su L.Bosman (g.1890) - 88. Iš pokalbio su	
B.Šablovskaja (g.1914) - 92. Iš pokalbio su L.Don.....	94
VI TRAKŲ GATVĖ ŠIUOLAIKINĖJE LITERATŪROJE	95
KAI KURIŲ ARCHITEKTŪROS TERMINŲ PAAIŠKINIMAI	97
Ika. pradžios Trakų gatvės namų savininkai. Lentelė Nr. 1 -	
98. Seniausieji Trakų gatvės gyventojai. Lentelė 2 - 99. Dabar-	
tinių Trakų gatvės gyventojų sąrašas (1985-1986) - 100.	
LITERATŪRA	136
ILLUSTRACIJŲ SĄRAŠAS	145
PEKĖMĖ	147
ILLUSTRACIJOS	
RECENZIJOS	

P R A T A R M Ė

Visų pasaulio miestų namai ir gatvės turi savo veidą, savaip atkleidžia praeitį ir nūdieną. Trakų gatvė viena seniausių Vilniuje, susiformavusi dar XV a. kaip kelias, vedęs iš miesto ir pilies, į Trakus. Šioje gatvėje yra vertingų architektūriniu bei istoriniu požiūriu pastatų - respublikinės ar vietinės reikšmės paminklų, saugomų valstybės. Nors čia ir neįrengta memorialinių lentų, gatvė mena nemažą istorinių įvykių bei žymiųjų žmonių vardų.

Nuo 1951 metų pavasario šioje gatvėje įsikūrusi Vilniaus viešoji A. Mickevičiaus biblioteka. 1981 m. šios įstaigos kraštotyriminkai pradėjo kaupti medžiagą apie Trakų gatvę. Svarbiausias darbo tikslas buvo surinkti įvairiapusišką informaciją iš rašytinių šaltinių bei pokalbių su gyventojais. Nors Trakų gatvė yra viena pagrindinių Vilniaus senamiesčio arterijų, iki šiol jos istorija nebuvo niekur plačiau nušviesta.

Pagrindinis šio darbo šaltinis, ypač aprašant XVI-XIX a. pabaigos laikotarpį, buvo LTSR paminklų konservavimo instituto (PKI) ir Lietuvos TSR Kultūros ministerijos archyvuose saugoma medžiaga.

Aptariant 1906-1938 metų periodą, naudotasi leidiniuose "Vsia Vilna" (1909-1915) ir "Kalendarz Wilenski" (1906-1939) pateiktais adresais.

Buvo peržiūrėti kai kurie naujausi ir ikitarybinių metų vadovai po Vilnių, miesto adresų bei informacijos žinynai, nemaža knygų ir periodikos, viešosios bibliotekos kraštotyros kartotekos keli skyriai. Taip pat kalbėtasi su Trakų gatvės gyventojais, dabar čia esančių įstaigų vadovais bei darbuotojais, pasinaudota Vilniaus BFET Nr. 16 ir Nr. 18 sudarytais gyventojų sąrašais.

Apie kai kuriuos aprašomus objektus ar jų būklę tam tikru laikotarpiu labai trūko žinių - reikėjo tenkintis užuominomis. Peržiūrėtuose šaltiniuose pasitaikė ir prieštaringų teiginių (nurodomi skirtingi pastatų autoriai, statybos metai, paskirtis ir kt.). Darbe remiamasi naujausiais tyrimais - daugiausia PKI archyvo medžiaga.

Pirmajame skyriuje pateikiama žinių apie gatvės pavadinimą, bendrais bruožais aptariama gatvės istorija ir architektūra, perspektyvos.

Antrajame, didžiausiame darbo skyriuje, iš eilės (pagal naująją, 1957 m. patvirtintą numeraciją) aprašomi pastatai. Aptariamos jų architektūros bei statybos ypatybės, minimi reikšmingesni perstatinėjimai ar rekonstrukcijos. Pateikiama žinių iš kiekvieno namo istorijos - nurodomi žinomi ar spėjami savininkai, su pastatu susiję svarbesni įvykiai, žymieji žmonės, nurodoma namų dabartinė paskirtis bei perspektyvos.

Yra skyriai apie iki šių dienų neišlikusius statinius (III), gatvėje esančius skulptūrinius darbus (IV), gyventojus (V), skyrelis - "Trakų gatvė grožinėje lietuvių literatūroje" (VI).

Darbą papildė XX a. pradžios gatvės namų savininkų, taip pat dabartinių gyventojų sąrašai bei kai kurių iš jų trumpi atsiminimai. Pateikti dažniau vartojamų architektūros terminų paaiškinimai. Yra literatūros ir ikonografinės medžiagos sąrašai, reziumė rusų kalba, nemaža iliustracijų.

Prie medžiagos rinkimo ir tvarkymo prisidėjo bibliotekos pirminės kraštotyros organizacijos narės I. Tubaitė, D. Kasiulytė, R. Paliukaitė, O. Juršėnienė, R. Kromkutė, A. Lukša, K. Rudaitienė ir kiti. Sudarant darbo planą, konsultavo LTSR MA Istorijos instituto mokslinis bendradarbis, istorijos mokslų kandidatas A. Tyla.

B E N D R O S Ž I N I O S

TRAKŲ gatvė tęsiasi apie 100 metrų nuo Komjaunimo (buv. Pylimo) iki Muziejaus (buv. Vokiečių) gatvės. Jos pataitai priklauso dabartiniams 28-ajam (namai Nr.2-18), 29-ajam (Nr.1) 30-ajam (Nr.3-5-7-9) ir 31-ajam (Nr.11-13+15-17) Vilniaus senamiesčio kvartalam. Dabar gatvėje - 18 namų. Ji kažkiek nutolusi nuo buvusio miesto centro - Rotušės aikštės, išsidėčiusi vadinamajame "pasienio" kvartale, kurio vakarine dalimiėjo miesto gynybinė siena su visa savo įtvirtinimų sistema: pasienio grioviu ir pylimu (iš čia ir Pylimo gatvės pavadinimas). Grioviu tekėjo Vingrių upelis. Šalia buvo ligi šiol neišlikę Trakų vartai.

Trakų gatvė yra viena iš svarbių senamiesčio arterijų, į kurią atsiremia Kėdainių ir Kretingos gatvės.

Pirmasis gatvės paminėjimas aptiktas 1579 m. dokumentuose (110)¹, tačiau neabejojama, kad gatvė turėjo šį pavadinimą jau daug anksčiau. Manoma, kad archeologiniai tyrimai galėtų patikslinti pirmųjų pastatų atsiradimo šioje vietoje datą, tačiau spėjama, kad XV amžiuje aptariamoji gatvė jau egzistavo (110).

GATVĖS PAVADINIMAS. Trakų gatvės pavadinimas siejamas su senu, į Trakus vedančiu keliu, prie kurio ji susiformavo.

Istoriniuose šaltiniuose aptinkamos formos in platea Trocen(sis) (lot.), Trocka (lenk.), Trakų (12). Tai viena iš nedaugelio Vilniaus gatvių, per visą savo istoriją išlaikiusių nepakeistą pavadinimą. Tiesa, XVI-XVIII a. ji dar kartais buvo vadinama Senatorių (lenk. Senatorska) gatve. Šis pavadinimas atsirado dėl daugelio čia buvusių feodalinės Lietuvos valstybės pareigūnų (Radvilų, Oginskių, Tyzenhauzų, Tiškevičių) rezidencijų. Tačiau pastarasis vardas neprigijo ir vienas, rodos, net nebuvo vartojamas. Dažniausiai šis pavadinimas rašomas tik kaip priedas prie pavadinimo "Trakų". Dokumentuose randama forma "Trakų arba Senatorių" (110, p. 115).

GATVĖS ISTORIJA IR ARCHITEKTŪRA. XVI a. rašytiniuose šaltiniuose Trakų gatvė minima kaip viena gražiausių ir puošniau-

¹Skliaustuose nurodomas literatūros šaltinio numeris sąrašė.

sių Vilniuje, kaip ir Pilies arba Didžioji (dabar - M. Gorkio), Vokiečių (dabar - Muziejaus), šv. Jono (dabar - J. Garelio) gatvės. Ir mūrinių pastatų čia būta daugiausia (17), p. 39).

Kai 1501 metais Vilniuje buvo pradėtas tiesti vandentiekis, vanduo iš Vingrių šaltinių mediniais antžeminiais vamzdžiais bene pirmiausia nukreiptas į Trakų gatvėje įsikūrusių didikų rūmus ir pranciškonų vienuolyną (59). Viena pirmųjų Vilniuje ši gatvė XVII amžiuje buvo išgrįsta akmenimis (58), p. 77).

Teritorijoje tarp Trakų gatvės ir šiaurinės miesto sienos, taip pat pačioje Trakų gatvėje gyveno labai mažai amatininkų. Daugiausia šioje zonoje buvo išsidėstę didikų rūmai, taip pat bažnytinės ir kitokios valdos.

Dalis gatvės pastatų turi didelę architektūrinę ir istorinę vertę. Jie įtraukti į paminklų sąrašus ir yra saugomi valstybės (24).

Vienas seniausių ir vertingiausių architektūriniu požiūriu Trakų gatvėje yra gotikos ir baroko epochose susiformavęs šv. Mergelės Marijos bažnyčios ir pranciškonų vienuolyno pastatų ansamblis Trakų 9.

Ankstyvojo klasicizmo architektūros pavyzdys yra Trakų 17 ir Muziejaus 28 gatvių sankryžoje esantys rūmai, kurių rekonstrukcijos autoriumi 1790 m., manoma, buvęs žymus architektas M. Knakfusas (1740-1821) (37), p. 246).

Vietiniam ampyro stiliui Vilniuje atstovauja Trakų gatvėje Nr. 1 esantys Tiškevičių rūmai. Kaip rodo naujausi tyrimai, prie rūmų rekonstrukcijos XVIII a. pabaigoje prisidėjo architektas L. Stuoka-Gucevičius. Jo vardas randamas ir dar ~~kitose~~ Trakų gatvėje stovėjusių pastatų liečiančiuose dokumentuose, t. y. L. Gucevičius yra prisidėjęs prie buvusių, iki šiol neišlikusių Radvilų rūmų likimo.¹

Keli Trakų gatvės namai (Nr. 4, 17, 18) buvo pertvarkomi pagal žinomo architekto A. Mikulskio projektus (82).

Kai kurie statiniai neišliko iki šių dienų (žr. III sk.)

Penki Trakų gatvės pastatai (Nr. 1/26, architektūrinis ansamblis Nr. 9 ir rūmai Nr. 17/28) įtraukti į respublikinės reikšmės ir vienas (Nr. 2) - į vietinės reikšmės architektūros paminklų sąrašą (24). Juozo Montvilos paminklas pranciškonų vienuolyno kieme yra respublikinės reikšmės dailės kūrinys, o atlantų skulptūros Trakų g. 1/26 ir architektūros ansamblio

¹ Žr. plačiau, p. 80-82.

Trakų g. 9 sieninė tapyba bei bažnyčios centrinės navos skliautai ir pilonai yra vietinės reikšmės dailės paminklai (ten pat, p. 579). Pranciškonų vienuolyno pastatas yra taip pat respublikinės reikšmės istorijos paminklas (ten pat, p.9).

Turtinga ir marga šios, palyginti, nedidelės Vilniaus miesto gatvės istorija. Labai smarkiai gatvė kentėjo nuo dažnų senajame Vilniuje gaisrų. 1610 metais, užsidegus pranciškonų vienuolynui, sudegė daugelis gatvės namų (110). 1748 metų gaisras beveik sunaikino visus Trakų gatvės pastatus (110; 115). Daug žalos padarė ugnis ir 1749 metais (110). 1794 metais prie Trakų vartų sukilėliai susirėmė su caro kariuomene ir, žinoma, vartai smarkiai nukentėjo, bet tais pačiais metais buvo atstatyti (10, p.32).

Skaitydami 1812 metų karo Lietuvoje istoriją, sužinome, kad "pirmasis į Vilnių pro TRAKŲ VARTUS (išskirte mūsų) birželio 28 d. įėjo kunigaikščio Dominiko Radvilo 8-asis lenkų ulonų pulkas (...) Tuoj po to išgyiavo Miurato vadovaujama kavalerija" (5, p.61). Napoleono kariuomenė buvo apsistojusį pranciškonų vienuolyną ir padarė pastatui daug žalos (118).

Trakų gatve, o toliau Trakų keliu, per Panerius tų pačių metų gruodžio mėnesį traukėsi tūkstančiai nugalėtų, alkanių ir sušalusiu prancūzų (5, p.126).

Gyvendamas Vilniuje, 1830 metais ukrainiečių poetas Tarasas Ševčenka lankė Varšuvos portretisto, dailininko P.K.Lampio dirbtuvę, kuri buvo įsikūrusi Tiškevičių rūmuose Trakų g. Nr.1/26.

Yra šioje gatvėje ir su 1863 metų sukilimo įvykiais susijusių vietų. Minėtuose Tiškevičių rūmuose vykdavo slapti sukilėlių pasitarimai, o prie pranciškonų bažnyčios esančiose kapinaitėse būdavo organizuojami politiniai mitingai (59). Už vienuolių palankumą sukilėliams 1864 m. liepos 30 dieną bažnyčia ir pranciškonų vienuolynas Trakų gatvėje buvo uždaryti.

Išlikę žinių ir apie šioje gatvėje dirbusių darbininkų revoliucines nuotaikas. Buvusios vilnietės, aktyvios revoliucinio judėjimo dalyvės J.Valiukevičiūtės-Kavaliauskienės (1876-1959) atsiminimuose pasakojama apie pirmąjį darbininkų streiką, vykusį 1893 m. Trakų gatvėje buvusioje Andžijevskio siuvykloje. Streikui vadovavo socialdemokratinio būrelio narys (96).

XIX a. pabaigoje šia gatve ne kartą praėjo latvių poetas Janis Rainis. Baigęs teisės mokslus Peterburge, jis dirbo tuometiniame Vilniaus apygardos teisme. Tame pačiame teisme advokatavo ir žymus baltarusių poetas Francišekas Boguševičius.

Atrodo, kad reikalauja patikslinimo spaudoje nurodoma teismo vieta. Žurnalistai teigia, kad jis buvo įsikūręs Tiškevičių rūmuose, t.y. name Nr.1/26 (pagal senąją numeraciją - Nr.22) (69,p.79). Tuo tarpu archyviniai dokumentai rodo, kad įvairios teismo įstaigos, bent jau 1787-1863 metų laikotarpiu, yra buvusios rūmuose Trakų gatvėje 17/28 (anksčiau - Nr. 2).

Dabartiniame Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos name (Trakų 10) 1908 m. yra gyvenusi rašytoja Šatrijos Ragana (žr. p. 53).

Trakų gatvė mena ir 1905-1907 metų revoliucijos įvykius. Revoliucijos metu pranciškonų vienuolyno patalpose buvo įkurinta centrinė darbo birža, kur budintis registruodavo bedarbius ir pagal eilę siųsdavo į darbą, jeigu jo atsirasdavo. Biržoje buvusi gana didelė salė, todėl šios patalpos buvo patogi vieta darbininkams susitikti ir pasikalbėti (11).

Čia būta ir darbo žmonių susidūrimų su policija bei kariuomene. Buržuazinis laikraštis "Vilniaus žinios" rašė, kad spalio 21 (lapkričio 3 d.) (1905 m.) "Apie 3 val. po pietų ties TRAKŲ gatve vėl atsitiko kruvina nelaimė ir kur pražuvo 7 ypatos, o sužeistų apie 50. Užgirdę apie tokį atsitikimą, (...) vėl visi sujudo" (23).

Tuoju po spaudos draudimo panaikinimo pranciškonų vienuolyno patalpose buvo atidaryta pirmoji Vilniuje oficialiai leista dviklasė lietuviška mokykla. Ji veikė 1907-1924 metais (13; 24; 39).

1909-1939 metais beveik kiekviename Trakų gatvės name buvo įsikūrusios privačios dirbtuvėlės ar parduotuvės, dirbo gydytojai bei teisininkai (Plačiau žr. sk. apie atskirus pastatus). Lenkų okupacijos metais pranciškonų vienuolyne veikė miesto archyvas, buvo lietuvių gimnazijos moksleivių bendrabutis ir kitos įstaigos. Ypač lankoma buvo čia pat įrengta valgykla bedarbiams.

Didžiojo Tėvynės karo metais kai kurie Trakų gatvės pastatai gerokai nukentėjo. Buvo sužaloti atskiri namo Nr.1/26 fasado ornamentai (114), apgriauti namai Nr.13, Nr.15 (110). 1944 m. gaisras smarkiai apnaikino rūmus Trakų 17/28 - buvo likę tik kapitalinės sienos ir fasadai (37, p.246). Beveik

visai sudegė du greta vienas kito stovėję pastatai dabartinio Trakų g. Nr.11 namo vietoje (110).

Pokerio metais Trakų gatvė patyrė nemaža pasikeitimų. Buvo tvarkomi, atstatomi sužaloti pastatai, o kai kurie, mažai vertingi, visai nugriauti. Pastatytas ir vienas naujas namas (Nr.16).

Dabar dauguma Trakų gatvės pastatų yra gyvenamieji namai, tačiau nemaža ir įvairių įstaigų. Tuoju po karo čia buvo įsikūrę daugybė nedidelių dirbtuvių bei tuomet vadinamųjų artelių, tokių kaip: Lietuvos verslinės kooperacijos tarybos artelė "Pašvaistė", invalidų artelė "Pažanga", artelės "Teris", "Ranunė", laikrodžių, minkštų baldų remonto, kepurių, legaminų ir kitokios dirbtuvės(45; 93). Kai kurios iš jų, kiek pakeitusios pavadinimus, tebėra iki šių dienų.

1944 m. name Nr.1/26 pradėjo veikti spec. vidurinė karininkų rengimo mokykla, dabar vadinama TSRS vidaus reikalų ministerijos Vilniaus J.Bartašiūno spec. vidurinė vadovaujančių darbuotojų rengimo mokykla.

1949 m. Trakų gatvėje Nr. 2 (anksčiau - Nr. 19) buvo atidarytas Vilniaus kraštotyros muziejus.

1951 m. Trakų g. 10 įsikūrė Vilniaus viešoji biblioteka.

Nuo 1961 m. Trakų g. 2 darbuojasi Lietuvos TSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijos kolektyvas. (Plačiau apie pastatus, juose įsikūrusias įstaigas žr. prie atskirų namų aprašo).

GATVĖS PERSPEKTYVOS. Kiekviena gatvė turi ne tik savo praeities istoriją, bet ir gyvenimo perspektyvas. Nemaža jau dabar numatomų pasikeitimų laukia ir Trakų gatvės. Kaip jau minėta, porinė šios gatvės pusė priklauso 28-ajam Vilniaus senamiesčio kvartalui. Komunalinio ūkio projektavimo institutas 1976 m. pradėjo rengti kvartalo rekonstrukcijos projektą, kuris susilaukė aukšto sąjunginio įvertinimo - TSRS architektų sąjungos geriausių 1982 m. projektų konkurse jis buvo apdovanotas aukso medaliu (66; 80; 108). Projekto autoriai - architektai L.Vaitys, V.Naudžiūnas, S.Marozas, restauracinio projekto autorius - vyr. architektas A.Pilypaitis.

Pagal projektą bus pakeista viso kvartalo inžinebinė įranga, kuri labiau atitiks šiuolaikinius patalpų eksploataavimo reikalavimus.

Planuojama daugiau išryškinti šioje teritorijoje išli-

kusios miesto gynybinės sienos dalį - menkaverčiai pastatai abipus sienos bus pašalinti, pati siena - konservuojama (80). Jos fone siūloma įrengti etnografinę ekspoziciją. Lygiagrečiai šiai ekspozicijai numatoma pėsčiųjų praeiga iš Trakų į Klaipėdos gatvę. Jos galuose žadama atidaryti nedidelės, sezoninio tipo visuomeninio maitinimo įstaigas. Projektas numato kitoje kvartalo vietoje įrengti šiuo metu Trakų g. 12 įsikūrusį vaikų darželį, esantį nepritaikytame šiam tikslui pastate. Teatro ir muzikos muziejus (Trakų 2) turėtų persikelti į L.Giros gatvės Nr.41 patalpas. Autorių siūlymu turėtų būti smarkiai rekonstruotas ir priderintas prie aplinkinių pastatų, namas Nr. 16, kuris buvo pastatytas mūsų amžiaus šešiasdešimtais metais vietoje per karą sunaikinto ir gerokai nedera prie istoriškai susiklosčiusio gatvės statinių charakterio (80).

Didelių pasikeitimų turėtų būti ir Vilnius viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos patalpose Trakų g. 10 (85; 108).

Senamiesčio regeneracijos projekte numatoma buvusį pranciškonų vienuolyną (Nr.9), kuriame dabar yra butai, pritaikyti turistiniam viešbučiui (92).

Šio senamiesčio kvartalo rekonstrukciją vykdys lenkų restauratoriai. Jau pasirašyta darbų vykdymo sutartis.

NAMŲ NUMERACIJOS YPATUMAI. Prieš pradėdant atskirų pastatų istorijos ir architektūros apžvalgą, reikėtų trumpai apibūdinti namų numeracijos pasikeitimą. Senajame Vilniuje namai buvo skaičiuojami nuo centro, t.y. nuo Rotušės (dabar LTSR valstybinio Dailės muziejaus) aikštės į pakraščius. Taip buvo sunumeruoti ir Trakų gatvės pastatai. Be to, ten, kur dabar - poriniai numeriai, buvo neporiniai ir - atvirkščiai. Kiek pavyko nustatyti pagal Vilniaus adresų ir informacijos knygas, namų numeracija pasikeitė maždaug 1957 metais. Į tai reikia atsižvelgti naudojantis senesniais šaltiniais. Vadinausi, namas Nr.1, buvo Nr.22, Nr. 2 - 19 ir t.t. Aiškumo dėlei pateikiame senosios ir naujesnės Trakų gatvės namų numeracijos schemą.

Trakų gatvės namų senosios ir naujosios/nuo 1957m/ numeracijos schema

L.Giros q-vė

18 1 402
16 3 5 401
14 7
12 9 395
10 11 VVB 394
8 13 393
6 15 389
4 17 388
2 19 387

Muziejans q-vė

17 2
15 4 399
13 6 397
397 11/8
396 110

Trakų q-vė

121

Kretingos q-vė

9	9 14
7 392 6	
5 391 8	
3 20	

Kėdainių q-vė

1 22 386

Komjaunimo q-vė

Raudonai pažymėti dabartiniai namų numeriai, žaliai – senieji, juodai – pasesijos numeriai, [] – neišlikęs pastatas

A T S K I R Ū P A S T A T Ū I S T O R I J O S
I R A R C H I T E K T Ū R O S A P Ž V A L G A

NAMAS NR. 1/26 (anksčiau - Nr.22)
ARBA TIŠKEVIČIŲ RŪMAI
(Posesija Nr.386)

ARCHITEKTŪRA. Pastatas yra respublikinės reikšmės architektūros paminklas (24, p.340). Pastatytas XIX a. pradžioje, o galutinai apipavidalintas anksčiau pabaigoje. Tokį jį matome ir dabar.

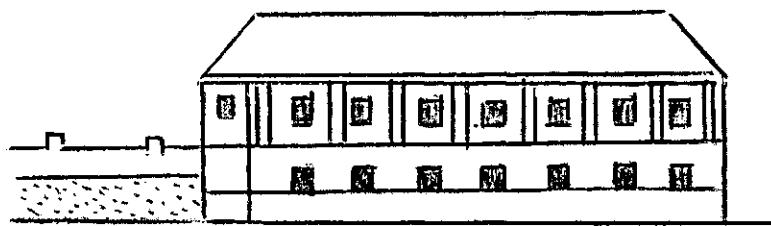
Rūmai yra vienas iš nedaugelio Vilniuje esančių ¹ampyro stiliaus pastatų (65). Tačiau jie vertingi ne tik dėl vėlyvojo klasicizmo architektūros formų, bet ir kaip svarbus senamiesčio urbanistinis formantas (97).

Jau XV a. šioje vietoje būta statinių. 1775 m. čia stovėjo mūrinis Jono Karpio (Karpiovskio) namas, vėliau priklausęs Plioteriams (114). Literatūroje randamas teiginys, kad 1783 m. šioje vietoje suprojektavo pastatą architektas L.Stuoka-Gucevičius(3).

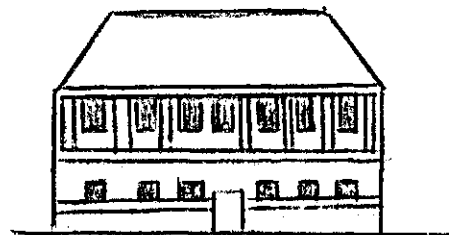
Naujausi archyviniai dokumentai patvirtina, kad 1783 m. L.Stuoka-Gucevičius buvo rekonstravęs čia stovėjusius rūmus (73). Tai teigia jo biografai. Išlikusiose, dabar Maskvos valstybiniame kariniame istoriniame archyve saugomose 1834 m. Vilniaus gatvės išklotinėse rūmai pavaizduoti tokie, kokius juos sukūrė L.Gucevičius (Žr. toliau pateikiamą kopiją). Pastatas beveik kvadratinis, dviejų aukštų, kiekvienas fasadas septynių sąramų, su keturšlaičiu stogu. Architektūrinės formos paprastos, lakoniškos, net rūsčios savo klasicistiniu tektoniškumu. Visi fasadai padalinti į tris horizontalias juostas, pabrėžtinai išryškinti du ^{*}cokoliai, kurių vieną sudaro apatinis aukštas, atskirtas nuo antrojo ryškiu nuoslinkiu. Kitą ^{*}cokolį su panašiu nuoslinkiu sudaro pirmojo aukšto apatinysis trečdalis, virš kurio iškirstos kvadratinės langų angos. Antrasis aukštas kiek žemesnis už pirmąjį, atrodo lengvesnis,

¹ Žvaigždutėmis pažymėti terminai yra aiškinami pateikiamame priede.

Tiškevičių rūmai 1834 metais(73)

1 pav. .Kėdainių gatvės fasadas.

2 pav. .Rūmų vaizdas iš
Trakų gatvės.

su didelėmis langų angomis, kurias skiria puskolonės. Šie elementai lemia griežtą fasadų tektoniką. Į Trakų gatvę išeina arkiniai vartai. Komjaunimo gatvėje pristatytas aštuonių sąramų fasado dviaukštis sparnas dvišlaičiu stogu. Toliau į pietus toje gatvėje eina ilga miesto gynybinių mūrų siena, kurios šaudymo angos padidintos ir atstoja langų angas. Iš kieno pusės prie jos pristatyta įvairių ūkinių pastatų. Rūmai, sparnas ir performuota gynybinė siena sudaro vieningą kompoziciją, būdingą gynybiniam statiniams. Kai L.Gucevičius rekonstravo šį ansamblį, netoliese dar stovėjo gynybiniai Trakų vartai (nugriauti 1804 m.), prie kurių, be abejonės, architektas ir prisiderino. Šiuo atžvilgiu jam greičiausiai pravertė prancūzų architekto S.Ledu (C.N.Ledoux, 1736-1806) patyrimas statant fortifikacinius ir pramoninius pastatus. Specialistai mato šiame pastate savitą, "gucevišką" kompozicinę visumą, jos monolitiškumą, organinį elementų ryšį su visuma, plastinių formų ritmo harmoniją (ten pat).

Kaip matyti iš 1808 m. Vilniaus miesto plano, sklype buvo du atskiri korpusai (vienaaukštis ir dviaukštis) prie Kėdainių gatvės ir ilgas, vieno aukšto ūkinis korpusas palei dabartinę Komjaunimo gatvę. Pagal 1806 m. dokumentą čia buvusios didžiulės, 105 arkliams skirtos arklidės.

1840 m. pagal architekto Tomo Tyšeckio (K.Podčasinskio mokinio) ir jo brolių Bronislavo ir Stanislovo projektą buvo iš dalies perstatyta nedidelė namo dalis, kuri rėmėsi į Trakų gatvę, o prie Trakų ir Kėdainių gatvių sankryžos pastatytas naujas, lakoniškų formų korpusas (34; 71). Tuo metu pagal architekto N.Čagino (1823-1909) projektą prie pagrindinio įėjimo pristatytas balkonas, kuri laiko du betoniniai atlatai - vietinės reikšmės dailės paminklas (24, p.578). Jų autoriumi vienuose šaltiniuose (24, p.578) nurodomas J.Kazlauskas, kituose (37) - Pranciškus Andriolis su mokiniu J.Kozlovskiu (t.y. J.Kazlausku). Dėl šių skulptūrų liaudis kartais vadinavusi pastatą "namas su balvonais" (53).

XIX a. viduryje pastatą sudarė šios dalys: 1) korpusas "A". Naujas, dviejų aukštų, dengtas čerpėmis. Paradinės durys iš Trakų gatvės. Antrame aukšte buvo grafo apartamentai ir koplyčia; 2) korpusas "B". Vieno aukšto, gyvenamas, dengtas čer-

pėmis; 3) korpusas "C". Senas, dviejų aukštų, dengtas čerpėmis; 4) korpusas "D". Vieno aukšto, senas, dengtas čerpėmis, turintis skliautinius perdengimus. Jame buvo ūkinės paskirties patalpos - arklidės, kalvė, dalis, nuomojama miestiečiams. Kiemo gale - mediniai ūkiniai pastatai.

XIX a. pabaigoje rūmai vėl buvo rekonstruoti. 1880 m. pastatyta trijų aukštų dalis prie dabartinės Konjaunimo gatvės. Darbų priežiūrą vykdė Vilniaus apygardos inžinierius ir architektas Ivanas Levickis (1830-po 1894) (114).

Dabar rūmai dviaukščiai, jų planas netaisyklingas, asimetriškas, su pusiau uždaru kiemu. Patalpos korpusuose išdėstytos viena ir dviem eilėmis. Rūsiai ir pirmojo aukšto vestibulis dengti cilindriniais skliautais. Korpusė prie Kėdainių gatvės yra gotiško mūro fragmentų. *Cokolinis aukštas tinkuotas, suraižytas *rustais. Dalis fasadų ornamentikos turi rokoko elementų.

Antrojo aukšto tarplanguose yra dorėninės puskolonės su *kaneliūromis, palangėse - medaljonai (rozetės) su horeljefinėmis renesanso stiliaus galvutėmis. Pagrindinio, orientuoto į šiaurę fasado ašyje virš apvadais apjuosto arkinio portalo išlindęs balkonas, laikomas jau aptartųjų atlantų. Virš karnizo vingiuoja lenktų linijų frontonėlis, papuoštas Tiškevičių herbu. Vakarų fasade taip pat yra žemas frontonas. Fasadus juosia karnizas su *modiljonais.

Pastato interjere išliko vėlyvojo klasicizmo lipdybos elementų.

ISTORIJA.¹ Kaip jau minėta, 1775 m. šis sklypas priklausęs Jonui Karpiui, vėliau - Plioteriui, o nuo 1790 m. valda tapo Tiškevičių nuosavybe ir jiems priklausė iki XIX a. pabaigos - iš čia ir rūmų pavadinimas. Broliai Feliksas ir Mykolas atsisakė savo dalies Vincento naudai. Vėliau pastatas priklausė Juozui ir Jonui Tiškevičiams (114).

Jau minėtame 1806 m. dokumente šalia pastato pažymėtos didelės arklidės.

XIX a. šiuose rūmuose buvo rengiami koncertai. Žinoma, kad 1829 m. žiemą čia, vykdamas iš Peterburgo į Vieną, buvo apsistojęs ir išbuvo iki 1830 m. birželio tuo metu žinomas dailininkas, Varšuvos portretistas Pranciškus Ksaveras Lam-

¹

Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

pis (1775-1837), garsaus Jekaterinos laikų dailininko Džiovano Batisto Lampio sūnus. Apie šį faktą plačiau sužinome iš Rustemo mokinės, dailininkės ir poetės Gabrielės Giunteraitės-Puzinienės (1815-1869) memuarų. Ji rašė: "Karpių-Plioterių (vėliau Tiškevičių) rūmų antrąjį aukštą buvo užėmę patys dailininkai. Mūsų Bachmatavičius turėjo pora kambarių vienoje pusėje, o kitoje pusėje, didžiulėje salėje, buvo įsteigęs visai žiemai savo ateljė dailininkas Lampis, garsaus portretisto sūnus. Gražios damos atvažiuodavo čia pozuoti talentingam ir madingam dailininkui..." (1).

Tuo metu P.K.Lampio dirbtuvę čia lankė ir Tarasas Ševčenka(1; 105). Šį poeto gyvenimo periodą aprašo savo apysakoje rašytojas G.Metelskis (53).

1840 m. sklypą valdė Juozas Tiškevičius. Jis yra fundatorius ir iniciatorius ligi šių dienų išlikusių rūmų, pastatytų pagal minėtąjį T.Tyšėckio projektą.

Nuo 1848 metų žinomas archeologas ir muziejininkas Eustachijus Tiškevičius (1814-1873) laikė rūmuose dalį savo rinkinių, kuriuos sudarė archeologiniai radiniai, piešiniai, žemėlapiai, paveikslai, monetos ir kt. Vėliau, įkūrus 1856 m. senienų muziejų Vilniaus universitete, ši kolekcija buvo iškelta iš Trakų gatvės (26).

1863 m. sukilimo metu rūmuose vykdavo slapti sukilėlių pasitarimai. Po sukilimo už jų tuometinio savininko grafo Jono Tiškevičiaus dalyvavimą sukilime rūmai buvo sekvestruoti. XIX a. pabaigoje jie atiteko V.Vendorfui. Jam priklausė ir 1909-1914 metais. Spaudoje teigiama, kad XIX a. pabaigoje šiame pastate buvo įsteigtas Vilniaus apygardos teismas (69; 79). Po teisės studijų Peterburge čia nuo 1889 metų vasario iki 1891 metų sausio dirbo latvių poetas J.Rainis (1865-1929). Nors darbas sekėsi, tačiau valdininko karjera netraukė jaunojo poeto. Gyvendamas Vilniuje, J.Rainis domėjosi lietuvių gyvenimu, archeologiniais tyrinėjimais, rašė apie tai į latvių spaudą (69; 79).

1884-1898 metais šiame teisme advokatu dirbo ir vienas iš kritinio realizmo pradininkų baltarusių literatūroje poetas Francišekas Boguševičius (1840-1900), dažnai sėmėsis temų kūriniams iš teismo praktikos (20; 79). [1901-1902 m. rūmuose buvo įrengtas elektrinis apšvietimas (100).

Galima prielaida, jog šiame pastate 1906-1908 m. buvo įsikūrusi pirmojo legalaus baltarusių laikraščio "Naša niva" (1906-1915) redakcija, kurioje 1908-1909 m. dirbo baltarusių rašytojai J.Kolasas ir J.Kupala (102). Tačiau nelabai patikimi surastieji šaltiniai (52; 102) neleidžia to griežtai tvirtinti. 1913 m. išleistoje Vilniaus adresų knygoje "Vsia Vilna" nurodomas šio laikraščio redakcijos adresas "Zavalnaja" (Py-limo) 7 (dabar - Komjaunimo), vėlesniais metais - Vilniaus gatvė Nr.29 (dabar - L.Giros). (52).

Kaip rodo ta pati Vilniaus adresų knyga bei leidinys "Kalendarz Wileński", 1910-1912 m. šioje vietoje buvo įsikūrusios įvairios įstaigos: draudimo bendrovės agentūra, "Darbo paramos draugija" (baldų skyrius), buvo prekiaujama elektros ir galanterijos prekėmis, mineraliniu vandeniu. 1906-1914 metais čia veikė S.Elijasono banko kontora, 1909-1912 m. buvo bibliotekos "Detskoje čtenije" skaitykla, duoninė, "Maskvos" draudimo bendrovės agentūra (1912-1913), L.Kochanovskio vaikų darželis, dirbo akušerė ir masažistė. Prieš pirmąjį pasaulinį karą (1909-1914) čia veikė G.Amsterdamiui priklausiusi kavinė. 1925 m. buvo įvairios žydų draugijos, 1935-1938 m. - viešoji vidurinė mokykla, taip pat spec. mokykla kurčėnbyliams¹, duoninė (žr. Šablovskajos pasakojimą). Didžiojo Tėvynės karo metais pastatas palyginti mažai nukentėjo, buvo sužaloti tik atskiri fasado ornamentai.

Tuoju po Vilniaus išvadavimo, 1944 m. rudenį čia buvo įkurta TSRS vidaus reikalų ministerijos Vilniaus J.Bartašiūno spec. vidurinė vadovaujančių darbuotojų rengimo mokykla (86; 99). Iš pradžių mokykla vadinosi spec. vidurinė karininkų rengimo mokykla. Pirmuoju jos viršininku buvo paskirtas papulkininkis V.Afoninas, o pavaduotoju politiniam darbui - revoliucinio judėjimo Lietuvoje dalyvis, LTSR nusipelnęs kultūros veikėjas D.Kučinskas (g. 1902).

1945 m. lapkričio mėnesį buvo išleista pirmoji absožventų laida. Tų metų laidos absolventai, jaunesnieji leitenantai

¹ Duomenys nurodomi remiantis leidiniais "Vsia Vilna" ir "Kalendarz Wileński" nėra visai tikslūs, nes nepavyko peržiūrėti visų metų egzempliorių (kai kurių nėra Vilniaus bibliotekose, kai kuriuose trūksta puslapių).

V.Mankus, K.Petkevičius, J.Brinevičius, A.Sakas žuvo nuo buržuazinių nacionalistų kulų, vykdydami tarnybines pareigas(86).

1973 m. mokyklai, vienai seniausių Tarybų Sąjungoje TSRS vidaus reikalų ministerijos mokymo įstaigų, buvo suteiktas LTSR valstybės ir partijos veikėjo, generolo majoro Juozo Bartašiūno (1895-1972) vardas.

Mokykla turi gerą mokymo materialinę bazę. Auditorijos bei mokomieji kabinetai aprūpinti specialia technika, bibliotekos fonduose sukaupta beveik 80 tūkst. knygų (86).

NAMAS NR. 2 (anksčiau - Nr.19)

(Posesija Nr.387)

ARCHITEKTŪRA. Pastatas yra vietinės reikšmės architektūros paminklas (24, p.364).

Dabartinis namas - tai XIX a. pabaigos neoklasicistiniai rūmai, turintys taip pat gotikos, baroko, klasicizmo ir romantizmo elementų. Be to, į namą įjungta dalis XVI a. miesto gyvenbinės sienos, atsiverianti į kiemą (Žr. t.p. sk. "Neišlikę iki šių dienų Trakų gatvės pastatai").

Išlikusiame 1748 m. gaisro sunaikintų pastatų sąrašė rašoma, kad sudegė Jablonskos "dvarelis", kuris turėjo būti prie pat Trakų vartų. "Dvarelis" pagal to meto pastatų klasifikaciją užėmė tarpinę vietą tarp lūšnos ir mūrinio namo. Kas ir ką vėliau čia atstatė - neaišku, bet 1790 m. šioje vietoje jau stovėjo dviaukštis mūrinis gyvenamas namas. Name buvo 7 kambariai. Korpusai supo pusiau uždara kiemą, rytinis jo sparnas buvo trumpesnis už vakarini. Kiemą stovėjo arklidės dvylikai arklių.

1808 m. plane šioje posesijoje pažymėti jau du namai. Vienas, didesnis pastatytas prie pat tuo metu čia tekėjusio Vingrių upelio.

1856 m. dviaukščiame name buvo 68 langai, abiejuose aukštuose - po 18 įvairios paskirties patalpų (115).

XIX a. 7-8-me dešimtyje rūmai buvo rekonstruoti: sukurti neoklasicistiniai fasadai, imituojuant rusiškąjį klasicizmą.

1909 ir 1914 m. pastatas buvo remontuojamas. Iki šių dienų namas išlaikė pirmykštę konfiguraciją. Vakariename sparne patalpos išdėstytos *anfiladine tvarka, rytinio sparno planas padrikas, dėl perstatinėjimų gerokai pakitęs. Pagrindinio fasado proporcijos masyvios. Centrą pabrėžia keturkampė įvažiavimo anga, nedaug išsikišęs *rizalitas su *piliastrais ir trikampis frontonas, kurio *timpane yra du *kartušai. Fasado dešiniajame sparne yra portalas ir balkonas. *Cokolinis aukštas suraižytas *rustais, langai akcentuoti raktais. Lygioje antrojo aukšto sienoje vienodu ritmu išdėstyti langai, apjuosti siaurais apvadais. Fasadą vainikuoja karnizas. Kampe yra niša,

kurioje 1973 m. pastatyta medinė S.Kuzmos skulptūra "Sargybinis" (Plačiau apie ją žr. sk. "Paminklai. Skulptūros").

Daugumoje antrojo aukšto patalpų išliko lubų lipdinių, židinių ir krosnių (37, p.319).

Priešais pastato vakarų fasadą yra nedidelė aikštelė, o į kvartalo gilumą tęsiasi siauras kiemas. Iš kiemo pusės antrojo aukšto atviroje verandoje stovi cementinė skulptūrelė, apie kurią nepavyko surasti jokių žinių.

1978 m. vyko pastato dalies, kurioje dabar įsikūrusios "Ramunės" ateljė patalpos, rekonstrukcija. Iškelta dalis gyventojų, pagerintos ateljė darbo sąlygos.

ISTORIJA¹. 1977 m. atliekant pastato tyrimus Paminklų konservavimo institute, aptikta žinių apie jį net iš XVI a. 1847 m. dūmos nutarime, priimtame praėjusių amžių dokumentų pagrindu, rašoma, kad namą (sklypą?) 1579 m. karalius Steponas Batoras padovanojo odininkų cechui (116).

XVIII a. namasėjo iš rankų į rankas. Išlikę žinių apie 1727 m. pirkimo-pardavimo aktą. Minėtame 1748 m. gaisro sunaikintų pastatų sąrašė namas vadinamas Jablonskos "dvareliu". Keitėsi jo savininkai 1761, 1775 ir 1782 metais. 1790 m. čia stovėjęs mūrinis dviaukštis namas priklausė bajorai Inčikovai (arba Jančikovai, plg. 37, p.319 ir 115). 1806 m. maždaug šioje vietoje yra buvę užėigos namai (Žr. toliau pateikiamą A.Baranausko sudarytą kartotegramą). Išsidėstymas prie pat įvažiavimo į miestą, žinoma, buvo patogus tokiai įstaigai.

1834 m. vieno mūrinio pastato šioje valdoje savininkai buvo Šmigelskiai (Šmigelskienė - Inčikovos duktė).

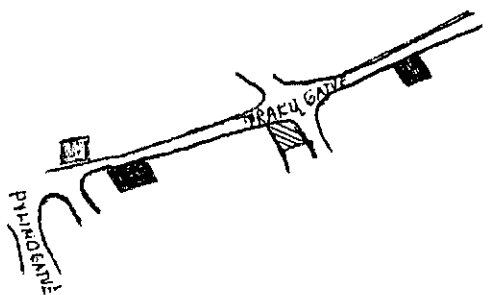
1847 m. vienas namas buvęs našlės Klaros Šmigelskienės, o kitas - Onos Inčikovos.

1856 m. namą iš Lisovskio įsigijo K.Umiastovskis. 1881 m. pastatas priklausė rotmistruvi Vladislovui Umiastovskiui. 1884 m. jo namo valdytojui Markevičiui miesto valdžia davė leidimą pastatyti kieme medinius sandėlius. 1890 m. V.Umiastovskio namas buvo įvertintas 20 tūkst. rublių. 1893 m. jis pardavė rūmus savo žmonai grafienei Janinai Umiastovskai-Korvin-Milevskai. Jos, kaip šio namo savininkės, pavardė aptinkama ir 1927 metų dokumentuose (116). J.Umiastovskai rūmai priklausė ir prieš pat karą.

¹ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

IGA

1806 m. Vilniaus maitinimo
įstaigų kartotėras I

- užkeigos namai
- biliardinė
- kavinė

Lietuvių teatro istorijoje minimi XX a. pradžioje vykusieji Vilniuje slapti lietuvių vakarai bei pobūviai, kuriuose buvo vaidinama, deklamuojama, dalyvaudavo ir chorai. Susirinkdavo į tokius renginius po keturis, penkis šimtus žmonių.

Pirmasis pobūvis įvyko, rodos, 1898 m. privačiame bute Bokšto gatvėje. Vėliau buvo nuomojamos salės įvairiose vietose. Keli vakarai įvyko ir Trakų gatvėje Nr.2, dabartinio Teatro ir muzikos muziejaus patalpose (27).

XX a. pradžioje name veikė Inteligentų klubas (Žr. sk. "Iš pokalbio su L.Basman").

Pagal adresų knygą "Všia Vilna" 1909-1912 m. šioje vietoje Elpernas ir Kancelsonas turėjo koklių ir keraminių plytelių parduotuvę. 1908 m. čia veikė draugija "Ruskoje občestvenoje sobranije", o 1911 m. - draugija "Trudovaja pomošč" (baldų sk.).

1912 m. adresų knygoje pažymėta, kad Trakų g. 19 buvo gaminamas mineralinis vanduo (zavody, Osmolovskis).

1914 m. čia buvo I.Lifto galanterijos parduotuvė, I. Svirskio stalių dirbtuvės, taip pat priiminėjo privatus dantistas P.Reches ir masažistė S.Reches.

Iš dokumentų aiškėja, jog 1915 metais pirmajame aukšte būta parduotuvės (115).

Lenkų okupacijos metais šiuo adresu nurodomi gydytojai: dantistas I.Raches, okulistai M.Kvaskovska ir S.Halickis (1923, 1936, 1938 m.).

1930-1938 m. čia buvo moteriškų drabužių siuvykla "Darbo šaltinis" (lenk. "Krawiec damsky" "Zródło pracy").

1935-1938 m. veikė trimečiai siuvimo kursai, priklausę šv. Vincento ir Povilo draugijai (lenk. "t-wa św. Wincentego a' Paulo").

1941 m. gegužės 10 dieną buvo įsteigtas Vilniaus miesto pramonės kombinatas (87). Jis turėjo aštuonis cechus: siuvimo, batsiuvių, tautinių drabužių, žaislų ir kt. (93). Po karo kombinatas tęsė darbą.

Siuvimo cechas 1945 m. isikūrė aptariamajame pastate. Šis cechas buvo laikomas vienu geriausių. Čia dirbo nemaža darbo pirmūnų, stachanoviečių (Z.Dabužinskaitė, Subačiūtė, Dainienė ir kt.) (93). Vėliau cechas tapo atskira įmone ir

vadinosi "Spalio prampr prekybos individualaus siuvimo ateljė", o nuo 1956 m. - "Ramunės" individualaus siuvimo fabriko madų ateljė¹ (iš pradžių dar vadinosi "artelės "Ramunė" ateljė" (1960).

Šiek tiek keitėsi siuvyklos darbo profilis. Vienu metu čia buvo siuvami moteriški viršutiniai drabužiai ir suknelės (1960), veikė specializuotas plisavimo ir gofravimo ateljė (1964).

1960 m. Vilniaus adresų knygoje nurodoma, kad čia buvęs taip pat miesto valgyklų tresto bufetas Nr.28 (42).

Iš karto po karo namo antrame aukšte kurį laiką buvo Lietuvos TSR mėsos ir pieno pramonės ministerijos patalpos².

Trakų gatvėje Nr.2 buvo atidarytas ir vienas pirmųjų tarybinių metų muziejų - 1949 m. pradėjęs veikti Vilniaus kraštotyros muziejus. Jo uždavinys buvo rinkti įvairią medžiagą, susijusią su Vilniaus miesto ir apylinkių praeitimi bei dabartimi, Vilniaus augimu tarybiniais metais.

Buvo surinkta nemaža archeologinės medžiagos, rastos vykdamas kasinėjimus mieste ir jo apylinkėse, įsigyta įvairių eksponatų iš privačių asmenų: paveikslų, graviūrų, piešinių, fotografijų, senų baldų, numizmatikos ir kt. Eksponatų tarpe buvo ir marksistinės literatūros, atsišaukimų, taip pat lenininė "Iskra". Pažymint veiklos dešimtmetį muziejaus fonduose buvo apie 10 tūkst. eksponatų (26).

Muziejus organizuodavo įvairias temines eksponatų parodas. Didelį vilniečių susidomėjimą sukeldavo Vilniaus miesto meno meistrų kūrinių, taip pat dailininkų parodos. Po 60-ųjų metų šio kultūros židinio gyvenime įvyko didelių permainų. Jo eksponatai buvo perduoti Vilniaus pilies bei LTSR istorijos-etnografijos muziejams, o buvusiose patalpose Trakų gatvėje 1964 m. įkurtas LTSR Dailės muziejaus filialas - Teatro ir muzikos muziejus (15). Muziejaus medžiaga atspindi teatrinę ir muzikinę lietuvių kultūrą, jos istoriją, nušviečia lietuvių teatrinės mokyklos ir tarybinio lietuvių teatro raidą.

¹ Remiamasi tik pokalbiu su senais "Ramunės" darbuotojais.

² Remiamasi tik M.Urbanovič (g.1918), gyvenančios Trakų 2-12 pasakojimu. Pasakotojos tėvas A.Urbanovič (g.1895) dirbęs čia sargu.

Didelę rinkinių dalį sudaro dar prieš karą rašytojo B.Sruogos, aktorius S.Pilkos ir kitų sukaupta medžiaga. Spintose ir stenduose saugoma istorinė medžiaga, afišos, benefisinės dovanos. Labai vertinga memorialinė medžiaga apie lietuvių teatro veikėjus - J.Vaičkų, B.Dauguvietį, R.Juknevičių. Taip pat įdomūs eksponatai apie teatro dailininkus M.Dobužinski, L.Truikį, V.Palaimą bei kitus.

Muzikos skyrius supažindina su lietuvių muzikinės kultūros vystymusi, išymiųjų praeities ir dabarties kompozitorių kūryba ir gyvenimu. Šiuo metu muziejus nelankomas. Jo patalpas planuojama įrengti L.Giros gatvėje Nr.41.

Nuo pirmųjų įkūrimo metų šiame pastate dirba 1961 m. įkurtosios LTSR kraštotyros draugijos Centro taryba. 1965 m. draugija buvo pavadinta LTSR paminklų apsaugos ir kraštotyros draugija (LTE T.6, p.146). Rūmuose taip pat yra LTSR Dailės muziejaus filialas - Teatro ir muzikos muziejus (šiuo metu nelankomas), įkurtas 1964 m. vietoje čia buvusio "Vilniaus kraštotyros muziejaus". Name įrengtos ir individualaus drabužių siuvimo fabriko "Ramunė" vyriškų drabužių I klasės siuvimo ateljė (kitaip vadinama siuvykla čia veikė jau nuo 1945 m.), to paties fabriko pusfabrikačių siuvimo ateljė (maždaug nuo 1978 m.), Lietuvos TSR žemės ūkio ministerijos Vilniaus miesto veterinarinė-sanitarinė stotis (1986 m. pradžioje iškelta). Name taip pat yra dvylika butų, didžiausiojo plotas - 44 m², mažiausiojo - 12,5 m².

NAMAS NR. 3/2 (anksčiau - Nr.20)

ARCHITEKTŪRA. INTERJERAS. Šioje vietoje jau 1582 m. stovėjo mūrinis, vieno aukšto pastatas. Iš greta esančių Vingrių šaltinių į jį buvo nutiestas vandentiekis. Nuo 1690 m., kai namas buvo išnuomotas pirtininkui, čia pradėjo veikti viena seniausių Vilniuje viešųjų pirčių. Šiam tikslui pastatas buvo naudojamas iki pat karo. (bent jau iki 1938 metų). Žinių apie senojo pastato dydį ir aukštį beveik neišliko. Žinoma tik, kad iki 1830 m. jis buvęs vienaaukštis, išsidėstęs vienu galu į Trakų gatvę.

Iš 1845 m. architekto K. Gregorovičiaus išlikusio aprašymo išaiškėja, kad tuo metu namas jau buvęs dviejų aukštų, mūrinis, dengtas čerpėmis, išorinės sienos netinkuotos. Iš Trakų gatvės pusės mūrinėje tvoroje buvę dvivėriai vartai su varteliais. Vartuose - čerpėmis dengta būdelė sargui. Prie namo buvo nutiestas medinis šaligatvis, o prieš vartus - tiltelis.

Pirties patalpos apėmė kiemo rytinio korpuso pietinę dalį ir sudarė pietinį vienaaukštį korpusą. Tuo metu sklype esantys pastatai sudarė uždara kiemą. Jame stovėjo dviejų aukštų korpusas galu į Trakų gatvę su vieno aukšto tase pietinėje dalyje. Antrojo, taip pat stovėjusio galu į Trakų gatvę per visą sklypo ilgį, korpuso pirmasis aukštas buvo mūrinis, o antrasis - medinis. Šie korpusai buvo sujungti mūrine tvora su įvažiavimo vartais. Kiemo galas taip pat buvo užstatytas vieno aukšto mūriniu korpusu.

Tarp 1845 ir 1881 m. pastatas buvo rekonstruojamas. Rekonstrukcijos autorius nėra žinomas. Pagrindiniai darbai buvo atlikti Trakų gatvės korpuse. Jo vakarinė dalis pratęsta, užstatytas antrasis aukštas, suvienodinti fasadai. Namų fasadas įgavo beveik ligi šiol nepasikeitusią išvaizdą, tik pokario metais, įrengiant valgyklą, buvo iškirsti didžiuliai langai. Minėtosios rekonstrukcijos metu buvo taip pat padaryti įvažiavimo vartai, kurie pokario metais panaikinti.

Žinoma, kad 1881 m. miesto valdybos statybos skyrius davė leidimą tuometinei namo savininkei Eugenijai Šarskai atsstatyti po gaisro apnaikintą pastatą. Darbų priežiūrą vykdė

inžinierius F.S.Jasinskis (greičiausiai jis buvo ir aptatymo projekto autorius). Tuo metu buvo pakeistos sudegusios medinės namo dalys - langai ir durys, įrengta metalinė balkono galerija.

1900 m. prie vakarinio korpuso dalies buvo pristatytas prieangis (112).

Kai kurių jau aptartųjų pastato pakeitimų buvo padaryta pokario metais pritaikant jį pirmajame aukšte atidarytai valgyklai. Iš pradžių tai buvusi tik užkandinė.

Smarkiai pasikeitė, atjaunėjo ir prasiplėtė valgyklos patalpos po 1981-1984 m. įvykdytos didelės namo rekonstrukcijos. Šios rekonstrukcijos projektą parengė "Komprojekto" instituto architektas Zigmantas Narbutas. Anksčiau buvusi tik pirmame aukšte valgykla dabar užima dviejų aukštų patalpas, be to, įrengtos salės palėpėje bei rūsyje. Dabar valgykloje vienu metu gali susėsti 140 lankytojų. Kitoje vietoje įrengtas pagrindinis įėjimas, anksčiau buvęs tiesiai į Trakų gatvę išeinančioje namo pusėje, dabar - po šone esančiu balkonu.

Langus papuošė spalvingi "Dailės" kombinato dailininko Igno Meidaus vitražai.

Gražiai dera prie skoningo ir savito interjero baldai, taip pat dailininko Medardo Šimelio senoviškas vėliavas imituojantys batikos darbai. Ant sienų kabo paveikslai su Lietuvos pilių vaizdais (dail. Kęstutis Gibavičius), metalo darbus (šviestuvus ir kt.) atliko dailininkas Kastytis Skromenas.

Valgyklos kiemelyje pastatyta idomių formų Vladimiro Kančiausko dekoratyvinė skulptūra.

ISTORIJA.¹ Jau 1582 m. šioje vietoje stovėjęs mūrinis pastatas priklausė Mikalojui Rondrevičiui, kuris buvo pasiskolinęs iš dominikonų vienuolyno 100 talerių ir negalėjo jų laiku gražinti. Dėl to vyko ilgas bylinėjimasis, ir, kaip pažymi dominikonų kronikos, šis žemės sklypas su vienu pastatu atiteko vienuoliams. Jų pastangomis į namą buvo nutiestas vandentiekis, ir 1690 m. čia pradėjo veikti viena pirmųjų miesto pirčių. Pirtys tuo metu buvusios žmonių susitikimo ir pabendravimo vieta. Ten būdavo parduodami gėrimai, veidavo kirpykla. Jos lange paprastai žibėdavo varinės lėkštutės (48, p.22)

¹ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

Atrodo, kad XIX a. pradžioje šioje vietoje yra buvusi kavinė. Galbūt ji ir pažymėta A.Baranausko sudarytoje "1806 m. Vilniaus maitinimo įstaigų istorinėje kartotekogramoje" (68).

1845 m. vienuolyno valdos kartu su ten buvusiais pastatais perėjo miesto žinion.

Išlikę šaltiniai rodo, kad 1881 m. namas priklausė Eugenijai Šarskai (112). Atrodo, kad ji buvo šio namo savininke ir 1909-1911 m. (pagal "Vsia Vilna"). O pirtis ir skalbykla 1908-1923 m. priklausė Šarskiui (Žr. t.p. 48, p.19).

1912 m. ir 1923 m. adresų knygoje kartu minima ir Kantorovičiaus pavardė, 1930-1938 m. pirties savininku nurodomas tik pastarasis. 1909-1911 m. (gal ne tik tada) prie pirties veikė kirpykla, 1932 m. buvo skalbykla ir cheminis dažymas.

1907 m. name dirbo privatus advokatas J.Rudnikas. 1909-1912 m. čia buvusi rusų ir užsienio firmų atstovų susirinkimų vieta. 1912-1913 m. šiuo adresu nurodoma draudimo bendrovės "Volga" pagrindinė agentūra. 1912 m. čia dar buvo S.Chazano avalynės parduotuvė, Germano kirpykla, 1912-1914 m. veikė kavinė "Moskovskaja".

Pirmojo pasaulinio karo metais name buvo nemaža įstaigų, o būtent: D.Vaimano elektros skambučių. "Kolokol" draudimo agentūra, I.Školnickio lempų parduotuvė, Soloveičiko graviravimo dirbtuvė, leidykla "Populiarioji muzikos biblioteka", brolių K. ir S.Popovų arbatos ir cukraus bei Chasios Sobol konditerijos parduotuvė.

1923 m. "Kalendarz Wileński" nurodo čia buvus transporto biurą "Litopol", 1925 m. - siuvimo mašinų dirbtuvę (parduotuvę?).

1930-1938 m. name veikė galanterijos gamybos įmonė "Sirena".

1930 m. buvo įsikūrusi V.Kovalensko geležies dirbinių dirbtuvė, 1932-1935 m. O.Žondovičiaus gumos ir linoleumo gaminių dirbtuvė.

1936-1938 m. čia buvo V.Stevskai priklausiusi moteriškų skrybėlių siuvykla.

Pirmaisiais pokario metais (1945) name veikė užkandinė, o po atitinkamo pastato pertvarkymo buvo atidaryta miesto valgyklų tresto valgykla Nr.42. Iš pradžių nedidelė ir nelabai jauki, pastaruoju laiku (po 1985 m. baigtos ketverių metų rekonstrukcijos) ji tapo viena gražiausiai įrengtų Vil-

niaus visuomeninio maitinimo įstaigų, kurioje per dieną apsilanko iki dviejų tūkstančių žmonių. Ypač šią valgyklą pamėgo Vilniaus studentai (76).

Dabar "Astoriijos" valgyklų susivienijimui priklausanti "Trakų" valgykla yra vienintelė mieste baro tipo valgykla, susidedanti iš keturių skirtingos paskirties salių. Pirmajame aukšte galima užsisakyti sultinio, kibinų ir kt., antrajame - suvalgyti kompleksinius pietus. Trečiame aukšte įrengtoje jaukioje palėpėje prekiaujama kava ir saldumynais. Ketvirtoji salė - rūsyje veikiantis kavos baras. Vasarą uždarame kieme veikia ledainė (76; 107).

Nome taip pat įsikūrusi visuomeninio maitinimo ūkiskaitinė įmonė "Astoriija".

NAMAS NR. 4 (anksčiau - Nr.17)
(Posesija Nr.388)

STATYBA. ARCHITEKTŪRA. Nors neįtrauktas į paminklų sąrašą, namas yra vertingas ir saugotinas. Jo architektūroje ir apdailoje yra gotikos, baroko, klasicizmo ir romantizmo elementų.

Pirmosios žinios apie pastatą aptiktos 18 a. pirkimo-pardavimo aktuose. Tuo metu namas buvo nemažas, matyt, mūrinis, su rūsiais, stovėjo fasadu į Trakų gatvę.

1808 m. miesto plane šioje posesijoje jau pažymėti du mūriniai namai. Vienas iš jų dviaukštis, aštuonių kambarių, turintis keturis langus į gatvę ir dvidešimt - į kiemo pusę. Po namu buvęs rūsys, kieme - kalvė ir padarginė.

Labai smarkiai namas buvo perstatytas 1884 m., kai jo savininku buvo Jankelis Trockis (115).

Pavyko surasti dokumentą, iš kurio aiškėja, kad pastatas buvo rekonstruojamas ir 1887 m. Tas pats J.Trockis, pateikęs architekto A.Mikulskio projektą, prašė miesto valdybos skyrių leidimo jį įgyvendinti. Toks leidimas buvo gautas. Jame rašoma, kad pagal miesto valdybos patvirtintą planą ir brėžinius namo savininkui leidžiama: 1) kieme, pašiūrių vietoje pastatyti mūrinį vienaaukštį fligelį; 2) nugriovus mūrinio vienaaukščio namo mūrinę sieną iš Trakų gatvės pusės, pastatyti mūrinę sieną palei gatvės liniją ir mūrinius vartus; 3) perdirbti mūrinio dviaukščio namo fasadą ir pakeisti lubomis pirmojo aukšto skliautus (116).

1912 m. tuometinis savininkas inžinierius Grigorijus Trockis perdirbo fasado langus ir duris, ir namas įgavo dabartinį vaizdą (115).

1963 m. šiek tiek buvo pertvarkytas pirmasis namo aukštas, siekiant pagerinti čia įsikūrusių jau-minėtų buitinio aptarnavimo įstaigų darbo sąlygas.

Dabar namas yra dviaukštis. Visa antrojo ir dalis pirmojo aukšto sienos yra suraižyta rustais. Pastato centrą pabrėžia keturkampė įvažiavimo anga, akcentuota raktu, taip pat išsikišęs *rizalitas su *piliastrais ir trikampis frontonas, kurio *timpane yra *kartušas ir augalinių motyvų lipdiniai. Virš frontono ant keturkampių bokštelių (atramų)

iškeltos vazų pavidalo puošmenos. Fasado ornamentika gana turtinga. Lengai apjuosti dekoratyviniais apvadais. Fasadą vainikuoja puošnus karnizas su modiljonais.

Abiejuose namo fasado sparnuose yra balkonai su kalto metalo sienale.

ISTORIJA. Iki 1711 metų posesija priklausė Steponui Ivanovskiui. 1715 m. Mykolas Kovlianskis (ar pan.) pardavė ją Pranciškui Venckevičiui, o 1762 m. sklypas jau atiteko Vulfui Aranovičiui. 1797 m. jį paveldėjo Leiba ir Vigdoras Vulfovičiai.

1815 m. vienas iš čia stovėjusių dviejų mūrinių namų priklausė Vulfui, o 1857 m. - Leibai Trockiui. Ir vėliau iki pat karo pastatas buvo Trockių šeimos nuosavybe. 1884-1911 m. jo šeimininku buvo jau minėtasis Jankelis Trockis, smarkiai pertvarkęs posesiją ir čia buvusius statinius. 1912-1931 m. namas priklausė, rodos, Jankelio sūnui (rašoma G.J. Trockis) Grigorijui Trockiui - inžinieriui, matininkui. Jis, kaip jau rašyta, nemaža prisidėjo prie namo fasado pakeitimo.

1909-1912 m. šiame name yra buvusi Juželevičiaus (ar Juželevskio) bakalėjos parduotuvė, 1909-1910 m. Br. Markus prekiaavo tabaku. 1911-1912 m. ši vieta nurodoma, kaip matininko G.J. Trockio (šio t.p. 1914 ir 1930-1931 m.) ir 2-osios gildijos pirklio G.J. Trockio (neaišku, ar čia tas pats asmuo) adresas.

1912 m. šiame name dar buvo Deržanovskio knygrišykla, E. Levino moteriškų suknelių siuvykla ir I. Rogovo siuvykla.

1913 m. čia buvo įsikūrusi Vilniaus m. kirpyklų savininkų savitarpio pagalbos draugija.

1923-1938 m. čia veikė D. Vaimano techninis biuras, taip pat įvairių elektros ir radijo prekių, telefono aparatų parduotuvė ir sandėlis.

Po karo pirmajame namo aukšte buvo atidaryta artelės "Ramunė" odos-kailių apdirbimo įmonė, kiek vėliau ji vadinosi "Kailinių dirbinių taisymas ir kailių darbai" (1960), dar vėliau - "Individualaus drabužių siuvimo fabriko "Ramunė" odos-kailių dirbtuvė" (1964). Jos patalpos iki 1963 m. buvo dabartinės laikrodžių dirbtuvės vietoje. O kitoje namo pusėje veikė galvanizacijos dirbtuvė (1960), vėliau, 1963 m., susikeitus vietomis su kailių ateljė, buvo gaminamos antkapinių paminklų lentelės (iki 1982 m.), kol čia atsidarė laikrodžių taisymo dirbtuvė, priklausanti "Kibirskšties" susivienijimui.

Dabar namo pirmajame aukšte įsikūręs individualaus drabužių siuvimo fabrikui "Ramunė" priklausantis kailių sukirpimo ateljė, minėtoji laikrodžių taisykla ir 17 butų, didžiausiojo plotas - 44,74 m², mažiausiojo - 11,04 m²

NAMAS NR. 5 (anksčiau - Nr.18)
(Posesija Nr.391)

ARCHITEKTŪRA. Šioje vietoje jau XVII a. būta pastato. Dabartinis korpusas, esantis kieme, pastatytas XVIII, o korpusas prie gatvės - XX amžiuje. 1938 m. namas buvo rekonstruotas. Šią datą rodo grindyse prie įėjimo į koridorių įrašyti metai. Pastato autoriai nėra žinomi. Namas saugotinas kaip gatvės formantas (119).

Idomi dabartinės kulinarijos spalvoto metalo iškaba. Jos autorius K.Skromanas.

ISTORIJA. Prieš 1665 metus namas priklausė Jonui Masalskiui, vėliau - bajorui Kazimierui Čumlianskiui. Maždaug 1684m. pastato savininkas buvo bajoras Skopas, vėlesniais metais - Vilniaus pranciškonai (119).

Kaip rodo senosios Vilniaus adresų knygos, XX a. pradžioje, 1909-1915 m. namas priklausė Z.Chackesui. Tuo metu čia veikė M.Bergerio mineralinio vandens parduotuvė, taip pat pieno parduotuvė "Ekonomija" (1909-1912). Oleiskaja prekiaavo čia bakalėjinėmis (1909-1911), o Aršas - galanterijos prekėmis (1909-1910). Name taip pat dirbo tapetuotojas ir dekoratorius Gurvičius (1909-1911), masažistė R.Anšels (1912-1913). Čia buvo Alšenio ir Kliockino siuvykla (1912-1914), taip pat M.Osobskio avalynės dirbtuvė (1912-1914), I.Svirskiui priklausančios stalių dirbtuvės bei grafo A.Tiškevičiaus duonos parduotuvė (1912-1913). 1913 m. name buvo įrengtas komivojažierių ir komisioniierių bendrovės patalpos.

Pirmojo pasaulinio karo metais čia veikė A.Častkovskio valgykla ar užėiga.

Tolesnės pastato istorijos nepavyko atkurti.

Po Didžiojo Tėvynės karo čia pradėjo veikti Lietuvos verslinės kooperacijos tarybos artelės "Pašvaistė" minkštų baldų remonto dirbtuvė. Vėliau ji buvo vadinama "Beržo" kombinato minkštų baldų remonto dirbtuvė, taip pat Vilniaus jungtinio buitinio aptarnavimo kombinato minkštų baldų remonto dirbtuvė Nr.3 (1964).

Name kurį laiką buvo įsikūrusios taip pat Vilniaus medžiotojų draugija ir Vilniaus valstybinės medžioklės inspekcija (1957) (119).

1972 m. birželio mėnesį name buvo atidaryta kombinato "Pirmūnas" perukų ir šinjonų gamybos dirbtuvė, o 1979 metais jos vietoje pradėjo veikti 21-oji moterų kirpykla.¹

1985 m. kovo mėnesį atidaryta "Trakų" valgyklai priklausanti nedidelė kulinarija.

Name taip pat įrengti 9 butai, didžiausiojo plotas - 64,62 m², mažiausiojo - 13,14 m².

1

Remiamasi dabartinės kirpyklos administracijos suteiktomis žiniomis.

NAMAS NR. 6 (anksčiau - Nr.15)
(Posesija Nr.389)

STATYBA. ARCHITEKTŪRA. Dabartinio namo dešinioji pusė (prie gatvės) yra iš dalies XVIII amžiaus pirmosios pusės arba dar ankstenės statybos.

Pastatas turi baroko, klasicizmo ir romantizmo elementų, yra vertingas ir saugotinas.

Pirmoji žinia apie namą yra iš 1748 metų. B.Jakimavičiaus "Raliacijoje" rašoma, kad trečias nuo Trakų vartų sudegęs pastatas yra nemažas, mūrinis Volovičiaus namas. Po gaisro kažkuri namo dalis, atrodo, buvo atstatyta. 1806 m. name buvo aštuoni kambariai.

Iš 1808 m. miesto plano matyti, kad posesijos kampe, prie gatvės yra nedidelis mūrinis namelis - tikriausiai tai sudegusio namo atstatyta dalis.

1845 m. planas rodo, kad visa posesija jau užstatyta. Tarp pastatų yra ir didelis namas su fligeliais. Jis mūrinis, dviaukštis. Pirmajame aukšte - dešimt, antrajame - trylika kambarių. Prie namo stovėjo trys daržinės, trys arklidės ir du sandėliai. Bendra pastato konfigūracija artima dabartinei (115).

ISTORIJA.¹ Pirmasis žinomas namo savininkas buvo Volovičius (1748). 1806 m. namas priklausė Mickevičienei.

1845 m., kai namas jau buvo didelis, dviaukštis ir turėjo fligelius, jis, atrodo, priklausė pavieta teisėjui, turtingam dvarininkui Josifui Levikovskiui (115).

1883 m. antrosios gildijos pirklys Steselis pardavė namą Kolakovskiui (116).

1904 m. namo šeimininkas buvo J.Jurevičius, o 1909 - 1914 m. - Jankelis Stoliaras. Tuometinė namo istorija labai marga. Jame buvę įvairių privačių parduotuvėlių, buitinių įmonių, dirbo gydytojai, akušerės.

Galima paminėti 1909-1912 m. veikusias baldų parduotuvę "Konkurencija", M.Stankevičiaus muzikos instrumentų dirbtuvę, I.Kirznerio galanterijos parduotuvę, Vaierio ir K^o dažų,

¹

Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

klijų ir lako parduotuvę, laikrodininko ir auksakalio Goldzono dirbtuvę ir kt. 1909-1914 m. Bekeris čia prekiaavo avalyne, 1913 m. Š.Eibinas - raštinės prekėmis. 1914 m. name buvo M. Milchikerio iškabų dirbtuvėlė ir kt.

1914 m. J. Stoliaras įkeitė namą Majeovskiui. 1936 m. namas priklausė keliems savininkams: D. Zablockiui, S. Svirskai, I. Šneider (116). 1935-1938 m. čia buvo natų parduotuvė "Lyra".

Po karo (maždaug 1947 m.) namo pirmajame aukšte įsikūrė invalidų artelei priklausiusi raktų gamybos ir dviračių remonto dirbtuvė.¹ Vėliau ji vadinosi kombinato "Kibirkštis" šaltkalvystės darbų dirbtuvė (1964). Dabar čia veikia gamybinio susivienijimo "Buitinė technika" raktų gamybos dirbtuvė, čia taisomos pačiūžos.

Name įrengti ir 26 butai, didžiausiojo plotas - 70,64 m², mažiausiojo - 8,5 m².

1

Iš pokalbio su dirbtuvės darbininkais.

minėtoji Oleiskaja prekiauvo stiklu ir veidrodžiais, čia buvo ir Gurvičiaus kepurių siuvykla. Tais pačiais metais šioje vietoje nurodoma buvus konditerijos parduotuvę "Bis", taip pat Engelštormo moteriškų skrybėlių siuvyklą.

Ketvirtajame šio amžiaus dešimtmetyje name buvo kanceliarijos reikmenų ir natų parduotuvė "Lyra" (1932), 1935-1938 Z.Gurvičius prekiauvo tapetais.

Beveik iki pat karo name buvo įsikūrusi M.Dono sporto inventoriaus dirbtuvė, taip pat Z.Gurvičiaus minkštų baldų dirbtuvė (1935-1938).

1938 m. leidinyje "Kalendarz Wileński" šioje vietoje nurodoma speciali radiotechnikos dirbtuvė.

Tarybiniais metais irgi smarkiai keitėsi pirmojo namo aukšto patalpų paskirtis.

1957 m. čia nurodoma buvus Respublikinių profilaktinės dezinfekcijos, dezinsekcijos ir deratizacijos skyrių (119).

Iš pokalbių su dabartiniais čia įsikūrusios dirbtuvės darbuotojais sužinota, kad kurį laiką čia buvo atnaujinami sidabro dirbiniai. Name yra buvusios "Ramunės" siuvimo ateljė patalpos. Maždaug nuo 1973 m. čia esanti dirbtuvė priklauso "Buitinės technikos" gamybiniam susivienijimui. Keletą metų dirbtuvėje buvo užpildomos tušinukų šerdelės, vėliau čia buvo taisomi fotoaparatai, veikė kaladėlių ordinams ir medaliams gamybos dirbtuvė (iki 1979 m.). Dabar veikia plastmasinius papuošalus gaminanti dirbtuvė. Name taip pat yra 23 butai, didžiausiojo plotas - 98,17 m², mažiausiojo - 9,05 m².

NAMAS NR. 7 (anksčiau - Nr.16)
(Posesija Nr.392)

ARCHITEKTŪRA. Tai XVIII a. barokinio stiliaus pastatas, saugotinas kaip gatvės formantas. Pastato autoriai nežinomi (119 XIX a. pradžioje name buvo 14 didelių ir 6 maži kambariai. Kambariuose būta 12 koklinių krosnių. Kieme stovėjo daržinė ir arklidės aštuoniolikai arklių.

Manoma, kad XIX a. antrojoje pusėje pastatas buvo rekonstruojamas (119).

ISTORIJA.¹ Iš ankstyvosios namo istorijos išlikusios žinios labai menkos. Tėra žinoma, kad 1806-1837 m. namas priklausė pranciškonams.

XIX a. pradžioje (1909-1911) pastatas buvo miesto nuosavybe. Pagal leidinį "Všia Vilna" 1912 m. namo savininkas - Kancelis, 1914-1915 m. - Ch.Šavelis.

Tuo laikotarpiu name yra buvę įvairių krautuvėlių ir buitinės paskirties įstaigų.

1909-1911 m. čia buvusi galanterijos parduotuvė "Sirena", 1914 m. ji priklausė L.Levinui.

1910-1912 m. name veikė Heršeničičiaus metalo dirbinių ir indų dirbtuvė. Kurį laiką šiame pastate dirbo vidaus ir vaikų ligų gydytojas N.Zakas (1909-1914), siuvėjas Višneviskis (1909-1911). Keletą metų aptariamame name buvo juvelyro, auksinių rankų meistro Ch.Pečisto dirbtuvė (1909-1914). 1912m. šiuo adresu nurodoma baldų parduotuvė ar dirbtuvė, pirštinių siuvykla (A.Elmerio), skalbykla "Rosijskaja", P.Gelfarbo šaltkalvystės darbų dirbtuvė, F.Pinskeriui priklausęs cheminio valymo punktas ir kt.

Pirmojo pasaulinio karo metais name buvo Gurvičiaus, vėliau - G.Keidanskos kepurių ir skrybėlių siuvykla, gatavų drabužių parduotuvė "Die Mode". A.Oleiskaja prekiaavo čia bakalėjinėmis prekėmis, turėjo šepečių dirbtuvę. Tuo metu čia buvo ir Ch.Šaveliui priklausiusi aludė.

Marga yra ir lenkmečio laikų pastato istorija. Savininkų tarpe randame jau pažįstamas pavardes. 1923 m., matyt,

¹

Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

NAMAS NR.8 (anksčiau - Nr.13)
(Posesija Nr.393)

STATYBA. ARCHITEKTŪRA. Namai turi baroko, klasicizmo ir romantizmo elementų, yra vertingas ir saugotinas.

Pirmasis įrašas apie šią posesiją yra iš XVII amžiaus. 1681 m. čia stovėjęs nedidelis, dviejų aukštų mūrinis namas, priklausęs Kaneckiui (ar Kauneckiui). Dalis patalpų turėjo skliautus. Iš B.Jachimavičiaus "Reliacijos" sužinome, kad 1748 m. 393 posesijoje sudegė mūrinis Chreptavičiaus namas. Po gaisro jis buvo atstatytas jau gerokai didesnis, nes 1790 m. vadinamas Sulistrovskio rūmais.

1806 m. rūmuose buvo 13 didelių ir 3 maži kambariai. Sulistrovskio įpėdinis pastatė šios posesijos gilumoje ir antrą didžiulį pastatą. Apie pastato architektus bei projektuotojus jokių žinių neišliko.

1808 m. miesto plane čia pažymėtas didžiulis mūrinis namas, stovintis fasadu skersai į senąją skersgatvį tarp Trakų ir Vilniaus vartų. Namai su ilgais fligeliais. Ypač ilgas kairysis fligelis.

1837 m. name buvo 27 įvairios paskirties patalpos (115).

Pavyko surasti žinią apie perstatymą 1839 m. Tada namo savininkui K.Daugėlai buvo leista perstatyti mūrinį vienaaukštį fligelį ir pristatyti ant jo mūrinį antrąjį aukštą (116).

1856 m. čia buvo mūrinis trijų aukštų namas. Pirmajame aukšte buvo 8, trečiajame - 7 kambariai.

1880 m. į namo kiemą iš Vingrių šaltinių buvo įvestas vanduo.

ISTORIJA¹. Kaip minėta, 1681 m. šioje vietoje stovėjęs mūrinis dviaukštis nedidelis namas priklausė Kaneckiui (ar Kauneckiui).

1729 m. namo savininkas, ročos, buvo tas pats (115). Pastatas smarkiai nukentėjo per 1748 m. gaisrą. Tuo metu jis priklausė Chreptavičiui. Po to namas buvo atstatytas, o 1790 m. čia jau stovėję Sulistrovskio rūmai. 1806 m. jie priklausė turtingam Sulistrovskio įpėdiniui.

¹ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

1837 m. namą įsigijo dvarininkas K.Daugėla, buvęs "pilietinės palatos" ("graždanskaja palata") pirmininkas. Tam pačiam Daugėlai pastatas priklausė ir 1856 m. (115). Pagal leidinį "Vsia Vilna" 1908-1911 m. šio namo šeimininku taip pat buvęs Daugėla (rašoma "Dovgialo"). Greičiausiai, tai jau kitas asmuo.

1908 m. šiame name dirbo batsiuovys J.Mytlianskis (48, p.7).

XX a. pradžioje čia yra buvusios įvairios žydų įstaigos.

1909 m. name buvo įkurtas ir veikė ne mažiau kaip iki 1914 metų "Švietimo skleidimo Rusijos žydų tarpe draugijos Vilniaus skyrius". Draugijos komiteto pirmininkas buvo E. Kanas. Ten pat veikė viešoji biblioteka, turėjusi nemaža knygų senąja bei šnekamąja žydų, taip pat rusų kalba.

1908 m. čia veikė 3-oji vienerių metų žydų mokykla (48, p.38), o 1909-1912 m. šiame name buvo pradinė dviklasė žydų mokykla.

1930-1935 m. čia buvo įsikūrusi žydų žurnalo "Wiener Tog" ("Vienos diena") administracija.

Būta ir įvairių kitokių įstaigėlių. 1907 m. čia dirbęs akušeris I.Jochelis. 1909-1912 m. buvo B.Ivaškevičiaus stalių dirbtuvės, Kleckino siuvykla. 1909-1912 m. veikė savininkės Zažeckos patalynės siuvykla, taip pat skardininkų Levino ir Destelatoriaus dirbtuvėlės. M.Bergeris 1909-1912 m. čia gamino mineralinį vandenį, o M.Imianitovas ir B.Vaineris 1912 m. juo prekiaavo. Tais pačiais metais čia buvo ir Š.Guziui bei F.Frostui ir Ch.Lipengolcui priklausiusios siuvyklos, taip pat foto dirbtuvė "Amerikanskaja".

1913 m. čia dirbo biblioteka "Detskoje čtenije". 1914 m. namą paveldėjo Melanija Jundzil.

1913-1915 m. name buvo įsikūrusi pagrindinė vandens ūkio ir kanalizacijos konтора.

Pirmojo pasaulinio karo metais name taip pat dirbo aukšakalys Amlesonas, buvo Ch. Verelio galanterijos parduotuvė.

1921 m. M.Jundzil pardavė namą Mykolui Vojevodai, o 1923m. jį nusipirko Gurvičiai. Tais metais čia buvo prekiaujama elektros prietaisais (parduotuvė vadinosi "Volta"). Nuo 1925 m. namas priklausė S.Rusoickiui, T.Krasovskiui, K.Piperiui. 1930-1935 m. čia veikė Borkovskių tarifikacijos ir reklamos biuras.

Po karo (maždaug nuo 1947 m.) aptariamajame pastate įsikūrė Pabaltijo karinės apygardos Prekybos valdybos Vilniaus skyriaus Pramonės kombinatas (1960), vėliau pavadintas Pabaltijo karinės apygardos prekybos valdybos Vilniaus skyriaus ateljė Nr.1 (1964) - dabartinio LTSR vidaus reikalų ministerijos siuvimo ateljė pirmtakai.

Name įrengtos taip pat 18 butų patalpos, didžiausiojo plotas - 61,20 m², mažiausiojo - 8,49 m².

PASTATŲ ANSAMBLIS TRAKŲ G. NR. 9 (anksčiau - Nr.14)
 KRETINGOS G. 3, LYDOS G. 4, KĖDAINIŲ G. 8
 arba - ŠV. MERGELĖS MARIJOS (PRANCIŠKONŲ) BAŽNYČIA,
 PRANCIŠKONŲ VIENUOLYNAS, SUZINŲ KOPLYČIA¹

ARCHITEKTŪRA. Aptariamųjų pastatų ansamblis yra respublikinės reikšmės XV-XVIII a. architektūros, o vienuolyno namas prie Kretingos gatvės - dar ir istorijos paminklas. Be to, bažnyčios sieninė tapyba (autorius - XVIII a. antrosios pusės dail. P.Nemirovskis) yra įtraukta į vietinės reikšmės dailės paminklų sąrašą (24, p.578; 97).

BAŽNYČIA. Pranciškonų bažnyčia yra vienas seniausių Vilniaus architektūros paminklų. Bažnyčia šioje vietoje buvo statoma maždaug 1339-1345 m. (118). Fundatoriumi laikomas LDK Algirdo vietininkas, Podolsko vaivada Petras Goštautas. Saugumo dėlei visa statyba buvo aptverta aukšto mūro siena. 1399 m. Vilniaus gaisro metu bažnyčia buvo smarkiai apgriauta, bet XV a. pradžioje ji buvo atstatyta. 1421 metais įvyko bažnyčios konsekracija (118).

Iki šių dienų iš XV a. statybos išliko apatinė bažnyčios dalis, apskritas bokštas ir gražus portalas.

1533 m. gaisro metu bažnyčia buvo smarkiai apnaikinta - griuvo stogas ir skliautai. Atstatymo darbai prasidėjo 1536 metais. Atstatytoji bažnyčia buvo gotiška, *halinė, su aukštu stogu ir nedideliu bokšteliu, laiptuotu frontonu ir arkiniu langu vakarų fasade. Iš šios statybos išliko iki šiol gotiški skliautai - ypač gražūs krištoliniai skliautai šoninėje (pietinėje) navoje.

1610 m. gaisro, apėmusio beveik visą miestą, metu bažnyčią pavyko užgesinti. Diduomenei remiant, ji buvo suremontuota.

1655-aisiais, karo su Maskva metais, bažnyčia vėl nukentėjo. Apnaikino ją ir didelė 1737 bei 1748 metų gaisrai.

1773-1780 m. buvo įvykdyta didelė pastato rekonstrukcija, kuriai vadovavo architektas Kazimieras Kaminskis (1751-1828) (ar Kamenskis) (37, p.321; 89).

¹ Apie neišlikusias iki šiol bažnyčios varpinę ir vaškinę, žr. atitinkamame skyriuje. Taip pat apie kieme pastatytą paminklą J.Montvilai.

Pirminį architekto išsilavinimą jis buvo gavęs pranciškonų kolegijoje Vilniuje. 1777 m. K.Kaminskis buvo išsiųstas į Italiją teologijos studijoms. Bolonės universitete jis studijavo taip pat matematiką, fiziką, architektūrą. Piešimo ir tapybos mokėsi pas dailininką Pr.Smuglevičių, tuo metu gyvenusi Italijoje. 1778 m., grįžęs iš Italijos, K.Kaminskis prisidėjo prie pranciškonų bažnyčios ir vienuolyno rekonstrukcijos. Autorius buvusį gotišką bažnyčios siluetą modifikavo į ramų baroką. Buvo paaukštinta antrinė nava, bažnyčios erdvė tapo bazilikinė, buvo nutinkuoti fasadai. Bažnyčia įgavo išvaizdą, kuri mažai tepakito iki šių dienų.

Tuo metu buvo pastatyti ir nauji altoriai. Bažnyčios skliautus ir pilonus papuošė freskos su šventųjų ir vienuolių figūromis. Kaip minėta, šios daugiafigūrinės kompozicijos yra įtrauktos į vietinės reikšmės dailės paminklų sąrašą. Jų autoriais laikomi dailininkas P.Nemirovskis ir nežinomas unitų dvasiškis.

Remontai vykę po 1812 m. karo, taip pat 1864 m. įrengiant čia archyvą (tuo metu pastatas suskirstytas į penkis aukštus) (48) bei XX a. ketvirtame dešimtmetyje, gražinus bažnyčią pranciškonams, ir 1969–1970 m. nedaug tepakeitė XVIII a. pabaigoje susiformavusią architektūrą.

Nepaisant visų perstatinėjimų, iki šiol išliko originalus gotiškas jos planas bei portalas, baroko epochoje sukurtas darnus interjeras, kiti seniausi elementai.

Bažnyčia yra stačiakampė, trinavė. Centrinė nava dvigubai aukštesnė ir platesnė už šonines. Ją pratęsia ilga, tokio pat aukščio, kaip nava, presbiterija ir gili trisienė apside. Pietinėje pusėje prie presbiterijos prigludusios dvi nevienodo dydžio koplyčios, kurias tarpusavyje ir su presbiterija bei nava jungia aukštos arkos. Į šiaurę nuo presbiterijos, taip pat už arkų yra dvi patalpėlės, per kurias patenkama į zakristiją ir barokinę koplyčią. Šiaurinėje pusėje prie navų dalies glaudžiasi gotiška koplyčia ir pusiau išsikišęs iš sienos sraigtinių laiptų bokštelis.

Pagrindinis vakarų fasadas yra dviejų tarpsnių, su aukštu frontonu. Apatiniame tarpsnyje dominuoja plokščia siena, masyvūs kampiniai kontraforsai, pusapskritės langų

arkos, centre - smailėjanti portalo arka su penkiaciliu vienodo profilio plytų apvadu. Arką pabrėžia piliastrai, jų viršūnes jungia laužytas karnizas, ant kurio pastatytos vazos. Virš portalo - aukštas langas su barokiniu sandriku. Antrojo tarpsnio kompozicija tartum atskiras fasadas. Jo centre yra banguota lango arka, abipus jos - dvi poros piliastų, laikančių antablementą ir puošnų frontoną.

Pietų ir šiaurės fasadus skaido pusapskritės, truputį smailėjančios langų arkos. Centrinės navos sienose vienodais tarpais išdėstyti poriniai piliastrai ir arkiniai langai. Apsidos fasado kampus remia laiptuoti stačiakampio skerspjūvio kontraforsai. Iki mūsų dienų išliko ornamentuotas juodų plytų klojinys bažnyčios bokšte (39, p.142).

Interjero viduje dominuoja centrinė nava ir presbiterija, kuriose sutelkta visa barokinė polichrominė skliautų tapyba ir sieninė plastika. Navos suskliaustos kryžminiais skliautais. Vertingiausias interjero elementas, kaip jau sakyta, koplyčių gotiški krištoliniai skliautai, kurių kompozicijoje dominuoja aštuoniakampės žvaigždės motyvas. Šiaurinę koplyčią dengia kupolinis skliautas (37).

VIENUOLYNO NAMAI. Jie pradėti statyti kartu su bažnyčia (maždaug 1339-1345 m.). Kaip ir bažnyčia, XIV a. pabaigoje smarkiai nukentėję nuo kryžiuočių puolimo: 1399 m. degė, XV a. pradžioje buvo atstatyti. Vokiečių pasiuntinio, diplomato ir rašytojo S. Herberšteino, 1520 m. apsilankiusio Vilniuje, liudijimu "ypač išsiskiria pranciškonų globojamas vienuolynas, kurio statyba labai daug kaštavo" (17, p.56).

Gotiški vienuolyno namai 1533 m. ir 1610 m. smarkiai nukentėjo nuo gaisrų.

Per 1655-1661 m. karą jie vėl buvo apgriauti, o 1748-1749 m. gaisro metu beveik visai sudegė. Vienuoliai, stengdamiesi ištvirtinti, gvardijono Korengos rūpasčiu, pastatus atstatė ir rekonstravo.

Didelė rekonstrukcija vyko XVIII a. pabaigoje, vadovaujant jau minėtam K. Kaminskiui ir klasicizmo epochos atstovui architektui Augustinui Kosakauskui (1737-1803). Kadangi atskiros vienuolyno formos būdingos pastarojo kūrybai, kai kurie tyrinėtojai priskiria jam vienam šio laikotarpio pasta-

to rekonstrukciją (72). Tačiau autorystę patvirtinančių dokumentų nerasta. Manoma, kad ir architektas K.Kaminskis, būdamas pranciškonų architektu ir tuo metu gyvendamas vienuolyne, būtinai turėjo prisidėti prie statybos darbų. Dabar sunku nustatyti, ką konkrečiai sukūrė vienuolynui kiekvienas iš architektų. Yra teiginių, kad K.Kaminskis suteikė pastatui pereinamas iš baroko į klasicizmą formas (89).

Tuo metu buvo galutinai suformuotas uždaras vienuolyno kiemas, kurio viduryje įrengtas fontanas su gėlynu aplink jį, o pastatą apsupo prie sienų pasodintos eglaitės, kurių dabar nėra.

Dviaukščiai korpusai sudaro uždara stačiakampį, erdvų kiemą. Dauguma patalpų išdėstyta vienapus koridoriaus, langais į kiemą.

Fasadų formos yra pereinamojo iš baroko į klasicizmą laikotarpio.

Lenkų architektas J.Klosas harmoningą ir santūrią šio vienuolyno architektūrą yra vaizdingai palyginęs su J.S.Bacho fugomis. Jis rašė, kad pastato architektūra yra "wyjątkowo dyskretna i powszechna, a wysoce harmonijna, przypominająca fugi Bacha, zdobywasie na akcent silniejszy w ryzalicycie srodkowym o legato dekorowanym szczycie" (59, p.94).

Pagrindinį fasadą, atkreiptą į bažnyčią, skaido poriniai piliastrai. Langai be apvadų, išdėstyti vienodais tarpais, turi puošnias banguoto ir laužyto kontūro sąramas, palangėse - galias stačiakampes nišeles. Vakarų sparne išsikišęs rizalitas suapvalintais kampais. Jo sieną skaido poriniai jonėniniai piliastrai, kuriuos jungia platus antablementas. Virš jo kyla segmentinis frontonas, kurį iš šono remia voliutos. Rizalite yra du įėjimai. Į gatvę išeinantys fasadai yra kuklesni: plokštumos lygios, langai stačiakampiai, kelių traukų pastogės karnizas. Kretingos gatvės fasade pasitaiko porinių menčių, langų su segmentine sąrama. Korpuso kampas prie gatvių sankryžos suapvalintas pagal gatvės posūkį. Kiemo fasadai puošnūs ir plastiški, juos skaido didžiojo orderio jonėniniai piliastrai. Rytiniame korpuse išsikiša rizalitas su aukštu barokiniu frontonu, kurį iš šonų remia voliutos, vainikuoja banguojantis, nutrūkstantis karnizas ir mažas plastiškas frontonėlis. Priešais, vakari-

nėje kiemo pusėje, išsikiša kuklesnių formų rizalitas su apvalintais kampais, suskaidytas piliastru.

Interjere išsiskiria pirmojo aukšto puošni trinavė rektoriijos salė, dengta kryžminiu skliautu, kurį remia arkos. Kitas patalpas ir koridorius dengia kryžminiai ir cilindriniai skliautai su lunetėmis.

Pranciškonų vienuolynas yra vienas puošniausių šio tipo pastatų Vilniuje.

SUZINŲ KOPLYČIA-MAUZOLIEJUS. Kopolyčia buvo pastatyta 1708 m. didiko Mykolo Suzino, ir buvo skiriama laikyti kūnams prieš laidojimą greta buvusiose kapinėse.

1864 m. kartu su bažnyčia ji buvo uždaryta, o apie 1904m. inžinieriaus S. Blaževičiaus iniciatyva smarkiai atnaujinta. Statinys restauruotas ir 1969-1970 metais, pritaikant jį suvenyrų parduotuvei (projekto autorius - architektas A. Kuni-gėlis).

Kopolyčia savo forma primena mažą barokinę bažnytelę. Jos planas stačiakampis, su trimis pusapskritėmis apsidomis (gale ir šonuose), panašus į lotynišką kryžių, apačioje yra erdvus rūšys. Pagrindinis vakarų fasadas simetriškas, pabrėžtas aukštu banguoto silueto frontonu. Fasadą skaido piliastrai, laikantys laužytą karnizą. Šoniniuose fasaduose - pusapskričiai arkiniai langai ir nišos. Interjero erdvę dengia kupolinis skliautas su lunetėmis. Apsidoje virš nišos - pusapskrities frontonėlis, papuoštas banguoto profilio kriaukle ir akroterija. Languose - geometriniai vitražai.

Vertingas yra originalus kopolyčios planas ir gerai išlikusios barokinės formos. (37).

PRANCIŠKONŲ BAŽNYČIOS IR VIENUOLYNO ISTORIJA

Pranciškonų vienuoliai atvyko į Lietuvą dar prieš krikščionybės įvedimą. Jau Gedimino laikais jie turėjo Vilniuje savo bažnyčią ir vienuolyną (39, p.27). 1323 m. gegužės 26 d. rašytame Gedimino laiške užsienio gyventojams ir pranciškonų ordino vienuoliams skaitome: "(...) esame pastatę dvi pranciškonų bažnyčias: vieną mūsų karališkajame mieste, vardu Vilnius, ir antrą - Naugarduke" (7, p.45, 53).

Lietuvos metraščiuose išlikusi legenda apie pirmųjų pranciškonų vienuolių nužudymą Vilniuje (21, p.80, 229). Toliau joje pasakojama: "O paskui Petras Goštautas atsivedė kitus vienuolius-pranciškonus, bet nebedrįso jau statyti jiems vienuolyną toje vietoje, kur pirmieji nužudyti, įkūrė jiems vienuolyną toje vietoje, kur smėlynėje prie Vingrių turėjo pastatęs namą, kur dabar stovi dievo motinos vienuolynas. Ir nuo tų laikų Vilniuje stovi pirmas krikščioniškas Romos tikėjimo dievo motinos vienuolių vienuolynas" (21, p.80,230). Neabejojama faktų laikoma, kad pranciškonai, išikūrusieji prieš 1387 m. Vilniaus vienuolyne prie Trakų vartų, buvo kilę iš Lenkijos ir daugiausia Krokuvos, nes vilniško pranciškonų vienuolyno, kaip ir krokuviško, pavadinimas turėjo tą patį prievardį "in Arena" arba "na Piaskach" (21, p.230).

Bažnyčios ir vienuolyno statybos pradžia siejama su 1339-1345 metais.

1390-1391 m. kunigaikščio Vytauto kvietimu atvykę į Vilnių kryžiuočiai rado saugų prieglobstį pranciškonų vienuolyne. Jie sugriovė bažnyčią, o 1399 metų gaisras smarkiai apnaikino visnuolyno pastatus.

XV a. pradžioje buvo pastatyta nauja bažnyčia, kuri 1421 m. buvo konsekruota.

Yra išlikęs 1532 m. vienuolių pranciškonų raštas vienuoliams dominikonams. Jame sakoma, kad pranciškonai, gyvenę Trakų gatvėje, šalia savo bažnyčios (mediniais) vamzdžiais atsives vandenį iš dominikonu nuosavybėje esančių Vingrių šaltinių ir už tai mokės dominikonų ordinui po 30 grašių (39, p.76).

1533 m. gaisras vėl apgriovė bažnyčios ir vienuolyno pastatus. 1536 m. bažnyčia buvo atstatyta.

LTSR MA Centrinėje bibliotekoje yra saugomi 1552 m. ir 1553 m. Žygimanto Augusto pasirašyti raštai, kuriais pranciškonų vienuolyno jurzdika atiduodama Vilniaus magistratui, nes vienuoliai nuslėpė, kad jų vienuolyne plinta maro liga (9, p. 208). Šio maro metu visi vienuoliai išmirė, ir vienuolynas kuri laiką stovėjo tuščias. 1579 m. Stepono Batoro raštas patvirtino ir atnaujino visas vienuolynui duotas privilegijas (9, p.266).

Smarkiai nukentėjo aptariamieji pastatai nuo 1655-1661 m. karo, 1737 ir 1748 m. gaisrų, tačiau vis būdavo atstatomi.

Vilniaus pranciškonai pasižymėjo dideliu veiklumu. XVI-XVII a. vienuolynas buvo katalikybės propagandistų ruošimo centru. Iki XVII a. Vilniaus pranciškonų vienuolyno mokykloje akademinis kursas nebuvo dėstomas. 1596 m. vienas bakalauras dėstė poetiką ir retoriką. XVII a. pradžioje čia jau buvo dėstoma filosofija, o XVIII a. trečiajame ir ketvirtajame dešimtmėčiuose - teologija. Yra išlikusios šioje mokykloje 1677 m. dėstytas Petro Lombardo "Sentencijos", taip pat keli filosofijos kursai. XVIII a. mokykloje dėstė profesoriai A. B. Bujalskis, P. Boatas, H. Rodzevičius (32).

1667 m. prie pranciškonų vienuolyno buvo įrengta spaustuvė (98).

1670 m. Lenkijos karalius Mykolas Višniaveckis leido Vilniaus pranciškonams perkelti savo spaustuvę iš Zamosčio i Vilnių, spausdinti ir platinti pasaulietiško ir religinio turinio knygas (9, p.399).

XVI-XVII a. čia veikė ir biblioteka. Kadangi pranciškonų vienuolynas buvo seniausias Vilniuje ir naudojosi didelėmis privilegijomis, biblioteka turėjusi būti didelė ir vertinga. Joje buvę apie 5 tūkst. tomų knygų, be to, vienuoliai turėjo turtingas asmeniškąs bibliotekas, nors tai ir buvo draudžiama. Yra žinių, kad bibliotekos fonduose buvę apie 200 knygų, išleistų Romoje, Venecijoje, Florencijoje, Bolonijoje (18). Tiesa, XVI a. pabaigoje pranciškonų biblioteka, kaip ir kitų katalikų vienuolynų knygų saugyklos, buvo labai sunykusi - joje tebuvo 104 knygos (47). Kontrreformacijos laikais ji pradėjo pamažu atgyti. XVII a. sudarytame uždaramame draudžiamos literatūros skyriuje buvo saugoma 60 pavadinimų knygos, tarp jų - Erazmo Roterdamiečio "Colloquia", Liuterio "Biblijos komentarai" ir kt. (47).

Yra žinoma, kad 1785 m. buvo pradėtas sudarinėti šios bibliotekos katalogas (sudaryta iki raidės "R"). 1801 m. kitas bibliotekininkas bandė surašyti naują katalogą, tačiau ir šis liko nebaigtas (98).

LTSR MA Centrinėje bibliotekoje saugomas 1885 m. sudarytas pranciškonų bibliotekos fondo sąrašas. Iš jo matyti, kad 1789 m. biblioteka turėjo 500 knygų (67). 1797 m. sudarytas katalogas rodo, kad šioje bibliotekoje buvo maždaug 75% XVIII a. knygų, apie 20% - XVII a., o XV-XVI a. - tik apie 5% (98, p.97).

Biblioteka turėjo K.Širvydo žodyną ir kitas lietuviškas knygas.

Pranciškonų vienuolynas prisidėjo ir prie muzikinio Vilniaus sąjūdžio. Čia veikė garsi muzikos kapela. Pirmosios žinios apie ją siekia XVII a. pabaigą - XVIII a. pradžią. Tiksliai įkūrimo data nežinoma. Kapelos nariais yra buvę Antanas Taraškevičius (x-1688), Martynas Pilinskis (x-1698), Jokūbas Mersenas (x-1710), Placidus Zdanavičius (x-1700) (78).

Įvairių permainų patyrė pranciškonų vienuolynas ir bažnyčia XIX amžiuje.

Daug žalos padarė pastatams 1812 m. čia apsistojusi Napoleono kariuomenė. Bažnyčioje tuo metu buvo įrengtas grūdų sandėlys, o vienuolyne - ligoninė.

1826-1831 m. pirmasis vienuolyno aukštas buvo pritaikytas kalėjimui.

1837-1842 m. didelę pastato dalį užėmė archyvas. Paskui čia vėl buvo ligoninė, kalėjimas ir kt. (118).

1863 m. vienuolyne buvo kalinami sukilimo dalyviai.

1864 m. liepos 30 d. bažnyčia ir vienuolynas buvo uždaryti dėl vienuolių palankumo sukilėliams. Be to, prie bažnyčios buvusiose kapinėse vykdavę politiniai mitingai (59, p. 207). Dalis pastatų pritaikyta gyvenamosioms patalpoms, dalis - nakvynės namams (118).

Nuo 1864 m. Vilniaus, Kauno ir Gardino gubernijų valstybinių įstaigų archyvai buvo pradėti sistemingai gabenti į Vilnių. Iš pradžių jie buvo laikomi netinkamose mažytėse, žemose pranciškonų vienuolyno celėse (39, p.329; 48, p.217). 1871 m. nutarta šiam tikslui pritaikyti niekam nenaudojamą bažnyčios pastatą. 1872-1876 m. buvo atliktas kapitalinis remontas, įrengti penki aukštai, kuriuose išdėstyti atitinkami archyvo fondai. 1902 m. rugsėjo 1 d. duomenimis archyvas savo saugyklose jau turėjo 673 984 bylas (39, p.329).

Jų tarpe buvo senos ir vertingos medžiagos. Minėtinas 1528 m. gegužės 1 d. ant pergamento rašytas įsakas ("Sudovij list") su karaliaus, didžiojo Lietuvos kunigaikščio Žygimanto parašu (48, p.217).

XX a. pradžioje pranciškonų vienuolyno ir bažnyčios patalpos išgi buvo naudojamos įvairiems tikslams.

1904 m. lapkričio 30 d. vienuolyno rūmuose buvo atidaryta darbo birža su trimis skyriais: padiniams darbininkams, amatininkams ir tarnaitėms. Bedarbiai čia būdavo užrašomi į

eilę darbui gauti ir jiems būdavo išduodamas registracijos bilietas. Netekusios darbo tarnaitės galėjo gyventi biržos bendrabutyje. Be to, čia buvo organizuota pigi valgykla ir nakvynės namai (39, p.349).

1905-1907 m. revoliucijos laikotarpiu biržos patalpos buvo gana patogi vieta darbininkų susitikimams (11).

Po revoliucijos 1907 VIII 16 atidaryta pirmoji, oficialiai leista lietuviška dviklasė mokykla nuo 1908 m. įsikūrė buv. pranciškonų vienuolyno būmuose (39, p.364). Ji čia išbuvo beveik 20 metų. Mokykloje buvo dėstoma lietuvių ir rusų kalbomis, veikė vakariniai mergaičių kursai.

Nuo 1914 m. čia buvo įsikūrusi Vilniaus lietuvių moksleivių prieglauda, kuri 1924 m. spalio 28 d. buvo išmesta lenkų policijos, o mokykla uždaryta. Mokyklos uždarymas buvo teisinamas mokinių stoka. Inspektorius pasinaudojo tuo, kad tėvai neleido savo vaikų į mokyklą, kai nuo rugsėjo vidurio ji buvo sujungta su čia pat veikusia lenkų mokykla (38, p. 293-294).

1908-1917 m. čia buvo įsikūrusi Lietuvių mokslo draugija. Draugijos tikslas buvo tirti antropologijos, istorijos, filologijos ir kitas, su Lietuva susijusias, mokslo problemas, rinkti tautosaką, archeologinius radinius, lituanistinę literatūrą, leisti mokslo leidinius ir kt. Draugijai priklausė tokie nusipelnę lietuvių kultūrai ir mokslui žmonės, kaip J. Basanavičius, K. Būga, J. Balčikonis, L. Gira, K. Jaunius, J. Jablonskis, rašytojai Žemaitė, Vaižgantas ir kt. Jos nariais taip pat buvo kitų tautų mokslininkai, besidomintys lituanistika (latvis J. Endzelynas, rusų kalbininkai F. Fortunatovas ir A. Šachmatovas, suomis A. Niemis ir kt.).

1909-1938 m. šiose patalpose būta įvairių įstaigų. Veikė jau minėtisji archyvas ir darbo birža, taip pat miesto lombardas smulkiam kreditui (1892 VIII 25-1937) (39, p.284); aukcionas (1909-1913), varžytinių salė (lenk. "sala licytacyjna") (1906-1917). Čia buvo J. Montvilos įsteigtos piešimo mokyklos kanceliarija (1911-1917). Aptariamosiiose patalpose buvo įsikūrusi lenkų pradinė mokykla (1917-1932), taip pat "Spindulio" proftechninė berniukų mokykla (lenk. "Szkoła Zawodowa Doksztalcająca męska im. "Promienistyez") (1925-1932), esperantininkų draugija (1911-1913).

Pranciškonų vienuolyne buvo prisiglaudusi ir Vilniaus lietuvaičių katalikių šv. Zitos moterų draugija. Zitiečių, arba Lietuvaičių katalikių šv. Zitos, klerikalinė kultūrinė darbininkių ir tarnaičių švietimosi draugija Vilniuje buvo įsteigta 1905 m. Šiuo pavadinimu kaip atskira organizacija ji veikė nuo 1913 iki 1940 m. Draugija turėjo savo knygynėlį, biblioteką, rengė vaidinimus (16; 29).

1928 m. vienuolyne buvo įrengta zitiečių skalbykla ir bendrabutis, kurį laiką buvo sterilizuoto pieno išdavimo punktas "Pieno lašas" (lenk. "Kropla mleka") (1909 V 11-1919).

Pranciškonų vienuolynas daugelį metų buvo įvairių miesto labdarybės įstaigų centras. Čia buvo įsikūrusi S. ir J. Montvilų labdarybės įstaigų taryba (rus. "Sovet dlia razviti-ja čast. oblagotvaritelnych i obščepoleznych učreždenij im. S. i I. Montvilov" (1913-1914), centrinis sekretoriatas, vadovaujamas pirm. J. Montvilos, kuriam vėliau netoliese pastatytas paminklas. Vienuolyne buvo ir visuomeninių bei labdarybės draugijų centrinis biuras (1911-1917), Vilniaus m. neturtinųjų globos kuratorija (1911-1917). Pastarosios pirmininke yra buvusi Klementina Tiškevičienė.

Šioje vietoje buvo taip pat nakvynės namai (1907-1914), vaikų globos draugija (1911-1917), senelių prieglauda (1911-1914), fondas neturtingiesiems šelpti (1912-1914), buhalterijos kursai (1914) ir kt.

Ilgą laiką vienuolyne dirbo pigi valgykla (maždaug 1911-1926 m.), taip pat bedarbių valgykla. Vaizdingai apie pastarąją 1926 m. pasakoja savo atsiminimuose žinomas žurnalistas, senas vilnietis Jonas Karosas (1912-1975). Jo knygoje "Kalba Vilniaus akmenys" rašoma: "Vienuolyno rūmuose magistratas įrengė miesto bedarbiams dvi virtuves. Viena - vadinamoji "liaudies virtuvė" - duodavo pagal talonus nemokamus pietus bedarbiams darbininkams, kitoje - "inteligentų virtuvėje" - už 30 grašių galima buvo pavalgyti kiek pagerintus pietus, irgi pagal talonus (...). Kartais bedarbiams pritrūkdavo pietų. Tuomet įtūžę išbadėję vyrai ir moterys su mažais vaikais ant rankų imdavo ūžti, pakeldavo triukšmą, kuris aidėdavo per visą vienuolyną" (14, p.39-40). Skurdžios ir apleistos buvo šios valgyklos patalpos, menki metaliniai indai, prastas maistas. Tuo turėjo tenkintis tūkstančiai senosios santvarkos už borto išmestų Vilniaus darbininkų ir tarnautojų.

Tuo pačiu metu vienuolyne veikė ir lietuvių gimnazijos moksleivių bendrabutis. Minėtuose atsiminimuose J. Karosas rašo: "Bažnyčioje įsikūrė miesto archyvas, o ilgais vienuolyno koridoriais švilpdavo vėjas. Tais koridoriais dažnai pereidavau, norėdamas greičiau pasiekti "Pranciškonų" bendrabutį, gyvenančius lietuvių gimnazijos moksleivius (14, p.39).

Lenkmečio laikais (1919-1930) vienuolyne vėl apsigyveno pranciškonų vienuoliai. Jie suremontavo vienuolyną, buvo pradėję atstatinėti bažnyčios patalpas.

1929 m. buvo kasinėjamos šalia bažnyčios, dabartinio skvero vietoje buvusios kapinės, kuriose buvo laidojama jau nuo XV a. Po kasinėjimų sudaryta XV-XVIII a. kraniloginė (kaukolių) kolekcija.

Minėtinas pranciškonų bažnyčios istorijoje ir dar vienas nedidelis, tačiau reikšmingas faktas. Ant bažnyčios galinės sienos, išeinančios į Kretingos gatvę, maždaug vidutinio žmogaus krūtinės aukštyje, apie metrą į dešinę nuo antrojo kontraforso (einant iš Trakų gatvės pusės) yra raudonais dažais užrašytas šūkis lenkų kalba:

"Wojna z Litwą
To sprzedaż Polski
Hitlerowi!!"

("Karas su Lietuva - tai Lenkijos pardavimas Hitleriui!" Žodis "sprzedaż" parašytas klaidingai - "spredaż").

Parašyta trimis eilutėmis, stambiu, dailiu šriftu (per trafaretą). Dabar užrašas neryškus, sunkiai išskaitomas. Jis yra buvęs užteptas baltais dažais, bet jiems nusitrynus, vėl pasirodė paviršiuje. Teksto apačioje matyti 4 raudonos dėmės. Tačiau ar tai parašo likučiai, ar atsitiktinai užtiškę dažai - išaiškinti nepavyko (94).

Manoma, kad šis šūkis atsiradęs 1938 m. kovo mėn. dienomis, kai Lenkija įteikė Lietuvai ultimatumą, ir iškilio Lietuvos užpuolimo pavojus. Tuo metu Lenkijoje, taip pat jos okupuotame Vilniaus krašte komunistai ėmė plačiai agituoti už pasipriešinimą agresijai prieš Lietuvą, suprasdami, kad tokia agresija būtų naudinga tik hitlerinei Vokietijai. Vilniuje buvo platinami Lenkijos KP CK, Vakarų Baltarusijos KP ir KJS Centro Komitetų bei VBKP Vilniaus apygardos komiteto specialiai tam reikalui išleisti atsišaukimai. Juose buvo

raginama padaryti galą sanacinės vyriausybės prohitlerinei politikai. Susirinkimuose ir mitinguose komunistai kvietė darbo žmones burtis į liaudies fronto eiles ir sužlugdyti tarptautinio imperializmo kėslus.

Turbūt, kad būtent komunistai užrašė minėtą šūkį. Darbo biržos siena buvo tam visai tinkama vieta. Užrašas - ano me-
to Vakarų Baltarusijos Komunistų partijos veiklos, interna-
cionalinio solidarumo pėdsakas.

Šis faktas dabar yra užfiksuotas Partijos istorijos in-
stituto pris LKP CK aktų rinkinio akte Nr. 734 (94).

Prieš pat karą 1935-1938 m. aptariamosiuose patalpose
buvo pradinių ir vidurinių mokyklų mokinių ambulatorija
(lenk. "Przychodnie"), taip pat vaikų darželis Nr.1 (1938).

Po karo pranciškonų vienuolyne veikė statybos organi-
zacijų bendrabutis, buvo įrengti butai, žemės ūkio produktų
priėmimo punktas, o bažnyčioje dabar įsikūrusi Lietuvos TSR
valstybinio centrinio archyvo saugykla.

Po viso kvartalo rekonstrukcijos vienuolyno patalpose
žadama įrengti turistų viešbutį (92).

Suzinų koplyčia po 1969 m. restauracijos buvo pritari-
kyta suvenyrų parduotuvei, o vėliau čia įsikūrė iki šiol
veikianti firminė "Sportloto" parduotuvė.

NAMAS NR. 10 (anksčiau - Nr.11)
(Posesija Nr.394)

ARCHITEKTŪRA. STATYBA. Namas yra vertingas ir saugotinas. Seniausia - prie gatvės esanti renesanso stiliaus dalis, kitur vyrauja XVIII-XIX amžiaus mūrai.

Pirmoji žinia apie šios posesijos pastatą yra iš 1609 metų. Oginskių archyvę išlikęs lotynųkraštytas raštas rodo, kad tuo metu šioje vietoje jau stovėjo mūrinis namas. Daugiau iš XVII a. beveik jokių žinių apie pastatą nėra.

1743 metų akte kalbama apie Chreptavičių (gretimo namo Nr.8 savininkų) ir pranciškonų, kuriems tuo metu priklausė namas, sutartį dėl pastato rekonstrukcijos. Bendrais bruožais ši rekonstrukcija turėjo būti tokia: 1) paaukštinti namo sienas - ypač iš gatvės pusės, 2) paaukštinti namo kaminą ir kt. Atrodo, kad sienų paaukštinimas turėjo būti iki dviejų aukštų ir tik tos dalies, kuri ribojasi su Chreptavičių namu, o kampinė, prie gatvės esanti dalis, turėjo likti nepaukštinta. Ar ši rekonstrukcija buvo padaryta ir kada, nežinoma.

Yra žinių, kad 1748 metais namas sudegė.

1790 m. dokumentuose pastatas jau vadinamas ne "kamienica", o "pałac". Matyt, 1761-1790 m. jis buvo kapitališkai remontuotas, rekonstruotas ir galbūt praplėstas, pristačius naujus korpusus.

Atrodo, kad rūmuose buvo įrengta daug butų, ir jie buvo nuomojami.

Iš 1792 m. dokumento aiškėja, kad rūmai ar bent jų dalis buvo trijų aukštų, juose - daug kambarių, koridorių ir kitokių patalpų. Stogas tuo metu buvo dengtas čerpėmis.

Tai, kad ne visas namas buvo trijų aukštų, patvirtina ir išlikusi 1792 m. sutartis, kuria tuometinis savininkas J.Zienkovičius išnuomoja dviejų aukštų namą Trakų gatvėje prieš pranciškonų bažnyčią kancleriui Aleksandruui Sapiagai. Kitame tų pačių metų dokumente, kuriuo savininkas palieka rūmus, matyt, savo broliui Vilniaus katedros kanauninkui Ignotui Zienkovičiui, pažymima, kad rūmai ar jų dalis, buvę trijų aukštų. Galbūt pastatas prie gatvės buvęs dviaukštis, o didysis fligelis kairėje - trijų aukštų.

Literatūroje randamas teiginys (72), kad kanauninkui Ziekavičiui (plg. "Zienkovičius") priklausiusius rūmus Trakų gatvėje rekonstravo jau minėtas architektas Augustinas Kosakauskas, prisidėjęs ir prie pranciškonų vienuolyno rekonstrukcijos. Manoma, kad jis papuošė ir apteriamųjų rūmų fasadus.

1806 m., kai rūmai dar priklausė tam pačiam kanauninkui, juose buvo 20 didelių ir 12 mažų kambarių.

XIX a. pradžioje kairėje posesijos pusėje buvo pristatytas dviejų aukštų pastatas, kuris uždarė posesiją nuo Vilniaus (dabar - L.Giros) gatvės.

1856 m. dokumente sakoma, kad namas yra trijų aukštų. Gatvės pusėje jis turi 32, o kiemo pusėje - 61 langą. Be to, kieme yra mūrinė ledainė, daržinė ir arklidės 20-čiai arklių. Įvairių patalpų pirmame aukšte - 11, antrame - 37, trečiame - 18.

Iš bylų apie vandentiekio įvedimą į Tiškevičių rūmus (Trakų 1) sužinome, kad XIX a. antroje pusėje namo Trakų gatvėje Nr.394 savininkės S.Tiškevičienės patikėtinis karo inžinierius A.Antonovičius prašo miesto valdybą leisti kapitališkai suremontuoti namą ir pristatyti trečiąjį aukštą kiemo fligeliui. Atrodo, kad tais pečiais metais visi darbai buvo pabaigti. Tai kol kas paskutinis žinomas fasado pertvarkymas (115).

1889 m. namo savininkas Sankt-Peterburgo pirmos gildijos pirklys I.Segelis, pateikęs architekto Maciulevičiaus projektą, gavo leidimą "...nugriovus dabar stovinčius medinius pastatus (...), pastatyti mūrinę, vienaaukštę daržinę su ta sąlyga, kad daržinė bus dengta čerpėmis arba skarda" (116).

Netrukus I.Segelis gavo dar vieną leidimą statybos darbams. Projekto autorius - tas pats architektas. Pagal miesto valdybos patvirtintą planą ir brėžinius I.Segeliui leidžiama nugriovus medinę pašiūrę (...), pristatyti mūrinį vienaaukštį sandėlių malkoms prie jau esančios mūrinės daržinės (116).

Kadangi namas yra vertingas ir saugotinas, dabar nelaidžiama jokia jo išorės rekonstrukcija, tačiau vidinės patalpos yra patyrusios kai kurių didesnių bei mažesnių pertvarkymų, pritaikant jas čia gyvenančių ir dirbančių žmonių patogumui.

Per trisdešimt penkeris metus ne vieną remontą išgyveno ir šiame name įsikūrusi Vilniaus viešoji biblioteka. Iš reikšmingesnių patalpų pertvarkymų reikėtų paminėti 1956 m. vykusį remontą, kurio metu bibliotekai pritaikytas pirmasis namo aukštas (iki to laiko nuo 1951 m. biblioteka buvo tik antrame ir trečiame aukšte).

1968 m. buvo priimtas LTSR Ministrų Tarybos potvarkis, pagal kurį Vilniaus m. vykdomasis komitetas buvo įpareigotas iki 1972 m. iškelti iš namo gyventojus ir "Ramunės" fabriko administraciją.

Deja, iki šiol nebuvo galimybės iškelti visų namo gyventojų.

1971 m. buvo sudarytas pastato rekonstrukcijos projektas, tačiau jis nepradėtas įgyvendinti.

Reikšmingi bibliotekos gyvenime 1976-ieji metai, kai buvo patvirtintas potvarkis įvesti centrini šildymą. Nedaugelis Trakų gatvės pastatų naudojami šiuo komfortu.

1981-1985 m. vykusio remonto metu pirmajame aukšte buvo įrengtas Registracijos ir kontrolės skyrius bei rūbinės. Šias patalpas papuošė skoningi baldai, nauji šviestuvai. Pasikeitė ir bibliotekos koridoriai. Žalia dekoratyvinių akcentų spalva gražiai suderinta su pasteline sienų danga (dailininkas-konsultantas R. Dalinkevičius). Vieno koridoriaus lange 1981 m. įrengtas dailininko R. Dalinkevičiaus vitražas, koridoriuje - veidrodis su keraminiu įrėminimu (dail. A. Skarbaliūtė).

Įspūdingiausia bibliotekos patalpa - skaityklos salė (101). Lubas puošia nuostabūs lipdiniai, paausuoti krištoliniai sietynai, ant sienų spindi šviestuvai, laikomi bronzinių sparnuotų būtybių (autorius - liaudies meistras K. Jukėnas). Vienoje salės sienoje įtaisytas didžiulis veidrodis, optiškai padidinantis salę. Kampuose nuo seno išlikusios baltų profiliuotų koklių krosnys. Neseniai (1985 m. gruodžio mėn.) salė pasi-^{Ir G. Blėkšite}puošė dviem dideliais paveikslais, įkomponuotais šalia veidrodžio. Tai dailininko R. Dalinkevičiaus sukurtas diptikas A. Mickevičiaus tema "Naugarduko praeitis".

Ateityje bibliotekos laukia didelė rekonstrukcija. 1985 m. lapkričio 11 d. LTSR Ministrų Tarybos Prezidiumo posėdžio protokole Nr. 18 "Dėl Vilniaus viešosios A. Mickevičiaus bibliotekos kapitalinio remonto" numatytas rekonstrukcijos planas. Jis turėtų būti vykdomas dviem etapais. Pirmasis etapas

- 1988-1989, antrasis - 1989-1991 metais. Darbus atliks Lenkijos LR statybinės organizacijos "BUDIMEX" specialistai.

Po rekonstrukcijos į bibliotekos ansamblį bus įjungti visi pastatai, esantys aplink keturkampį vidaus kiemą. Tai leistų smarkiai išplėsti bibliotekos patalpas, labiau pritaikyti jas atliekamai funkcijai.

Numatoma įrengti kompleksą, kuriame tilptų daugiau nei 900 tūkst. spaudinių, būtų 9 skaityklos su 280 vietų skaitytojams.

Prognozuojama, kad biblioteka naudosis daugiau nei 25 tūkst. skaitytojų.

Projekte numatoma mechanizuoti knygų užsakymą ir transportavimą. Planuojama įrengti vidaus ryšių, televizijos, radijo sistemą, respublikinės automatizuotos bibliotekų informacijos sistemos skyrių, suprojektuoti bibliotekos interjerą ir baldus.

Pagal projektą bibliotekoje turėtų būti knygriškla, dauginimo technikos skyrius, fotolaboratorija, teletaipas, 25 vietų bufetas ir kt.¹ Rekonstrukcijos vyr. architektu paskirtas Vytautas Balčiūnas.

ISTORIJA. Pirmasis šio pastato paminėjimas žinomas iš 1609 m. dokumento. Oginskių archyve surastas susitrynęs ir sunkiai išskaitomas lotynų kalba rašytas raštas, iš kurio bei archivarijaus anotacijos aiškėja, kad tais metais Hregoravičiai išpirko iš pranciškonų savo namą Trakų gatvėje, vadinamą "kamienica Pułgraszowska". Tas namas yra šalia Oginskių namo. Galima prielaida, jog čia kalbama apie 394 posesijos pastatą, kuris jau tuo metu buvęs mūrinis.

Vėlesniuose XVII a. aktuose aiškių žinių apie šį namą nerasta. Atrodo, jis dar priklausęs Paškevičiui ir Romanovičiui, nes buvo vadinamas "Paszkwiczowska" ir "Romanowiczowska" kamienica".

1704 m. akte rašoma, kad mūriniame name "Romanowiczowska" tuo laiku gyveno P.Hromovičius. Matyt, tas vėliau jam ir atiteko, nes jau minėtoje B.Jachimavičiaus 1748 m. "Raliacijoje" (gaisro sunaikintų namų sąrašė) 394-ąją posesiją

¹ Remiamasi "Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos rūmų programine užduotimi", 1986 m. patvirtinta Lietuvos TSR Kultūros ministro pavad. J.Glemžos. Kopija saugoma VVB direkcijoje.

atitinkas namas pavadintas "Hromowiczowska kamienica", nors jam jau nebeprisiklausė.

Iš 1743 m. akto sužinome apie Chreptavičių (namo Nr.8 savininkų) ir pranciškonų sutartį dėl šio namo rekonstrukcijos. Atrodo, kad tuo metu namas priklausė pranciškonams, o Chreptavičiai jį nuomojo ar panašiai. Jie gavo pranciškonų sutikimą rekonstruoti pastatą, bet ar kokie pertvarkymai buvo daromi, žinių nėra (115).

1748 m. gaisro metu namas sudegė. Kadangi tuo laiku jis priklausė skolininkams, tai, vargu, ar buvo greit atstatytas. Tiesa, žinoma, kad 1750 m. name jau gyveno Kalinovskis. Galbūt jis buvo ir šio namo savininkas.

1761 m. namas priklausė Vencevičiui, kuris Kalvarijos (Verkių) dominikonams atidavė 1200 auksinių skolos, o jie atsisakė namo, vadinamo "lapidea quandam Hromoviciana", o vėliau "Rimkowiczowska".

Kada namas atiteko Lietuvos kariuomenės generolui Jeronimui Zienkovičiui, žinių neišlikę, tačiau žinoma, kad 1790 m. pastarasis jau buvo pastato šeimininkas. Tuo metu namas vadinamas ne "kamienica", o "pałac".

1791 m. generolas trejiems metams išnuomojo pirmojo aukšto butą, susidedantį iš dviejų kambarių, virtuvės ir rūsio, stikliui S.Griunvaldui. Žinoma, kad savininkas nuomojo ir kitus name įrengtus butus, nes pats čia negyveno.

1792 m. rūmų prižiūrėtojas Kazimieras Bartoševičius buvo iškvietęs valdžios atstovus, kad jie apžiūrėtų eksregentų nuomininkų Bernackių rūmams padarytą žalą. Tais pačiais metais J.Zienkovičius išnuomojo namą kancleriui Aleksandrui Saupiegai. Iš kitų dokumentų sužinome, kad vėliau rūmai priklausė J.Zienkovičiaus broliui, Vilniaus katedros kanauninkui Ignotui Zienkovičiui. Matyt, pastarajam paveldėti rūmai nebuvo reikalingi, nes 1803 m. jis bandė parduoti juos su visais baldais už 220 tūkst. auksinių. Tačiau, turbūt, dėl didelės kainos niekas jų nepirko, nes 1806 m. rūmai dar tebeprisiklausė kanauninkui.

XIX a. pirmojoje pusėje namo savininkė buvo dvarininkė Vilgocka, o 1856 m. - jos įpėdiniai Stašinskiai.

Iš archyvinės medžiagos sužinome, kad XIX a. antrojoje pusėje rūmai priklausė Sofijai Tiškevičienei, o juos prižiūrėjo jos patikėtinis karo inžinierius A.Antonovičius (115).

1889 m. namą nuomojo Sankt-Peterburgo I gildijos pirklys I. Segelis.

Labai marga namo KK a. pradžios istorija. 1906 m. čia buvusi Bajerio dažų parduotuvė. 1909-1910 m. namas priklausęs Tiškevičiui, o 1911 - Daugėlai. Iš 1908 m. birželio 3 d. rašyto Šatrijos Raganos laiško sužinome, kad rašytoja gyveno šio namo 17-ajame bute.¹ 1909-1911 m. pastate buvo Palatackio tabako parduotuvė, o Davangas prekiaavo čia elektros ir optinėmis prekėmis. Veikė taip pat A. Kruko kirpykla (1909-1938), vėliau vadinta "Elizabeth". Ilgą laiką čia buvo įsikūrusi K. Likovskajos-Kochanskajos moteriškų drabužių siuvykla (1909-1938). 1909-1911 m. adresų knygoje "Vsia Vilna" šioje vietoje nurodoma buvus Rusų ir užsienio firmų atstovų Bajerio F. ir K^o būstinę. Beveik tais pačiais metais čia būta ir II gildijos nario M. Bukselio techninės kontoros "Molnija" (1910-1912), priminėjo matininkas ir taksatorius A. Pervainas (1909-1912), prisiekęs patikėtinis B. Fridmanas, asmeninis patikėtinis M. Odesas, akušerės ir masažistės O. Burnas ir M. Mačiulskaja. 1910-1913 m. name buvo rusų draudimo bendrovės patalpos.

Įvairių įstaigų čia buvo ir lenkų buržuazijos valdymo metais. 1923 m. namą už 700 milijonų markių nupirko Vilniaus nejudamojo turto bankas (116).

1923-1926 m. šiuo adresu "Kalendarz Wileński" nurodo buvus "Liaudies gyvenimo gerinimo draugiją" (lenk. "T-wą Rozwoju życia narodowego"). 1923 m. name veikė siuvinėjimo mašina kursai, žurnalistų ir literatų draugija, taip pat lenkų visuomeninių valgyklų susivienijimas (lenk. "Polskie stowarzyszenie Kuchen Ludowych").

1925 m. čia randame spaustuvininkų sąjungos (lenk. "Związek drukarzy"), 1925-1930 m. - G. Piotrovskio techninio biuro bei technikos ir prekybos namų adresus, o 1923-1932 m. šiose patalpose veikė technikos-prekybos biuras "Mechanit", 1930 m. - Lenkų pramonės draudimo sąjunga (lenk. "Związek Ubezpieczeń Przemysłów Polskich"), lenkų Raudonojo Kryžiaus draugija (iki 1932 m.).

1935-1936 m. čia priminėjo advokatai A. Gordonas ir K. Pinkus, gydytojas A. Makoveris (iki 1938 m.).

¹

Šatrijos Ragana. Laiškai. V., 1986, p. 256.

1937 m. pastate buvo privatūs butai, taip pat pašto ir telegrafo įstaigų viršininko R. Višomirskio agentūra (lenk. "agencja naczelnika Urzędu (pocztowo-telegraficznego) mgr. R. Wyszomirskiego).

Vienos iš namo gyventojų R. Bujarskaitės liudijimu karo metais dalis namo priklausė (ar buvo nuomojama) grafiui Moliui (žr. sk. "Gyventojai").

Naujas namo istorijos etapas prasidėjo pokario metais.

Nuo 1951 m. gegužės mėnesio šiame pastate, buvusios Vilniaus 2-osios masinės bibliotekos patalpose, įsikūrusi Vilniaus viešoji A. Mickevičiaus biblioteka. Tai viena didžiųjų miesto bibliotekų, kurios fondas sudaro daugiau nei pusę milijono spaudinių. Kasmet gaunama maždaug 30 tūkst. egzempliorių naujų knygų ir periodinių leidinių. Būdama universali masinė biblioteka, VVB kaupia, saugo ir pateikia skaitytojams daugiausia humanitarinio profilio literatūrą. Ypatingas dėmesys skiriamas poeto Adomo Mickevičiaus kūrybos ir literatūros apie jį komplektavimui. Skaitytoju ypač lankomas didžiausias Vilniuje abonementas, turintis beveik 200 tūkst. knygų. Skaityklos paslaugomis daugiausia naudojasi besimokantis jaunimas. Labai populiarius yra bibliotekos vaikų literatūros skyrius. Kasmet apie 4 tūkst. klausimų pateikiama Bibliografijos ir informacijos skyriaus darbuotojams. Kraštotyros skyriuje sukaupta literatūra apie Vilnių, yra kraštotyros katalogas "Vilnius spaudoje". Turtingi Meno literatūros skyriaus fondai. Bibliotekoje veikia ir tarpbibliotekinio abonemento (TBA) sektorius.

Iš viso Vilniaus viešoji biblioteka aptarnauja maždaug 17 tūkst. skaitytojų. Be to, ji teikia metodinę pagalbą Vilniaus zonos - devynių rajonų (Ignalinos, Molėtų, Kaišiadorių, Varėnos, Šalčininkų, Širvintų ir kt.) ir Vilniaus bei Druskininkų miesto bibliotekoms.

VVB dirba 92 darbuotojai.

Bibliotekoje organizuojamos literatūros bei meno kūrinių parodos, vyksta teminiai vakarai. Čia sukaupta turtinga lietuvių tarybinės dailės darbų kolekcija A. Mickevičiaus ir Vilnius tema.¹

Kiek fragmentiškai vėlesnių dešimtmečių namo istoriją padeda atkurti miesto adresų knygos ir kai kurie viešosios bibliotekos archyvo dokumentai.

¹ Plačiau apie Vilniaus viešąją biblioteką žr. 75, 81, 85, 111.

1951-1956 m. pirmąjį namo aukštą užėmė ūkinė įstaiga "Glavavtotraktorsbyt".

Iki 1959 m. vasario 3-ajame aukšte dirbo Vilniaus m. kultūros skyriaus vaikų biblioteka Nr. 10.

1960 m. šiame name nurodoma artelė "Neris", Stalino rajono namų valdyba Nr. 19, LTSR medžiotojų draugijos respublikinė taryba, o 1964 m. - LTSR LŪT Įvairių pramonės šakų valdybos Vilniaus kultūrinių prekių įmonė.

1974 m. kovo mėnesį iš namo iškeldinta "Ramunės" siuvinimo ateljė administracija, jos buvusiose patalpose įsikūrė viešosios bibliotekos direkcija ir kai kurie skyriai (Spaudinių komplektavimo bei tvarkymo ir Metodinis).

Iki 1980 m. name veikė Valstybinė kuro ir durpių produkcijos kokybės inspekcija.

Paskutiniaisiais metais gyvenamosios patalpos palaipsniui perduodamos Vilniaus viešajai bibliotekai.

Name šiuo metu dar veikia vaikų klubas "Ąžuoliukas", priklausantis Vilniaus II-ajai BFET, ir įrengta 40 butų, didžiausiojo iš jų plotas - 45,79 m², mažiausiojo - 5,91 m².

NAMAS NR. 11/2 (anksčiau - Nr.8 ir Nr.10)
(Posesija Nr.396 ir 397)

ARCHITEKTŪRA. STATYBA. Anksčiau šioje vietoje stovėję du namai per Didįjį Tėvynės karą beveik sudegė. Po karo, vykdamant kapitalinį remontą, jie buvo sujungti į vieną.

Kaip rodo tyrimai, čia jau XVI a. antrojoje pusėje ar XVII a. pradžioje atsirado pirmieji mūriniai pastatai. Kairėje pusėje - tarp Suzinų koplyčios ir Trakų gatvės namo Nr. 11 (10 - pagal seną numeraciją) stovėjęs vienaaukštis mūrinis XVII a. pastatas buvo pranciškonų vaškinė.¹

XVII-XVIII a. viduryje šie, kaip ir kiti Trakų gatvės namai, smarkiai nukentėjo nuo gaisrų, bet vėliau buvo atstatyti. XVIII a. pradžioje namas kairėje pusėje, atrodo, buvo iš pagrindų rekonstruotas, o greičiausiai netgi naujai pastatytas dviaukštis statinys. XVIII a. pabaigoje čia buvo visai nedidelis korpusas prie gatvės ir dar mažesnis - kairėje kiemo pusėje. 1879 m. į namą buvo įvestas vanduo ir įrengta kanalizacija iš miesto tinklo.

XIX a. pradžioje visas sklypas buvo užstatytas mediniais ir mūriniais pastatais. 1836 m. pagal architekto Gretogotovičiaus projektą buvo pristatytas trečiasis aukštas virš kairėje pusėje prie gatvės stovėjusio korpuso (110). Beveik tuo pačiu metu galėjo būti pailgintas ir kairysis kiemo korpusas. Kieme buvo medinių ūkinių pastatų.

Lenkų okupacijos metais šie namai buvo gerai prižiūrimi, remontuojami. Per Didįjį Tėvynės karą, kaip minėta, pastatai smarkiai nukentėjo ir atstačius buvo sujungti į vieną. Korpusuose prie gatvės ir kairėje kiemo pusėje turi būti seno mūro. Išlikę rūsiai galėtų padėti nustatyti pirminio pastato statybos laikotarpį.

ISTORIJA. Greičiausiai, kad XIV-XVI a. pradžioje šis žemės sklypas priklausė pranciškonų bažnyčios šventoriui, o XVI a. antrojoje pusėje ar XVII a. pradžioje jie pardavė jį.

Kaip jau rašyta, šioje vietoje stovėjo du pastatai. Vieno iš jų, namo Nr.8 (pagal senąją numeraciją), t.y. buvusios pranciškonų vaškinės, istoriją žr. sk. "Neišlikę iki šių dienų Trakų gatvės pastatai".

¹ Apie ją žr. sk. "Neišlikę iki šių dienų Trakų gatvės pastatai".

Namas Nr.10 (pagal senąją numeraciją)

Pirmasis surastas dokumentas yra iš 1723 m. Jame išvardinami ankstesnieji namo savininkai. Iš dokumento sužinome, kad Vilniaus kaštelionas Mikalojus Hlebovičius nusipirko iš Baltramiejaus Kosienkovičiaus mūrinį pastatą. Iš Hlebovičiaus namas atiteko LDK paiždininkui Jonui Rakovskiui, o šis pardavė žemės teismo teisėjui Adomui Protovskiui. Vėliau namo savininkais buvo Trakų iždininkas Vladislavas Karenga, pranciškonai, LDK kariuomenės maršalka Antanas Lojka, LDK hetmanas, Vilniaus vaivada (nuo 1604 m.) Mikalojus Radvila (1549-1616), Bžostovskiai, etatinis patarėjas Polinskis, moterų vienuolynas, Gurskiai.

XX a. pradžioje name veikė P.Lobanovskajos paminklų ir Gipso korsetų dirbtuvės (1908-1912), buvo prekiaujama daržovėmis, bakalėjinėmis prekėmis, dirbo M.Binunskio kirpykla (1909-1914). 1909-1912 m. čia buvo metalo dirbtuvė (savininkas - M.Tokas), taip pat Mupalskio vaisių ir konditerijos parduotuvė.

Pirmojo pasaulinio karo metais name dirbo juvelyras Davangas, M.Tokas prekiavo galanterinėmis prekėmis, K.Sigalinas - kefyro gaminiiais (rus. "Kefirnyje zavedeniija"), D.Davangas - optikos priemonėmis.

Įvairių įstaigų būta šiame name lenkmečio laikais. 1919 m. veikė žydų savitarpio pagalbos draugija (lenk. "t-wo wzajem. pomocy subjektów i prac handlowych żydów"), 1923 m. - perrašinėjimo ir vertimų biuras (lenk. "biuro przepisowań i tłómaczeń"), buvo įsikūrusios ilgio, svorio nustatymo bei degustacijos įstaigos (1923-1938).

Dabar name Nr.11 įrengta 30 butų, didžiausiojo plotas - 52,49 m², mažiausiojo - 10,51 m².

NAMAI NR. 12, 14 (anksčiau - Nr.9,7)¹
(Posesija Nr.395)

ARCHITEKTŪRA. Dabar čia esantys pastatai stovi buvusių Oginskių rūmų vietoje.²

Namai turi klasicizmo ir romantizmo elementų. Yra žinių, kad 1898 m. grafienės S.Tiškevičienės užsakymu šioje vietoje du gyvenamuosius namus (2 ir 3 aukštų) ir pagalbini pastatą suprojektavo karo inžinierius Aleksandras Antonovičius (1850-1926). Didysis namas prie gatvės pirmajame aukšte turi įdomius, retai sutinkamus gaubtinių arkų langus-vitrinas. Fasadai eklektiniai, dominuoja orderinės formos, kiek originalesnės kiemo name.³ Pagal naujausius tyrimus nustatyta, kad 1907 m. tuometinei namo savininkei Sofijai Tiškevičienei buvo leista perstatyti vieną iš namų, bet paties rekonstrukcijos projekto nepavyko surasti (116). Pastatai yra vertingi architektūriniu požiūriu ir saugotini.⁴

ISTORIJA. Posesiją ilgą laiką priklausė didikams Oginskiams ir Radviloms.

XIX a. čia esantys pastatai buvo Tiškevičių nuosavybė. 1863 m. vieno iš pastatų savininkė buvo Sofija Tiškevičienė. Tuo metu namo patalpas nuomojo gubernijos išdinė.

Kaip rodo dokumentai, nuo 1908 m. nekilnojamasis turtas, susidedantis iš "... mūrinio dviaukščio namo su priestatu ir kitais pastatais (...) Vilniuje, Trakų gatvėje Nr. 395 priklausė grafui Juozui Tiškevičiui" (116).

XX a. pirmosios pusės šių namų istoriją aptarsime atskirai.

¹ Kadangi abu namai priklauso vienai posesijai, juos iš dalies aptarsime kartu. Taip daroma ir archyvinėje medžiagoje, kuria čia remiamasi. Apie šioje vietoje stovėjusius, dabar neišlikusius Oginskių rūmus, žr. atitinkamame skyriuje.

² Apie juos žr. sk. "~~Neišlikę iki šiuo dienų Trakų gatvės pastatai~~".

³ N.Lukšionytė. Aleksandras Antonovičius. - Statyba ir architektūra, 1986, Nr.10, p.31.

⁴ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

Namas Nr.12¹ (anksčiau - Nr.9)

1909-1912 m. namas priklausė grafui S.Tiškevičiui. Kaip rodo adresu knygos, name būta daug įvairios paskirties įstai-gų.

Ilgą laiką čia yra buvusi A.Perlio techninė kontora (1909-1914), taip pat Nalivaiko restoranas (1909-1912) ir Jesučio aludė (ar restoranas) (1908-1914) bei G.Šumanskio vaisių ir konditerijos parduotuvė (1907-1914) (matyt, tai rodo ir dide-li pirmojo aukšto langai).

Keletą metų šiuo adresu yra dirbę gydytojas A.Šlezingeris (1908-1914) ir chirurgas O.Zalkindsonas (1909-1914), taip pat Rozovas (1913-1914).

1910 m. šioje vietoje nurodoma buvus žurnalo "Severo Zapadni golos" redakcija.

1913-1914 m. čia veikė M.Žabinskio kaučiukinių ir meta-linių antspaudų bei monogramų graviravimo dirbtuvė "Pečat".

Po pirmojo pasaulinio karo namas priklausė Marijai Tiš-kevičienei (116).

Lenkų okupacijos metais čia ilgą laiką buvo Sofijos Tiš-kevičienės vardo senųjų prieglauda arba senų katalikių ir inteligentišku klasių prieglauda (1919-1938) (116), priklausiusi šalia įsikūrusiai "Laboros" draugijai.

1923 m. aptariamame pastate buvo galanterijos parduotu-vė "Modern", techninis Vigušino biuras (1930-1935 m. vadinę-sis "Elektromotor" techninis biuras), Margolio dažymo punk-tas, dirbo fortepijonų meistras Stankevičius ir kt.

1925 m. name priiminėjo akušerė R.Cypkina-Liberson, dan-tistė K.Kovalska, o 1930 m. - gydytoja P.Pitkovska.

1930-1932 m. čia buvo I.Gilevičiaus baldų parduotuvė "Les Meubles", 1935-1938 m. - stalių kooperatyvo baldų sandėlys "Meblowil" (lenk. "skład mebli spóždzelni zrzeszonych stolar-zy").

1935 m. namas atiteko Romos katalikų metropolinei kuri-jai (116). Tais metais čia buvo M.Lukašoko kanceliarijos pre-kių parduotuvė ir knygrišykla.

Prieš karą (1937-1938) name dirbo advokatas Vulfinas Zal-manas, dantistė Rachelė Gordon, gydytojai Vulfas Šumelinskis

¹ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

ir Julius Genzelis.

Iš 1960 ir 1964 m. Vilniaus adresų knygų matyti, kad tuo laiku Trakų gatvėje Nr.12 buvo Vilniaus rajono milicijos skyrius, taip pat pasų stalas bei rajono autoinspekcija.

Dabar name įsikūręs (nuo pokario metų) Vilniaus 14-asis vaikų darželis, taip pat 29 butai, didžiausiojo plotas - 61,88 m², mažiausiojo - 9,37 m².

Numeriu 12 žymimas ir šiuo metu stovintis tuščias, gerokai apleistas pastatas kieme.

Namas Nr. 14 (anksčiau - Nr.7)

Kaip jau minėta, šis ir gretimas tos pačios posesijos namas statyti XIX a. pradžioje. Apie ankstyvąją namo istoriją labai mažai ką tepavyko aptikti. Šiek tiek žinių surasta apie šį pastatą XX a. pradžioje ir prieškariniu laikotarpiu.

Nustatyta, kad 1908-1912 m. namo savininkas buvo grafas Juozas Tiškevičius.

Pasirodo, jog tarybiniais metais čia įsikūrusios ir iki šiol tebeveikiančios su farmacija susijusios įstaigos turi savo pirmtakes, nuo seno buvusias šiame name. Kaip rodo adresų knygos, maždaug nuo 1906 m. šiame pastate buvo I.Segalio vaistų ir parfumerijos praxybos bendrovė "I.B.S." (I.B.Segal). Čia pat buvo šios rūšies prekių sandėliai. Vaistų sandėlis, vienintelis Vilniuje, veikė šiame name ir okupacijos metais. Čia buvo valdyba ir kontora, prekybos namai, taip pat buvo prekiaujama mineraliniu vandeniu, benzinu (1913).

1907 m. name dirbo akių ligų gydytojas I.Stžeminskis.

1909-1912 m. čia buvo Levino galanterijos parduotuvė, Turgelis prekiaavo baldais. Tuo pačiu metu name buvo įrengtos Zalaževskio vyno sandėlių patalpos. 1910-1912 m. čia dirbo juvelyras Kremeris.

Aptariamajame pastate buvo įsikūrusios ir švietimo įstaigos. 1930-1932 m. šiuo adresu veikė Rusų draugijos humanitarinė gimnazija (lenk. "Gimnazium Humanistyczne Towarzystwa Rosyjskiego"), taip pat N.(V.)Šepovalnikovos humanitarinė gimnazija lenkų-prancūzų dėstomąja kalba (lenk. "Gimnazium Humanistyczne z językiem nauczania polsko-francuskim"). 1935-1938 m. čia randame buvus viešąją pradinę mokyklą (lenk. "Publiczna szkoła powszechna").

1935-1938 m. šioje vietoje buvo knygriškla, taip pat E.Luko muzikos instrumentų dirbtuvė. Klaudija Sigalina prekiaavo čia gydomuoju kefyru. Name buvo ir langų stiklo dirbtuvėlė.

Po karo šioje vietoje buvo Respublikinis centrinis vaistų sandėlis (42), kuris vėliau buvo vadinamas LTSR sveikatos apsaugos ministerijos vyriausiosios farmacijos valdybos vaistų sandėlis (iki 1970 m.)¹

Iš adresų knygų matyti, kad name buvo taip pat vyriausiosios farmacijos valdybos darbo mokslinio organizavimo ir ekonominių tyrimų laboratorija. "Farmacija" (1970-1984) bei Vilniaus respublikinės medicinos technikos parduotuvės IV skyrius (1979). Prie šių įstaigų kurį laiką veikė Farmacinių klubas, taip pat Vilniaus zonos farmacijos įstaigų centralizuota buhalterija.

Nuo 1984 m. name įsikūrusios Lietuvos TSR Sveikatos apsaugos ministerijos vyriausiosios farmacijos valdybos įstaigos.

¹ Remiamasi dabartinio LTSR sveikatos aps. m-jos vyriaus. farmacijos v-bos darbuotojo V.Grakausko suteiktomis žiniomis.

NAMAS NR. 13 (anksčiau - Nr.6)

(Posesija Nr.398)

ARCHITEKTŪRA. Pirmosios žinios apie šioje vietoje stovėjusį mūrinį pastatą yra iš XVII amžiaus. Karo metu, XVII a. viduryje namas smarkiai nukentėjo, todėl buvo remontuojamas. XVIII a. pastatą beveik sunaikino gaisras. Tuo metu jis vėl buvo remontuotas.

1808 m. miesto plane namas pažymėtas U raidės formos, tačiau abejojama, ar tuo metu abu pastato korpusai buvo vienodo ilgio. Greičiausiai, kad XIX a. pirmojoje pusėje buvo užstatytas trečiasis aukštas. XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje buvo paplatinti namo langai, iškiršta daugiau durų. 1906 m. pagal architekto Duboviko-Filipovičiaus projektą pakeistas kairiojo korpuso vidaus patalpų planas, prie korpuso taip pat pristatytas mūrinis vieno aukšto sandėlis (110).

Pastatas smarkiai nukentėjo Didžiojo Tėvynės karo metais. Po karo kiems buvo nugriauti nevertingi mūriniai ir mediniai pastatai (110). Palikta tik senoji namo dalis, kuri buvo pritaikyta gyvenamosioms patalpoms.

ISTORIJA. Pirmą kartą mūrinis namas šioje posesijoje paminėtas XVII a. dokumentuose. Tuo metu namas priklausė Vilniaus pirkliui Stanislovui Antanovičiui, vėliau - Jonui Baranovskiui bei jo sūnui Vincentui. Kuri laiką pastatas buvo Šunsko dominikonų vienuolyno nuosavybė. XVIII a. namo savininkais buvo kardininkų cecho meistras Jurgis Boborikas, katilų cecho meistras Trapas, Smolensko rotmistras Kalinskis (110).

XIX a. viduryje pastatas priklausė Jonui ir Kristinai Šliakams. Šią pavardę randame namo savininkų sąrašuose ir 1909-1915 m. 1914-1915 m. rašomas inicialas "N". Vartojama ir pavardės forma "Šliakovas".

1909-1914 m. name yra buvusi V.Šachimovičiaus laikraščio "Slovo" agentūra.

Kuri laiką (1909-1914) M.Levinas čia prekiavo bagetais ir langu rėmais; Šapiro (1909-1912) - baldais; B.Nachmanovas (1909-1912) - tabaku; P.Ch.Kacnelsonas (1914) - kokliais.

Name yra buvusios auksakalių Levino (1909-1914) ir Rolšteino (1909-1911) dirbtuvės. Čia gyveno gydytojas J.G.Dilonas (1912).

Apie 1920 m. namas priklausė dviems savininkams - Voičichui Paškevičiui ir Eliašui Matvejevui, o 1936 m. jį nusipirko broliai Šneideriai (110).

1923 m. šioje vietoje buvo Močiulskio avalynės parduotuvė, taip pat vaikišku drabužių parduotuvė "Naujienos".

Beveik ištisą dešimtmetį (1930-1938) name buvo įsikūręs jungtinis stalių krikščionių kooperatyvas (lenk. "spółdzielnia Zjednoczonych Stolarzy chrześcijan V O"). Čia veikė taip pat techninis biuras "Elektromotor" (1932-1936) bei elektrotechnikos priemonių parduotuvė "Elektropol" (1935-1938).

Prieš karą name yra buvusi ir J. Miklašo baldų apmušalų dirbtuvė (1935-1938), dirbo akušerė Janina Bublevičiuvna.

Dabar tai trylikos butų gyvenamasis namas, didžiausiojo plotas - 54,10 m², mažiausiojo - 16 m².

Apie namą Nr.14 žr. p.60-61.

NAMAS NR. 15 (anksčiau - Nr.4)

(Posesija Nr.399)

ARCHITEKTŪRA. Dabartinis namas yra XIX a. vidurio statybos. Pirmą kartą šioje vietoje stovėjęs mūrinis pastatas minimas 1579 m. dokumentuose.

Iš 1665 m. namo pardavimo akto matyti, kad pastatas buvo dviejų aukštų, gana puošnus. Kieme prieš vartus buvęs fontanas, žuvų tvenkinys ir šulinys.

Kaip rodo archyvinė medžiaga, pastatas buvo smarkiai sugriautas karo su Maskva metu.

Toliau iki XVIII a. vidurio apie namą jokių žinių nėra. 1748 m. gaisro metu pastatas sudegė ir buvo tuščias. Ilgą laiką jis stovėjo sunykęs ir neremontuotas. XVIII a. pabaigoje čia, iš viso, žymimas tuščias žemės sklypas.

1808 m. miesto plane šioje vietoje jau nurodomi du nedideli mūriniai pastatai.

1856 m. namo įvertinimo akte sakoma, kad dalis pastato (iš gatvės pusės) yra vieno aukšto, kita dalis (iš kiemo) - dviejų. Iš viso name - 18 langų, 4 išeina į gatvę, 14 - į kiemą. Antrojo aukšto patalpų langai išeina tik į kiemą. Kieme dar yra vieno aukšto korpusas, keturios arklidės, trys tvartai ir sandėliai malkoms.

Apie 1835 m. pastatas buvo įvertintas 1384,75 rubliais, 1845 m. - 3230,76, o 1856 m. - 5333,3 rubliais. Iš to galima daryti išvadą, kad jis buvo remontuojamas ir rekonstruojamas. 1889 m. namas buvo parduotas už 17 200 sidabrinių rublių.

1891 m. vyko didelė pastato rekonstrukcija.

Didžiojo Tėvynės karo metais namas smarkiai nukentėjo, ypač kiemo pastatai. Po karo buvo nugriauta dalis fligelio dešinėje pusėje, taip pat galinis korpusas (110).

Šiuo metu pastato kiemas sujungtas su gretimo namo (Nr. 13) kiemu.

ISTORIJA. Iš 1579 m. dokumento matyti, kad šioje vietoje stovėjęs mūrinis pastatas tuo metu priklausė Ščasniui Moteikovskiiui.

Atrodo, kad XVII a. pirmoje pusėje namo savininkais buvo Kiškos. Iš Kristupo Kiškos žmonos Katerinos namą įsigijo Merkinės girininkas, pulkininkas Povilas Neviarovskis, kuris at-

statė iki pamatų sudegusį namą.

1665 m. birželio 6 d. P.Neviarovskio sūnus, karaliaus dvariškis Kristupas Neviarovskis pardavė pastatą LDK kardininkui Jurgiui Tyzenhauzui. Tuo metu namas buvęs gana prabangus, su fontanu ir tvenkiniu kieme. Žinoma, kad tik nusipirkęs namą, po kelių dienų J.Tyzenhauzas užstatė jį Vilniaus katedros kapitulai už 3725 zlotus. Matyt, kad netrukus, karo su Maskva metu pastatas sudegė, nes po metų karaliaus Jono Kazimiero duotoje namui privilegijoje, atleidžiančioje nuo atvykusių į Vilnių deputatų apgyvendinimo ir nuo mokesčių, sakoma, kad po "maskviečių sugriovimo" pastatą vėl reikia restauruoti.

1748 m. namas priklausė Tyzenhauzui. Tų pačių metų gaisrai beveik sunaikino namą. Ilgą laiką jis stovėjo tuščias ir apleistas, o XVIII a. pabaigoje šioje vietoje buvo Igno Tyzenhauzo sklypas be jokių pastatų. 1782 m. savininkas pardavė posesiją kartu su priešais buvusiais rūmais (greičiausiai posesija Nr.401, dabar Trakų g. Nr.16) Plungės seniūnui, Upytės vėliavininkui Benediktui Karpiui.

1790-1795 m. sklypas buvo visai tuščias ir tebe priklausė B.Karpiui. 1808 m. miesto plane čia jau pažymėti du maži mūriniai pastatėliai. Tolimesnė posesijos priklausomybė nėra tiksliai nustatyta. Manoma, jog iš B.Karpio ji pateko Pliateriams, o šie 1829 m. ją pardavė grafams Tiškevičiams (110).

1856 m. namo šeimininkas buvo grafas Benediktas Tiškevičius. Jam šis pastatas kartu su 401 posesija (Trakų g. 16) tebe priklausė ir 1882 metais.

Pagal išlikusį 1888 m. pirkimo-pardavimo aktą namas iš Tiškevičiaus atitenka dvarininkui Aleksandrui Vankovičiui, o šis po metų pardavė jį Vilniaus II gildijos pirkliui Leibai Gilelsui už 17 200 sidabrinų rublių. Gilelsams pastatas priklausė iki Didžiojo Tėvynės karo.

Prieš karą aptariamajame name yra buvę įvairių įstaigų. Pirmiausia reikia paminėti XX a. pradžioje šiose patalpose įsikūrusią gaisrininkų draugiją (maždaug 1909-1914). Jos pirmininku yra buvęs P.N.Galinskis. Čia pat buvo savanoriškos gaisrininkų komandos centras (apytikriai nuo 1907 m.) ir draudimo gaisro atveju valdyba. Šiame pastate kurį laiką taip pat buvo Draudimo ir transporto bei Vilniaus draudimo draugijos (maždaug 1910 m.).

Ilgą laiką šiuo adresu veikė brolių Ch. ir D.Jalovcerių spaustuvė (1909-1932), o prie jos - techninė kontora (1914). 1935 m. adresu knygoje nurodoma spaustuvė "Grafika", 1931-1932 m. yra buvęs knygynas "Kultūra".

Čia taip pat būta įvairių privačių buitinės paskirties įstaigėlių. 1909-1914 m. veikė R.M.Dušinerio, vėliau (1914) - Linto siuvykla, L.S.Jašunskio avalynės parduotuvė (1914). 1909-1912 m. čia dirbo tapetuotojas ir dekoratorius Kreizas, 1923 m. - D.Jalovceris. Tais pačiais metais čia buvusi laikrodininkų ir auksakalių Jefroimsono ir Kremerio dirbtuvėlė. 1912 m. name praktikavo gydytojai D.A.Gorskis ir Ch.Z.Kovalevskis.

1923 m. šiame pastate buvo elektros prietaisų bei galanterijos parduotuvė "Universal".

Dabar name įrengtos 9, gana didelių butų patalpos, didžiausiojo iš jų plotas - 73,76 m², mažiausiojo - 26,46 m².

NAMAS NR. 16¹
(Posesija Nr. 401)

Dabartinis pastatas išaugęs šešiasdešimtaisiais mūsų amžiaus metais. Statytas pareinamuoju architektūrinės stiliškos periodu, pasižymintis ortodoksiniais funkcionalizmo bruožais jis nedera prie istoriškai susiklosčiusio gatvės apstatymo charakterio. Ir nors namas yra geros fizinės būklės, pagal projektą numatoma jį smarkiai rekonstruoti, priartinant plastinį vaizdą prie esančių pastatų (80).

Šiuo metu tai 24 butų gyvenamasis namas, didžiausiojo buto plotas - 42,46 m², mažiausiojo - 7,64 m².

¹ Anksčiau šioje vietoje stovėję pastatai Nr.3 ir Nr.5 Didžiojo Tėvynės karo metais buvo sunaikinti. Apie juos žr. sk. "Neišlikę iki šių dienų Trakų gatvės pastatai".

NAMAS NR. 17/28 (anksčiau - Nr.2)
(Posesija Nr.375)

ARCHITEKTŪRA. Dabartinis pastatas - ankstyvojo klasicizmo laikotarpio (XVIII a.) rūmai - yra respublikinės reikšmės architektūros paminklas (24; 37).

Rūmai stovi prie sankryžos, įjungti į Muziejaus ir Trakų gatvių ištinini užstatymą. Keturi korpusai supa uždara trapcinį kiemą. Abu korpusus prie gatvių kerta įvažiavimai į kiemą.

Turimi dokumentai rodo, kad jau XVI a. pradžioje šiame sklype buvo pastatas. Tik neaišku, ar jis buvo medinis, ar mūrinis. Tiksliai žinoma, kad 1579 m. šioje vietoje jau stovėjo mūrinis Goštautams priklausęs namas (lenk. "kamienica Goštoldowska") (110). Gali būti, kad turtingas savininkas Vaitiekus Goštautas rekonstravo seną namą arba pasistatė naują, be abejonės, puošnią ir didingą rezidenciją.

Manoma, kad pastatas keitė savo išvaizdą ir buvo labai puošnus, kai jis priklausė galingai ir nusipelnusiai LDK Voinų giminei (1579-1641).

1610 m. pastatas smarkiai nukentėjo nuo Vilnių nusiaubusio gaisro.

Išlikusios žinios rodo, kad XVIII a. pradžioje (1704) ir viduryje (1751) namo būklė buvo labai bloga ir reikalavo skubaus remonto.(110).

XVIII a. antroje pusėje namą iš esmės perstatydino LDK Kiemo išdininkas Antanas Tyzenhauzas. Rekonstrukcijos autoriui galėjo būti tarnavęs pas Tyzenhauzą Veronos architektas D. Sakas (de Sacco) (37, p.246).

1790 m. tuometinė namo savininkė generolienė Fitingofienė (von Vietinghoff) fūndavo rūmų rekonstrukciją, kurios autoriui laikomas žymus architektas Martynas Knakfusas (1740-1803). Tuo metu buvo sukurta dabartinė rūmų struktūra ir fasadai.

XIX a. rūmuose buvo trisdešimt didelių ir šešiolika mažų kambarių, beletaže - puošni, vadinta "sidabrine" salė.

Apie 1807 m. buvo atliktas rūmų remontas, kuriam vadovavo architektas Mykolas Šulčas (1769-1812). Tuo metu pristatyta laiptinė, pakeistas rūmų interjeras (37, p.246).

Iš 1837 m. pastato įvertinimo akto matyti, kad rūmai yra trijų aukštų, tik kiemo kairysis korpusas, rodos, buvęs iš dalies keturių aukštų.

XIX a. antroje pusėje, pritaikant pirmąjį aukštą parduotuvėms, buvo pakeisti namo langai ir durys.

Didelis remontas padarytas 1891 metais. Siekiant išplėsti jau anksčiau buvusios konditerijos parduotuvės patalpas, buvo pakeistas pastato fasadas ir patalpų išdėstymas, pastatytos krosnys.

1894 m. pagal architekto A. Mikulskio projektą buvo atliekama pastato rekonstrukcija. Vėl pakeistas patalpų išdėstymas - padaryta "koridorinė sistema", pritaikant namą ten įsikūrusiems dviems viešbučiams.

Apie 1907 m. namas buvo remontuojamas pagal A. Kleino projektą. 1909 m. vėl vyko remontas - šį kartą keistas pastato fasadas ir planinė struktūra (110).

1944 m. rūmus sunaikino gaisras - buvo likę tik kapitalinės sienos ir fasadai. Po karo namas ilgai stovėjo be durų ir langų, įgriuvusiais perdengimais. Tik vienoje patalpoje iš Muziejaus gatvės pusės buvo įrengta kirpykla. Vėliau, sprogdinant šalia buvusį pastatą, buvo sunaikinta ir aptariamųjų rūmų dalis kairėje vartų pusėje.

1956-1957 m. (arba 1958-1959 m., žr. 24) pagal restauracinių dirbtuvių architekto A. Umbraso projektą pastatas buvo restauruotas ir rekonstruotas, pritaikant jį butams. Stengtasi sugražinti gatvės fasadams XVIII a. įgytą išvaizdą, atkurti jų klasicistinę kompoziciją. Kiemo fasadai palikti su XIX-XX a. antstatais.

Kiemo korpusai yra keturių, o korpusai prie gatvių - trijų aukštų. Patalpos išdėstytos viena eile kiemo ir dviem eilėmis gatvės korpusuose. Aukštus jungia keturios beveik ties korpusų sandūromis esančios laiptinės. Trakų gatvės korpuse yra rūsys, suskliaustas cilindriniais skliautais.

Rūmai turi du lygiaverčius fasadus. Juose lygiais tarpais išdėstyti langai: antrame aukšte aukštesni, su tiesiais *sandrikais, trečiame - su apvadais. Svarbūs fasadų akcentai - stačiakampiai vartų portalai, pabrėžti *piliastrų poromis. *Rustų suskaidytą *cokolį nuo viršutinio aukšto skiria trauka. Fasadus juosia platus *frizas iš *triglifų ir *metopų, užpildytų reljefiniais papuošimais bei karnizas su *modiljonais.

Kiemo fasadų plokštumas skaido stačiakampiai langai ir horizontali trauka, skirianti ketvirtąjį aukštą nuo apatiniųjų (37, p.246).

Rūmai savo puikiais klasicistiniais fasadais, puošnumu ir didingumu ne tik skiriasi nuo gretimų pastatų, bet užima išskirtinę vietą visame kvartale, yra aplinkos dominantė.

ISTORIJA.¹ Per ilgą savo egzistencijos laikotarpį pastatas priklausė daugeliui žymių LDK feodalų, valstybės veikėjų. XVI a. pradžioje sklypo ir jame esančių pastatų savininkais buvo Goštautai. Goštautų giminė tuo metu garsėjo kaip viena žymiausių ir turtingiausių Lietuvos Didžiojoje Kunigaitystėje. Su Aprašomuoju pastatu susijusi Vaitiekaus Goštauto pavardė. Manoma, kad jis, išsigijęs ši sklypą, rekonstravo senąjį namą arba pasistatė naujus, be abejonės, puošnius ir didingus rūmus.

Paskutinysis Goštautų giminės atstovas Stanislovas Goštautas mirė, nepalikęs įpėdinių. Jo turtai pagal tuometinius įstatymus pateko karaliaus nuosavybėn. Karalius Steponas Batoras 1579 m. mūrinį pastatą Vokiečių (dabar - Muziejaus) gatvės kampe padovanojo LDK raštinkui Pinsko seniūnui Laurynui Voinai. Tai irgi buvo galinga ir nusipelniusi giminė. Voinų namuose susitikinėdavo valstybės dignitoriai, nes vėlesnis namo savininkas Matviejus Voina ir jo penki sūnūs buvo valstybės senato nariai.

Daug žalos padarė pastatui 1610 m. Vilniaus gaisras.

1641 m. Lukas ir Izabelė (iš Masalskių) Voinos už 12 tūkst. zlotų pardavė pastatą Trakų žemės valdytojui Lukui Kosceleckiui.

Toliau žinios apie pastatą kuri laiką nutrūksta.

1704 m. namas jau priklausė Tyzenhauzams. Tais metais Naugardo vaivada Steponas Tyzenhauzas, dalindamas savo palikimą keturiems sūnams, paliko šiuos rūmus antram sūnui, Šmeltinskio seniūnui Mykolui Tyzenhauzui.

1737 m. pastatas priklausė Benediktui Tyzenhauzui. 1751 m. po jo mirties rūmai atiteko įpėdiniams.

XVIII a. pabaigoje pastatas priklausė LDK kiemo išdinin-
kui, Gardino seniūnui ir valstybės ekonomijų valdytojui An-
tanui Tyzenhauzui (1733-1785)². O 1787 m. balandžio 20 d.

¹ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

² Apie A. Tyzenhauzą žr: Lietuvos TSR istorija. V., 1985, p. 211-212. Taip pat LTE ir MLTE.

Sofija (Chominskienė), Liudvika (Pacienė) ir Ignas Tyzenhauzai rūmus, paveldėtus po dėdės, LDK iždininko Antano Tyzenhauzo mirties, pardavė už 24 tūkst. lenkiškų zlotų Sofijos Tyzenhauzaitės vyrui, LDK generalmajorui Ksaverui Chominskiui, o šis po trijų dienų, t.y. 1787 m. balandžio 23 dieną, suveddamas savo finansines sąskaitas su LDK generoliene Teodora Fitingofiene, pardavė jai pastatą už 25 tūkst. zlotų. T.Fitingofienė buvo energinga ir veikli moteris. Įsigijusi sunykusius ir apleistus rūmus, jie suremontavo ir restauravo juos, pritaikė savo reikalams. Tuo metu rūmuose dažnai vykdavo pokyliai ir pasilinksminimai. Šeiminkė kviesdavosi pietų Vilniaus gubernatorių, Peterburgo senato sekretorių ir kt.

Štai kaip apie tą laikotarpį rašo savo atsiminimuose gydytojas Jozefas Frankas (1771-1842), atvykęs gyventi į Vilnių 1804 m. "... pietūs, vakarai, baliai... Miulerių¹ namuose atidarytas kazino... Tačiau greitai kazino narių tarpe įvyko skilimas. Dalis jų atsiskyrė ir įkūrė nuosavą klubą Vitinghofų rūmuose. Abi šios draugijos lenktyniavo, ruošdamos vis išradingesnius pasilinksminimus".² (110).

Didžiąją dalį pastato Fitingofienė nuomojo. Pirmojo aukšto trijuose kambariuose ir virtuvėje buvo konditerijos parduotuvės patalpos, o šalia esantys trys kambariai, virtuvė priklausė parduotuvės savininkui Gurtozui.

Beveik visas antrasis aukštas - salė ir keletas kambarių - buvo išnuomota žandarmerijos generalmajorui Fon Drebošui. Be to, dalį antrojo aukšto kambarių užėmė heraldinė komisija ir teismai.

Trijuose trečiojo aukšto kambariuose buvo įsikūrusi žandarmerijos kanceliarija. Kiti kambariai buvo išnuomoti kilmingiems nuomininkams viengungiams (grafams Tiškevičiui, Poplavskiui ir kitiems).

Ketvirtasis aukštas taip pat buvo nuomojamas, kadangi T.Fitingofienė buvo smarkiai prasiskolinusi. Po jos mirties pastatas atiteko įpėdiniams, ir 1849 m. buvo parduotas iš varžytinių generolienės skoloms padengti. Už 19 840 sidabro

¹ Greta esantis namas Muziejaus gatvėje, žr. 109.

² Frank J. Pamiėtniki. T.1. Vilno, 1913, p.56, iliustr.

rublių namą nusipirko dimisišios štabskapitonas Ivanas Jadzevičius. Jis buvo išnuomojęs antrąjį pastato aukštą teismo kanceliarijai, archyvui ir posėdžiams.

1856 m. pastatas priklausė teismo kolegijos nario žmonai Juzefai Sokolovskai.

Tuo pat metu namas taip pat buvo nuomojamas - daugiausia smulkiems prekiautojams, amatininkams.

Pirmajame aukšte buvo pakinktų meistro dirbtuvėlė ir dvi nedidelės parduotuvės su stiklinėmis durimis į gatvę, taip pat konditerijos parduotuvė, juvelyro ir laikrodininkų dirbtuvės.

Antrasis aukštas ir tuo metu buvo išnuomotas civilinio teismo istaigoms. Galbūt čia ir dirbo poetas J.Rainis ir rašytojas A.Boguševičius.

Trečiajame aukšte gyveno nuomininkai.

1863 m. Sokolovskos namas buvo įvertintas 43 500 rublių.

1891 m. jis priklausė dvarininkei J.E.Parčevskai. Tuo metu buvo smarkiai išplėsta name įsikūrusi konditerijos parduotuvė, o 1894 m. pastatas rekonstruotas pritaikant jį Sokolovskių viešbučiui, kurio įėjimas buvo iš Muziejaus gatvės. Vėliau čia pat įsikūrė ir antrasis viešbutis "Grand" su įėjimu iš Trakų gatvės pusės.

Apie 1907 m. pastato šeimininku tapo Edmundas Bortkevičius.

1909-1914 m. name buvo Ch.Čiolakovo kepykla ir kavinė. Vienu metu ji vadinosi "Maskva". Čia pat veikė elektrotechnikos parduotuvė "Progresas" (1910-1923). 1912-1914 m. name buvo įsikūręs elektro-teatras (gal kinoteatras?) "Repos".¹

Prieš pirmąjį pasaulinį karą šiame pastate yra buvusi Rabinovičiaus baldų parduotuvė (1912), dirbo chirurgas A.Koganas (1909-1912), buvo L.Šliozberg dantų kabinetas (1909-1911).

Karo metais (1914) name dirbo G.Kogano siuvykla, veikė E.Potruchui priklausantis drabužių nuomos punktas, G.Trocchio vyno rūsys.

1914 m., mirus savininkui E.Bortkevičiui, pastatas atiteko dviem jo dukterim. Šios gyveno Varšuvoje, o namu rūpinosi jų patikėtinis S.Baginskis, kuris 1921 m. už 8369 000

¹ Jo nuotr. žr. "Vilniaus miesto istorijoje" V., 1968, iliustr Nr.187. Taip pat Frank J. Pamiėtniki. T.1. Wilno, 1913, p.57

markių pardavė pastatą Otonui ir Janinai iš Mackevičių Koziel-Poklevskiams. Matyt, jų valdymo metu name buvo įrengtas restoranas (110). 1923 m. čia buvo Frosto Mekso plaukimo mokykla (lenk. "szkoła tónców"), 1925-1926 m. žydų žurnalo "Unser Tog" ("Mūsų diena") redakcija.

Senajo Vilniaus kalendoriuje rašoma, kad 1935-1939 m. šiame name buvo Aleksandrovičiaus "Grand-Hotel". Čia lankėsi rašytojas V.Krėvė-Mickevičius. 1939 m. liepos 11 d. rašytame atvirlaiškyje žmonai skaitome: "Ostavliaiu posylku u choziajina "Grand Hotel" (Ulica Trocka) (25, p.126).

Šiame viešbutyje yra gyvenęs poetas L.Gira (109).

Koziel-Poklevskiams namas priklausė iki 1940 metų. 1940 m., nacionalizavus pastatą, V.Mackevičius, Poklevskos brolis, dar bandė jį susigrąžinti.

Karo metais namas smarkiai nukentėjo. Vėliau, kiek patvarkius, vienoje patalpoje iš Muziejaus gatvės pusės buvo atidaryta kirpykla, o po 1956-1957 metų (arba 1958-1959 m.) rekonstrukcijos visame name įrengtos 40 butų gyvenamosios patalpos valstybinių draudimo istaigų darbuotojams (110), didžiausiojo buto plotas - 57 m², mažiausiojo - 9,66 m².

NAMAS NR. 18 (anksčiau - Nr.1)
(Posesija Nr.402)

ARCHITEKTŪRA. Senoji namo dalis turi gotikos, baroko ir romantizmo elementų, todėl pastatas yra vertingas ir saugotinas.

Žinoma, kad jau XVII a. pirmojoje pusėje Trakų ir Vilniaus (dabar - L.Giros) gatvių kampe buvęs namas, vadintas "pulgroszowska" (115). Namas stovėjęs fasadu į Trakų gatvę Vokiečių (dabar - Muziejaus) gatvės link, vienu šonu į Vilniaus gatvę, kitu - į kardininko Jurgio Tyzenhauzo namą. Tai buvęs mūrinis, dviejų aukštų pastatas. Pirmajame aukšte buvusios ir ūkinės patalpos (bravoras, padarginė, arklidės ir kt.), antrajame - gyvenamieji kambariai.

Namas smarkiai nukentėjo nuo 1748 m. gaisro. Kada ir kaip jis buvo atstatytas - nežinoma.

Kaip rodo archyvų medžiaga, 1790 m. name buvo aštuoni dideli ir keturi maži kambariai.

Pagal 1856 m. dokumentą aptariamasis namas turėjęs 20 įvairios paskirties patalpų.

Pavyko surasti 1883 m. dokumentą, patvirtinantį 1882 m. tuometinių savininkų D'Amanų gautą leidimą namo perstatymo darbams. Pastato rekonstrukciją projektavo architektas A.Mikulskis. Buvo pristatytas trečiasis namo aukštas. Tuo metu apipavidalintas fasadas su nedideliais pakeitimais išliko iki šių dienų.

Didžiojo Tėvynės karo metais namas buvo smarkiai sugriautas. Pokario laikotarpiu atstatytas, pristatant naują mūrinę namo dalį.

ISTORIJA.¹ Pirmosios žinios apie čia buvusį pastatą yra iš XVII a. pradžios. Šioje vietoje stovėjęs namas vadinamas "Pulgroszowska". 1634 m. Samuelis Sanguška pardavė jį Kozicłoms-Poklevskiems, o pastarieji - pirkliui Simonui Konstantinovičiui. Po jo mirties 1674 m. namas atiteko Osmolskiems ir Sieliavoms. Jie 1677 m. už 8500 auksinų pardavė namą Pociėjams (Pociėjaus žmona buvo Regina Oginskaitė).

1730 m. pastatą nusipirko Ferdinandas Pliateris.

¹ Žr. taip pat sk. "Gyventojai".

Daug žalos padarė namui 1748 m. gaisras. Po metų, 1749 m. Jadvyga Pliaterienė pardavė namą Mikalojui Radvilai. 1790 m. pastato savininkas buvo Silvestravičius, o 1806 m. - Mazurkevičius.

1848 m. F.Červinskis pardavė "... dvarelį, paveldėtą nuo motinos bajorės Kristinos Červinskos iš Rutkovskių, ... esantį Vilniuje, kampe Vilniaus ir Trakų gatvių Nr.402, ir pastatus šiame dvarelyje: dviaukštį mūrinį namą su fligeliu, arklide, sandėliais ir rūšiais... tituliniam patarėjui Savickiui už penkis tūkstančius rublių sidabru" (116).

1856 m. namas priklausė Stanislovo Savickio įpėdiniams.

XIX a. pabaigoje - XX a. pradžioje pastato šeimininkais buvo D'Amenai. Pagal Vilniaus adresų knygas 1907-1914 m. namas taip pat jiems priklausė (1912 m. - I.Amanui). Dažnai (net 1930 m.) taip ir rašoma - "Amano name Trakų gatvėje", nenurodant numerio.

Kaip ir kituose Trakų gatvės namuose, čia yra buvę įvairių įstaigų.

1906-1914 m. Amano name veikė dantų ir burnos ertmės gydykla, įsteigta L.A.Šlosberg.

Garsi buvo visame mieste čia įsikūrusi ir veikusi maždaug 1906-1914 m. Kazimiero Miskevičiaus cukrainė, taip pat kakavos ir šokolado fabrikas. Jo produkcija pelnė apdovanojimų net užsienyje. Pvz., 1907 m. gavo sidabro medalį Higienos parodoje Varšuvoje. (Žr. toliau pateikiamą reklaminio lapelio kopiją iš 1907 m. "Kalendarz Wilenski").

1923-1938 m. šioje vietoje jau nurodomas S.Rudnickio cukrainės ir kavinės adresas.

1909-1912 m. name buvo Raicheso, o 1912-1914 m. - S.Aso vaisių ir saldainių parduotuvė.

1909-1914 m. šioje vietoje buvo Bojarinbliumo tabako parduotuvė.

1912 m. name veikė elektrotechnikos biuras "Progresas" (A.Šumilinskio ir D.Arliuko bendrovė), 1913 m. - Vilniaus antroji paskolos ir kredito bendrovė.

Daugelį metų aptariamajame pastate dirbo gydytojas Michalas Berkmanas - N.A.Vinogradovo gimnazijos gydytojas (1907-1914), taip pat notarai A.Bordonosas (1907-1911) ir F.Sokolovas (1913).

K. Miskevičiaus kakavos ir šokolado fabriko, buv. Trakų I (dabar - Trakų LB) 1907 m. reklaminis lapelis

MEDALEM SREBRNYM

CUKIER

FABRYKA KAKAO I CZEKOLADY

K. Miskiewiczza

w Wilnie
ul. Trockiej i Wileńskiej.

Filia (odbieta):
ul. 4to Jurek Prospekt. 19.

CZEP

Robota:

wyroby swiece na swieta Bo-
zoga Narodzenia, Wielkanocne
i Karnewal

Przyjmuje zamowienia na

cukrowe kolacje weselne
i bale.

Czekolada w tabliczkach
od 50 kop. fut.

Zadawajcie nam, a my wyślemy wam...

KAKAO I CZEKOLADA Smielankowa Litewska, napojowa

Wystawie Hujenicznej w Warszawie.

1914 m. čia būta I.Šukstelšickio siuvyklos, 1930-1938 m. - moteriškų drabužių siuvyklos "Marja", 1935-1938 m. veikė taip pat odinių pirštinių siuvykla, priklausiusi J.Trockiui.

1930 m. name buvo kolonijinių ir ūkinių prekių parduvė "Ziemianka" (žemvaldė), 1930-1936 m. - F.Kernovičiovos pieninė (arba dietinė valgykla), 1932 m. - vertimų ir rašymo mašinėle biuras.

1932 m. I.Vainbrenas prekiaavo čia muzikos instrumentais.

1936-1938 m. name veikė Š.Gesundheito rašymo mašinėle ir prekybos kursai, o 1938 m. - privati koedukacinė vienerių metų prekybos mokykla "Commercium".

1935 m. čia dirbo okulistas Icho Ruchnikas, o 1936 m. - gydytojas A.Perevozskis.

Namas gana smarkiai nukentėjo per Didįjį Tėvynės karą.

Pokario metais čia įrengtos dvylikos butų gyvenamosios patalpos, didžiausiojo buto plotas - 54,06 m², mažiausiojo - 9,87 m².

III N E I Š L I K Ė I K I Š I Ų D I E N Ų T R A K Ų G A T V Ė S P A S T A T A I

T r a k Ų v a r t a i, g y n y b i n ė s i e n a

Kaip žinome, XVI amžiaus pradžioje (1503-1522) Vilniaus miestas buvo apjuostas gynybine mūro siena, kurios bendras ilgis kartu su miesta šiaurės pusėje saugojusiomis pilimis buvo apie 3 km, aukštis vidutiniškai siekė 6,5 m, storis - 2-3 m (10, p.11, 14; 84, p.19-20). Ant svarbiausių kelių, vedusių iš Vilniaus į kitus miestus, buvo įrengti devyneri vartai su gynybai pritaikytais bokštais.

Kaip matoma dabar ir kaip rodo XIX a. planai, 28-asis senamiesčio kvartalas neturi Trakų-Pylimo (dabar - Komjaunimo) gatvių kampo, kurio pats smaigalys yra lyg iškirptas. Taip atsitiko todėl, kad šioje vietoje stovėjo Trakų vartai, nuo čia ėjo miesto gynybinė siena ir tekėjo Vingrių upelis. Du kampiniai namai, kurie dabar sudaro dvigubą kampą (Komjaunimo 22 - Trakų 2), dėl minėtos priežasties buvo atskiri, nesusijungę. Tik XIX a. pabaigoje, kai upelis buvo apdengtas, namai susiliejo.

Taigi, TRAKŲ vartai buvo arti dabartinių Trakų ir Komjaunimo gatvių sankryžos. Didžiojo kunigaikščio Aleksandro 1503 m. rugsėjo 6 d. privilegijos nurodymu jie užtvėrė seną Trakų kelią, vedantį iš Vilniaus į Trakus, Gardiną, Kijevą. Istoriniuose šaltiniuose vartai pirmą kartą paminėti tik 1619 m. 1655-1661 m. mūšių metu jie buvo sugriauti, o 1663 m. naujai perstatyti.

1794 m. sukilimo metu buvo suardyta gynybinės sienos dalis tarp Trakų ir Vilijos (Vilniaus) vartu, smarkiai nukentėjo Trakų vartų bokštas, bet tų pačių metų spalio mėnesį jis buvo atstatytas (10, p.32). Prie vartų paprastai sėdėdavo mokesčių rinkėjai, kurie dažnai pykdavosi, o kartais net susimušdavę su įvažiuojančiais į miestą (48, p.21).

Kaip atrodė Trakų vartai, galime matyti iš dailininko P.Smuglevičiaus (1745-1807) piešinių. Dailininkas paveizdavo jau nykstančius 1785-1786 m. gynybinės sienos fragmentus, taip pat atkarpą tarp Trakų ir Rūdninkų vartų (žr. iliustracijų sąrašą). Jo piešiniuose matome ir Trakų vartus.

Toliau pateikiama dailininko darbo kopija iš V. Drėmos knygos "Pranciškus Smuglevičius". V., 1973, p. 97, iliustr. 177.¹ Piešinių originalų albumas dabar saugomas Krokuvos nacionaliniame muziejuje.

XIX a. pabaigoje - XX a. pradžioje gynybinės sienos fragmentus ir vartus (taip pat Trakų) savo paveiksluose atkūrė ir architektas J. Kamarauskas (1874-1946). Jis rėmėsi istoriniais dokumentais, senais piešiniais ir fantazija (10, p.39).

Vartų bokštas buvęs 12 žingsnių ilgio ir 8 žingsnių pločio stačiakampio formos su dvišlaičiu, čerpėmis dengtu stogu, kurį puošė dvi metalinės vėliavėlės formos vėtrungės. Bokštas buvo atsikišęs nuo aptvaro sienų ir tiko flanginei gynybai. Jo fasadą puošė mentės ir baroko epochoje įrengti laužyti karnizai. Kaip matyti iš miesto ekonomijos raštininko P. Krupavičiaus 1802 m. sudaryto Vilniaus visuomeninių pastatų (jų tarpe ir miesto sienos vartų) inventorinio aprašymo, Trakų vartų bokštas tuo metu buvo dar gana gerai išsilaikęs, nors varstomų vartų jau nebuvo (10).

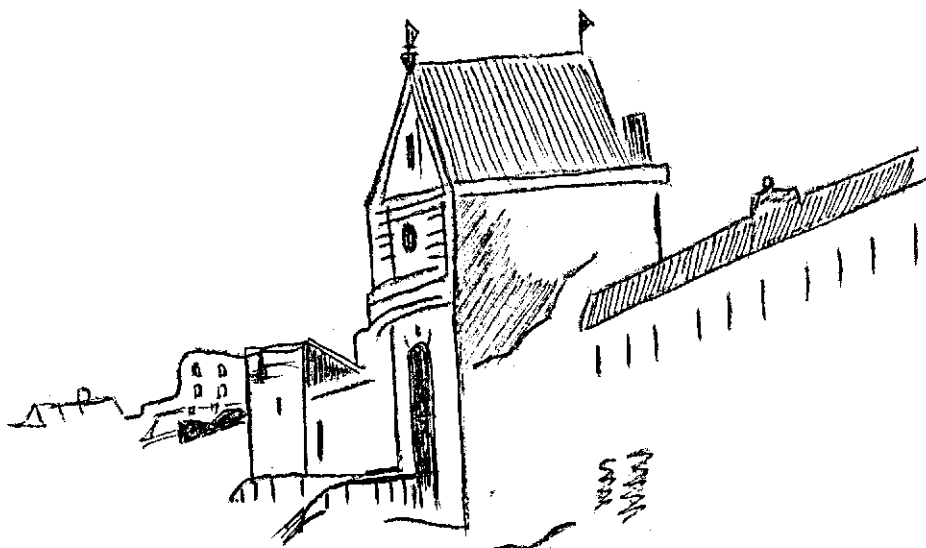
Po bokštu buvo rūšiai. Iš miesto pusės ir išorės bokštą puošė keturi, greičiausiai, religinio turinio paveikslai (64, p.23).

1803 m. pavasarį be magistrato žinios Trakų vartų bokštas pradėtas griauti. Magistratas, norėdamas išsaugoti jį, kreipėsi pagalbos į gubernatorių D. Lanskojų. Šis įsakė bokštą remontuoti, tačiau 1804 m. bokštą vėl pradėta griauti, ir magistratas jau nebesiėmė jokių priemonių griovimą sustabdyti. Šie metai buvo Trakų vartų bokštui paskutiniai (84).

Keliose vietose iki mūsų dienų išliko Vilniaus gynybinės sienos fragmentų. Nedidelė atkarpėlė pasiekė šias dienas ir Trakų gatvėje. Sienos dalis įjungta į gyvenamąjį namą Trakų gatvėje Nr.2 ir atsiveria tik į kiemą. Apačioje siena yra apie 1,3 m storio. Virš žemės paviršiaus išliko tik jos šerdis su užmūrytomis šaulių nišomis (0,8x0,9 m) (10, p.28; 37). Kadangi sienos mūrai užtendo vieno iš butų langus, gyventojai po truputį ardo šį vertingą istorijos ir architektūros paminklą.

¹ V. Merkio str. "Vilniaus miesto gynybiniai įtvirtinimai 1503-1805 metais. - Iš lietuvių kultūros istorijos. T.2. V., 1959, prie šios iliustr. rašoma "Vilniaus vartų bokštas", p. 204.

Vilniaus Trakų vartai su gretimais gynybiniais mūrais
 iš šiaurės vakarų (1786) pagal P.Smuglevičių. ^I

^I Kn.: V.Drėma..Pranciškus Smuglevičius..V.,1973, p.97.
 V..Merkio straipsnyje (84 , p. 204) prie šios iliust-
 racijos užrašas: "Vilniaus vartų bokštas"..

P r a n c i š k o n ų v a r p i n ė

Šalia pranciškonų bažnyčios, prie prėsbiterijos, dabartinės Kretingos gatvės ašyje, stovėjo gotiška, keturkampė XVI a. varpinė. 1869 m. ji buvo sugriauta (37, p.320). Išlikusi varpinės iliustracija (Žr. iliustracijų sąrašą).

P r a n c i š k o n ų v a š k i n ė

Tarp dabartinio Trakų gatvės pastato Nr.11/2 ir Suzinų koplyčios stovėjo vienaaukštis mūrinis pastatas, statytas XVII a., o gal net ir anksčiau. Tai buvusi pranciškonų vaškinė (110).

Uždarius pranciškonų vienuolyną (1864), pastatas buvo labai apleistas. Iš pradžių jis priklausė miesto dūmai, vėliau pateko į privačias rankas. XIX a. pabaigoje ir XX a. pradžioje čia veikė įvairios įstaigos. 1909-1910 m. namas priklausė Gurskiams. Visose pastato pirmojo aukšto nuo gatvės pusės patalpose, taip pat pastatėlyje šalia buvo įsikūrusios parduotuvės: galanterijos, skrybėlių (110), muzikos instrumentų (1909-1912 m., savininkas Stankevičius). 1908-1914 m. name dirbo Minsko žemdirbystės draudimo bendrovės biuras, taupomoji ir paskolos draugija (lenk. "t-wo pożyczkowo-oszczędnościowe") (1910), taip pat notaras A.Nejolovas (1907-1911). Dešiniajame pastato sparne trečiajame aukšte veikė žydų bendruomenės vaikų biblioteka. Kiemo gale stovėjusiame vienaaukščiam pastate buvo baldų sandėliai (B.Kaplano, Flidermaigo), taip pat F.Zakrževskio vyno sandėlis (1912). 1913 m. čia buvo vaikų darželis "Peresvet-Solton".

Pirmojo pasaulinio karo metais P.Šerlingas prekiaavo šiame name galanterijos prekėmis, čia taip pat veikė A.Šerelio avalynės dirbtuvėlė.

Lenkų buržuazijos valdymo metais name dirbo stomatologas I.Raches (1925).

1933 m. miesto magistrato konferencija svarstė Pranciškonų skersgatvio (dabartinės Kretingos gatvės) atidarymo klausimą. Šiam tikslui buvo nutarta nugriauti pranciškonų vaškinę (110).

O g i n s k i ų r ū m a i

Rūmai yra stovėję dabartinių Trakų gatvės namų Nr. 12 ir Nr. 14 vietoje, 395 posesijoje.

1740 m. Fiurstenhofo sudarytam plane, kuriame nurodomi tik patys didžiausi miesto pastatai, pažymėtas ir 395-osios posesijos pastatas Trakų gatvėje.

Archyvinės medžiagos tyrimai rodo, kad XVIII a. viduryje rūmai jau buvo apnaikinti gaisrų, beveik sugriuvę (116).

Iš Lenkijos archyvu gautame 1754 metu dokumente rašoma, kad Jonas Grahovskis savo ir LDK raštininko Mykolo Oginskio vardu už 30 tūkst. auksinų pardavė Mykolui Radvilai Oginskio rūmus "... gatvėje, einant į Vilniaus vartus, prieš pačią šv.Kotrynos bažnyčią (...), tarp iš vienos pusės nuo paties kunigaikščio, Vilniaus vaivados (M.Radvilos) rūmų, o iš kitos pusės nuo maloningojo pono Oskierkos rūmų (dabar - pastatas L.Giros g. 41) esančius (...) rūmus ištuštėjusius, be stogo, lubų, langų, durų, krosnių ir be jokio buto" (116).

395 posesijoje esantis pastatas pažymėtas ir detaliame 1798 m. miesto plane. Tačiau manoma, kad tuo metu iš rūmų buvo belikę griuvėsiai.

1808 m. plane šioji posesija jau tuščia. Vadinasi, tuo metu Oginskių rūmai buvo galutinai sugriauti.

Apie pastato architektūrą nepavyko surasti jokių žinių.

P a s t a t a i, stovėję dabartinio namo Nr.16 vietoje, (posesija Nr. 407, anksčiau - namai Nr.3 ir 5) arba **R a d v i l ų r ū m a i**

ARCHITEKTŪRA. XVII a. dokumentuose šioje vietoje minimi du mūriniai namai. Iš 1699 m. išlikusio inventoriaus sužinome, kad į namą buvo įeinama pro vartus nuo Trakų gatvės pusės. Pastatas buvo mūrinis, dalis dengta čerpėmis, dalis - skiedromis. Namo viduje minimos žalių koklių krosnys. Kie-me stovėjo dvejios arklidės ir bravoras. XVIII a. iš šių dviejų namų, atrodo, susiformavo Radvilų rūmai.¹

¹ Plg.: "XVII a. iškilo puošnių rūmų Pilies (dabar Gorkio) ir Trakų gatvėse. (...) Jonušo Radvilos rūmai - Trakų ir Vilniaus (dab. L.Giros) gatvėse". - Lietuvos TSR istorija. - V., 1985, p. 202.

Yra išlikęs XVIII a. vidurio (neabejotinai surašytas iki 1748 m. gaisro) rūmų inventorius. Rūmuose buvo daug įvairios paskirties patalpų. Minimi alkovas, kabinetas, salė garderobas, indaujos kambarys, cukrainė, virtuvė, maisto ir kiti tokie sandėliai. Reprezentacinėje ir gyvenamojoje rūmų dalyje durys buvo ažuolinės, o grindys - storlenčių. Salės krosnys - iš įvairiaspalvių, gėlėmis išmargintų Karaliaučiaus koklių. Alkove stovėjo baltų koklių krosnis. Kabineto mūro sienose buvo įrengtos spintos. Ūkinėse patalpose buvo storlenčių ir plytinės grindys bei žalių kėklių krosnys. Langai, sudaryti iš keturių dalių, alavo rėmais (116).

Matyti, kad 1748 m. gaisras smarkiai apgadino pastatą.

Su šiais rūmais susijęs žymaus architekto - L.Stuokos-Gucevičiaus vardas. 1791 m. Vilniaus vaivadijos civilinė-karinė komisija įpareigojo L.Gucevičių apžiūrėti Bžostovskių rūmus (dabart. Muziejaus gatvėje) ir Radvilų rūmus Trakų gatvėje. 1791 m. vasario 25 d. architektas pateikė atitinkamą raportą ir brėžinį, įspėdamas, kad praeiviams Vokiečių ir Trakų gatvėse tikrai gresia didelis pavojus, nes abiejų rūmų mūrai sutrūkę ir pasvirę. L.Stuokai-Gucevičiui pasiūlius, civilinė-karinė komisija įsakė magistratui pasirūpinti, kad abiejų rūmų savininkai arba nugriautų dali pavojingų sienų arba nuverstų stogą (74).

Apie šį pastatą išlikę žinių ir iš XVIII a. pabaigos. Vilniaus antrepnerio Moravskio ir kunigaikščio Dominyko Radvilos patikėtinio Volkovisko "budovničiaus" Vincento Pavenskio 1796 m. kontrakte kalbama apie būtinumą atstatyti ir pritaikyti Vilniaus teatrui apgriuvusią "Radvilos officiną" Trakų gatvėje (90).

Radvila išnuomojo pastatą Dominykui Moravskiui. Namas būklė tuo metu buvo gana apgailėtina. Iš pagrindų reikėjo taisyti pamatus, lubas, perdengimus, židinius, krosnis ir kaminus. Pagal kontraktą Radvila pasižadėjo paskirti namo remontui "dvi kapas medžių" ir kitų statybinių medžiagų (116). O D.Moravskis, savo ruožtu, pritaikydamas pastatą teatrui, išipareigojo - officiną, apgriuvusias jos dalis, kitas patalpas bei rūsius iš pagrindų, pagal "abrisą" atstatyti ir suremontuoti. Čia jau susiduriame su pastato rekonstrukcija bei pritaikymu tam tikriems tikslams (90).

1803 m. miesto plane matyti Radvilų valdos pastatų konfigūracija.

Daugiau žinių apie šio pastato architektūrą nepavyko surasti. Vėliau šioje vietoje jau kalbama apie du atskirus namus - Nr.3 ir Nr.5.

ISTORIJA. Šioje vietoje buvusių pastatų istorija labai komplikauta. Mūsų respublikos archyvuose ankstyviausia medžiaga yra iš XVIII a. pabaigos. Senesnių duomenų rasta Lenkijoje saugomuose dokumentuose.

Jau XVII a. šioje vietoje stovėjo mūriniai namai. 1696 m. Marijona Teklė Naruševičiūtė-Pacienė pardavė mūrini namą Trakų gatvėje priešais pranciškonų bažnyčią pakancleriui Karoliui Radvilai. Pacienė turėjo dar vieną, greta esantį namą, kurį išgi pardavė tam pačiam Radvilai (116).

1769 m. Radvila išnuomojo namą "spektaklių antreprenieriui" Dominykui Moravskui (115).

Vėliau pastatas priklausė Karpiui, po to - Ferdinandui Pliateriui, o po jo mirties, nuo 1880 m. - Benediktui Tiškevičiui. Tuo metu pastatas buvo įvertintas 25 tūkst. rublių (116).

Vėliau namo savininkas buvo Vankovičius (115).

Aptariant tolimesnę šios posesijos pastatų istoriją, reikėtų atskirai aptarti dviejų namų - Nr.3 ir Nr.5 - istoriją.

N a m a s Nr. 3 (pagal senąją numeraciją)

1897 metais šį namą iš Zilbermando nupirko I gildijos pirklys Aronas Davidovičius Žukas. Kaip rodo mūsų peržiūrėtos Vilniaus adresų knygos, Žukui namas priklausė ir 1909-1914 metais. 1927 m. jį įgijo Beniakovskiai, o nuo 1935 m. namo šeimininkais tapo Levinai.

Kaip ir kiekviename iš aptartųjų pastatų, šiame name XX a. pradžioje yra buvę įvairių įstaigų. Kurį laiką čia dirbo žydų ligoninės ordinatorius, gydytojas Adolfas Koganas (1907-1914), taip pat stomatologas N.Šerševskis (1907-1908), akušerė L.Šerševska. Name buvo prekiaujama kojinių siūlais (čuločnaja priaža), taip pat bakalėjos prekėmis ir vynu (F.Zakrževskis, 1914). Čia yra buvusi techninė kontora "Sila i svet" (1912-1914), O.Zitlerio manufaktūra (1912), antroji Vilniaus abipusio draudimo draugija (nuo 1912). Vėliau, matyt, ta pati įstaiga vadinama kreditas ir abipusis draudimas "Befrejung" (lenk. "kooperatyw i stowarzyczenie

współdzielne") (1923-1937).

Lenkmečio laikais čia gyveno ir dirbo gydytojai Natanas Zakas (1916-1919), dantistas Donskis (1923), kaip rašoma, be skausmo traukdavęs dantis, Leonas Ginsbergas (1923-1925), Šlioma Pergamentas (1930-1938). 1923 m. name buvo įsikūrusi guminių padangų bendrovė "V.Olkin". Beveik iki pat karo šiame pastate buvo brolių V. ir J. bei D. ir H.Golembiovskių gastronomas, kartais vadinamas prekybos namais (lenk. "Dom handlowy", "Izba przemysłowo-handlowa") (1923-1937).

1932-1938 m. šiuo adresu nurodomas knygynas "Kultūra", kuriame buvo taip pat superkamos ir keičiamos knygos. 1935-1938 m. name buvo prekiaujama geležies dirbiniais, dirbo miesto notaras Aleksandras Kalnevičius.

N a m a s Nr. 5 (pagal senąją numeraciją)

1900 m. namą nupirko Gurliandai ir jis priklausė jiems iki 1940 m. (116).

1911-1913 m. šiame name yra buvusi laikraščio "Vilenskij kurjer-kopeika" redakcija. Laikraščio redaktorius ir leidėjas buvo N.I.Radinas. N.Levinas čia prekiavo galanterija (1912-1923), J.Turgelis - baldais (1912), A.D.Žukas - verpalais (1909-1914). Name buvo grafui Tiškevičiui priklausiusi pieno gaminių parduotuvė (1909-1911), D.Dušinerio siuvykla (1912-1923). Name rinkdavosi prisiėkusių patarėjų (1911-1913), dirbo juvelyras C.Kremeris (1914), 1923 m. čia buvo advokatų ir rašytojų draugijos centras. 1923-1936 m. šiame pastate veikė perrašinėjimo mašinėlė, vertimų ir skelbimų biuras, priklausęs J.Kreverui ir sūnui, vėliau - C.Šerui, 1935-1937 m. buvo J.Koreckio muzikos instrumentų parduotuvė.

Šiuo adresu dirbo keli gydytojai: 1907-1912 m. - stomatologas M.Alperovičius, 1909-1913 m. - nosies, ausų ir gerklių ligų specialistas P.Rozentalis, 1937 m. - I.Gopenchajmas, 1937-1938 m. - M.Breidbordas, 1935-1938 m. - otorindaringologas Faingoldas N.Volkovskis.

IV PAMINKLAI. SKULPTŪROS

Palyginti nedidelėje Trakų gatvėje yra keli istoriniu ir meniniu požiūriu vertingi dailės paminklai - ikitarviniu laikotarpiu bei visai neseniai pastatyti skulptūriniai darbai.

Apie atlantų skulptūras - vietinės reikšmės XIX a. dailės paminklą Traku g. Nr.1, žr. sk. "Namas Nr.1/26".

Respublikinės reikšmės dailės paminklas yra 1931 m. skvere šalia pranciškonų bažnyčios pastatytas bronzinis paminklas visuomenės veikėjui, Vilniaus piešimo mokyklos globėjui, mokytojui J u o z u i M o n t v i l a i (1850-1911). (Apie J.Montvilą žr. 29; 104). Paminklo autorius - buvęs tos pačios mokyklos auklėtinis skulptorius Boleslovas Balzukevičius (1879-1935) (24; 36). Ši skulptūra realistinis aiškios kompozicijos skulptūrinis portretas, frontali gana statiška portretuojamojo figūra. Ji įkomponuota ant neaukšto, originalios kompozicijos postamento. Sunontuotas iš atskirų įvairaus profilio granito bloku, savo architektonika jis gerai komponuojasi su skulptūrine paminklo dalimi. Paminklas turi memorialinę ir meninę vertę (36).

Minėtina taip pat nežinomo autoriaus ir neaišku kada pastatyta cementinė m o t e r s s k u l p t ū r ė l ė, stovinti Trakų g. Nr.2 kieme, atviroje antro aukšto verandoje (žr. nuotr.). Jokių žinių apie ją nepavyko rasti. Greičiausiai, tai menkavertis XX a. pradžios darbas.

Tarybiniais metais Trakų gatvę papuošė dvi skulptūros. Netoli buvusiu Trakų vartų kampinio namo Nr.2 nišoje 1973 m. Vilniaus 650 metu sukakties proga buvo pastatyta medinė S t a n i s l o v o K u z m o s s k u l p t ū r a "S a r g y b i n i s". Tai dailininko diplominis darbas (darbo vadovas prof. G.Jokūbonis). Skulptorius ieškojo naujų medžio išraiškos galimybių, studijavo gotikos meistrų kūrinius.¹ Šarvuoto kario figūra irgi turi gotikos atgarsių, autoriaus sąmoningai perfrazuojamų (4). "Sargybinis" harmoningai įsiliejo į senojo namo ir visos Trakų gatvės vaizdą.

¹ Miklaševičiūtė K. Stanislovas Kuzma. - Pergalė, 1976, Nr.8, p. 101, iliustr.

1985 m. pradžioje, atidarius po rekonstrukcijos "Trakų" valgyklą, namo Nr. 3/2 kiemelyje veikiančioje ledainėje pastatyta Vladimiro Kančiausko dekoratyvinė skulptūra.

V G Y V E N T O J A I

Praeityje Trakų gatvėje būta keletu didikų (Tiškevičių, Radvilų, Oginskių, Tyzenhauzų ir kt.) rūmų, stovėjo vienuolynas. Čia, tuometiniame miesto pakraštyje, beveik nebuvo amatininkų dirbtuvių (68). Visa tai nulėmė atitinkamą gyventojų kontingentą.

Ka. pirmoje pusėje gatvės vaizdas gerokai pasikeitė. Čia buvo atidaryta nemaža įvairių prekybinių bei buitines ir medicinos paslaugas teikiančių privačių įstaigų, kontorų ir t.t. Tarp namų savininkų ypač dažnos lenkiškos ir žydų pavardės.

Dabar Trakų gatvėje gyvena įvairių tautybių, skirtingo amžiaus ir išsilavinimo žmonės.

Kaupiant medžiagą šiam darbui, buvo nusirašyti BFET Nr.16 (poriniai namų numeriai) ir Nr.18 (neporiniai namų numeriai) saugomi gyventojų sąrašai (žr. šio darbo priedus).

Pagal šiuos sąrašus¹ sudaryta lentelė, iš kurios matyti seniausiai gyvenantys Trakų gatvėje. Su kai kuriais iš jų buvo kalbėtasi.²

N.Genšelis (g. 1905, namas Nr.10) ir B.Šablovskaja (g. 1914 m., namas Nr.2) prisiminė, kad dabartiniame n a m e Nr.1 prieš karą buvusi kepykla ir duonos parduotuvė. I.P. Savickis (g. 1907 m., namas Nr.10) minėjo T r a k ų g. Nr.2 gyvenusią lenkmečio laikais grafiene Umiastovską. Ji buvusi labai turtinga, turėjusi daug miškų. Į senatvę negalėjusi vaikščioti - tarnai nešdavę į antrą aukštą.

7 - o j o n a m o gyventojas J.V.Runovič (g. 1909 m.) pasakojo, kad anksčiau šio namo kieme stovėjęs malūnas.

10-ojo namo 33-ojo buto gyventoja R.Bujarskaitė (g.1911) pasakojo, kad apsigyveno šiame bute 1944 m., dar karo metais. Girdėjusi, kad prieš tai patalpos priklausiusios (ar jas tik nuomojo) grafas Molis, kuris palikęs dalį savo turtų, išbėgęs

¹ Dažnai juose kažkodėl nurodoma apsigyvenimo data (iki 1957 m.) nesutampa su pačių gyventojų nurodoma - jie pateikia senesnę. Matyt, šitai susiję su namų numeracijos pakėitimu 1957m.

² Pokalbiai vyko 1981 m., 1985-1986 m. Kalbėjosi I.Tubaitė, N.Sisaitė, R.Paliukaitė ir D.Kasiulytė.

į Angliją. Jai atvykus, dabartinio koridoriaus laiptai buvę iškloti kilimais, sienas puošė lipdiniai su veidrodžiais (lipdiniai išlikę iki šiol), buvo puošnios krosnys. Būta taip pat daug gipsinių skulptūrų, paveikslų.

Kiemo tarpuvartėje tuomet dar buvo vartai - prieš įeinant reikėdavo paskambinti iš gatvės pusės ir laukt, kol išeis kietas sargas. Po namu yra dideli rūšiai. Karo metais juose slėpdavosi žmonės. Gatvė tuo metu buvo smarkiai apgriauta, išdaužyti langai, apšaudytos krosnys, be to, mieste siautę chuliganai, kurie išplėšdavo duris, apvogdavo butus.

Seniausi namo Nr. 12 gyventojai S. Stulgienė-Belinskaja (g. 1923 m.) ir P. Stulgys (g. 1924 m.) prisimena, kad po karo name buvęs milicijos skyrius ir jam priklausantis bendrabutis. Girdėję, kad anksčiau name buvęs vienuolynas, lentpjūvė, stalių dirbtuvės, kur dirbę karo belaisviai vokiečiai. Name rūsyje aptikta skulptūrų, piešinių ant sienų.

Iš pokalbių su Lija Izraelevna BASMAN (g. 1890)

Iš straipsnio laikraštyje "Czerwony Sztandar" (1985, 7 grudnia - E.Adelska. Referat wygłasza jubilatka) sužinojome, apie iki šiol gyvenančią Vilniuje, seną vilnietę, gimusią Trakų gatvėje gydytoją, medicinos mokslų kandidatę Liją Basman.¹

Netrukus apsilankėme pas ją. Dabar L.Basman gyvena Gorkio g. 42-15 (tel. 61 34 30). Pasitiko mus labai žvali senu-
tė, visai nepanaši į atšventusią 95-erių metų jubiliejų. Iš pradžių ne labai noriai, paskui vis nuoširdžiau ji atsakė į mūsų klausimus, papasakojo truputį apie save.

Lija Izraelevna Basman (mergautinė pavardė Bloch) gimusi Vilniuje 1890 m. lapkričio 6 dieną. Nuo aštuoneriu iki 17 me-
tu (1898-1907) ji gyveno kampiniame Komjaunimo (anksčiau - Pylimo) ir Trakų gatvės name (dabar čia įsikūrusios indivi-
dualaus drabužių siuvimo fabriko "Ramunė" patalpos - Komjau-
nimo 53/Trakų 2). Namas priklausė L.Basman tėvui Izraeliui Blochui - naftos akcinės bendrovės nariui. Name buvo taip pat bakalėjinių prekių parduotuvė.

Kaip prisimena L.Basman, XX a. pradžioje, apytiksliai 1907-1913 m. n a m e Nr. 2 T r a k ų gatvėje veikė Inte-
ligentų klubas (rus. "Klub inteligentnych profesij"). Klubo nariai vakarais rinkdavosi į paskaitas. Čia vykdavo diskusi-
jos, buvo žaidžiama šachmatais. Klube lankydavosi ir pasako-
tojos tėvas Izraelis Blochas.

Aikštelėje priešais ši namą buvusi žemės ūkio padargų ekspozicija, priklausiusi Novickiui arba Machovskii. Tai buvo lyg savotiška firmos prekių reklama.

Traku gatvėje buvusi vaisių ir daržovių parduotuvė.² Prie parduotuvės buvo pieno kavinukė - ten eidavę valgyti ledų, plaktos grietinėlės.

N a m e Nr. 17 buvusi Frumkino žuvies gastronomijos parduotuvė.

¹ Apie ją žr. MLTE, T.1. V., 1966, p.190.

² Matyt, tai G.Šumanskio parduotuvė, veikusi maždaug 1907-1914 m. dabartiniame name Nr.12.

O n a m a s Nr. 18 garsėjo visame mieste viena geriausių Vilniuje Miskevičiaus konditerijos parduotuve. Čia buvo parduodami saldainiai, pyragaičiai, kakava ir kt. Ši parduotuvė buvo laikoma antrąja po Štralių (buvo dabartinėje Gorkio gatvėje, kur dabar kulinarija prie "Naručio" valgyklos) konditerijos parduotuvės.

1985.XII.9-11

Užrašė I.Tubaitė ir N.Sisaitė

P a s a k o j i m a s a p i e s a v e

Aštuoneris metus mokiausi Vilniaus mergaičių gimnazijoje, kuri buvo dabartinės Konservatorijos vietoje. Vilniėtė Aleksandra Bruštein lankė bajorų institutą dabartinėje Garcelio gatvėje (kur dabar gyvenamasis namas prie taupomosios kassos Muziejaus gatvėje). Jis buvo prieinamas tik labai privilegijuotiems sluoksniams. Mūsų gimnazijoje mokėsi įvairių tautybių mergaitės - tarp jų buvo tik dvi lietuviškos (šitai aš vėliau supratau) - Rūk ir Koreivo.

Septyniolikos metų baigiau gimnaziją ir labai norėjau mokytis toliau, o žydams mūsų krašte buvo labai sunku kur nors įstoti. Pasiryžau važiuoti į užsienį. Tada daugkas važiavo. Tėvai nenorėjo leisti - juk tepraėjo kelios dienos, kai man suėjo septyniolika (esu gimusi vos ne kartu su mūsų revoliucija - lapkričio 6-ąją). Tris dienas praverkiau, ir tėvai nusileido. Moterims tada buvo prieinamos trys pagrindinės profesijos - siuvėjos, pedagogės ir gydytojos. Pasirinkau trečiąją. 1907 m. gruodžio mėnesį išvažiavau į Šveicarijos sostinę. Visai viena, o ir ten neturėjau nei draugų, nei pažįstamų. Tuo metu Brno medicinos institute, į kurį norėjau įstoti, dirbo lenkų prof. Liaskovskis (jo nuotrauka ligi šiol kabo garbingiausioje L.Basman kambario vietoje). Jis atsidadė ten, gelbėdamasis nuo represijų dėl aktyvaus dalyvavimo 1863 m. sukilime.

Iš pradžių profesorius kategoriškai atsisakė priimti mane dėl jaunumo. Ir vėl griebiausi savo patikimiausio ginklo - pravirkau. Pasakiau, kad, jeigu dabar neįstosiu, manęs jau daugiau neleis čia atvažiuoti. Ką gi - leido laikyti stojamuosius egzaminus. Išlaikiau geriausiai už visus - surinkau 23,5 balo, o maksimumas buvo 24. Profesorius mane pagyrė, nurodė kaip pavyzdį kitiems. Laikėme zoologiją, botaniką, fiziką, chemiją.

Iš pradžių buvo sunku mokytis ir bendrauti dėl nepakenkamo kalbos mokėjimo. Prisimenu, nuėjau į parduotuvę ir prašau duoti "pom dor", t.y. auksinį obuolį - manęs nesuprato - turėjau pirštu parodyti, ko noriu.

Šveicarijoje studijavau penkeris metus. Kiekvieną vasarą parvažiuodavau į Vilnių.

Ten besimokydama, susipažinau su savo būsimu vyru. Baigę studijas, išvažiavome į tuometinį Peterburgą. Reikėjo išlaikyti valstybinius egzaminus, nes kitaip negaliojo užsienyje gautas diplomatas.

Tais metais teko pabuvoti Šiaurės Italijoje.

Kurį laiką gyvenome Maskvoje, tuometinėje Miasnickio gatvėje.

1934 m. atsirado galimybė atvažiuoti į Vilnių, kur tuo metu gyveno tėvai. Važiuodama svajojau nusciti į Miskevičiaus konditerijos parduotuvę Trakų gatvėje suvalgyti pyragaitį... O kai šita svajonė išsipildė, palikau nepabaigus ...

(Užrašyta 1986 m. gegužės 5 d.)

Po karo mane pakvietė paskaityti paskaitų Vilniuje. Vėliau (nuo 1946 metų) persikėlėme čia gyventi. Pradėjau dirbti Vilniaus odos ir venerinių ligų dispenseryje.

Teke gydyti ir kai kuriuos žymius žmones. Prisimenu, kartą paskambino ir liepė skubiai atvykti į spec. ligoninę - reikėsia apžiūrėti draugą A. Sniečką. Nuvažiavau. Netrukus beveik bėgte įbego ir pacientas. Matau - skuba, nerimauja, net prisėsti ant kėdės priešais langą, kad galėčiau geriau apžiūrėti, atsisakė - atseit, labai neturiu laiko. Tada aš ir pasakiau: "Draugas Sniečkau, o žinote, aš, aišku, negaliu lyginti savo reikalų svarbumo su jūsų, bet aš irgi skubu, manęs laukia kiti ligoniai..." Jis nusišypsojo, visai neišžiūrėjęs, aprimo. Paklausiau, ar jam jau ne pirmą kartą pasireiškia šitoks negalavimas (buvo išbertos lūpos). O jis atsakęs, kad esąs jau tokio amžiaus, kad be ligų ir negalavimų jau lyg ir neįmanoma gyventi. Vėl paprieštaravau, pasakiau, kad esu už jį vyresnė, bet negaliu skystis sveikata. Reikia tik daugiau ja rūpintis. Jis, matyt, bus kur peršales - girdėjau, kad neseniai buvęs Kijeve. "Taip, - linktelėjo. - Kelionėje tikrai tekę pašalti". Išsiskyrėme labai draugiškai. Ligoninės personalas buvo labai nustebintas mano "drausa": šitaip kalbėtis su "tokiu" žmogumi...

Vieną kartą buvau iškviesta į namus pas Justą Paleckį...

Ligi šiol kiekvieną ketvirtadienį vaikštau į savo darbvietę. Konsultuoju kartu su profesoriumi.

Net pasijuokiam kartais - sūnus anksčiau išėjo į pensiją, o aš vis dar dirbu.

Labai myliu Vilnių - nėra gražesnio miesto.

Užrašyta J. Tubaitės ir N. Sisaitės 1986 m. vasario 22 d.

Iš pokalbio su Bronislava Ivanovna ŠABLOVSKAJA (g. 1914)¹

Gyvena Trakų gatveje Nr.2 (anksčiau - Nr.19) nuo 1938 metų. Gimusi netoli Vilniaus - Mickūnuose. Dar paauglė būdama (1926-1929 m.), tarnavo pas finansų skyriaus viršininką lenk. "naczalnik izby skarbowej") Staniševskį, gyvenusį Popovskaja (dabar - M.Margytės) gatvėje. Ten buvęs medinis šešių kambarių namas, aplink - didelis sodas, nusitęsęs net iki Trijų kryžių kalno.

Mokslo nedaug teragavusi - baigė penkias lenkų mokyklos klases. Rusiškai skaityti ir rašyti išmoko pati, jau daug vėliau, kai anūkai pradėjo mokytis.

1937 m. ištekejo už Vladislavo Šablovskio (1909-1985) ir po metų atvažiavo į Vilnių. Pagal vyro sesers, jau anksčiau dirbusios mieste, rekomendaciją įsidarbino kiemsargiais viename iš grafienės Umiastovskos namų - Trakų gatvėje Nr.19. Grafienei dar priklausė namas Dominikonų gatveje Nr.13 (dabar - Garelio g. 12). Pačios grafienės B.Šablovskai jau neteko matyti. Girdėjo, kad ji tuo metu gyvenusi Klaipėdoje, vėliau išvažiavo į Italiją.

Umiastovskos namų Trakų gatvėje valdytojas buvo Vladislavas Chelevskis, gyvenęs dabartinio Teatro ir muzikos muziejaus patalpose. Jis mirė 1940 m. gegužės mėnesį, o jo pareigas kuri laiką ėjo žmona Alicja Chelevska (g. 1892).²

Kiemsargiui Šablovskiui buvo mokamas gana didelis tiem laikam atlyginimas - 105 zlotai. Žmona gavo 20 zlotų.

Grafienės liokajus buvo Stanislovas Gorbačius³, o vežėjas - jo tėvas Andžėjus Gorbačius.

Umiastovskos kambariai buvo apstatyti labai prabangiais baldais. Buvusios gražios krosnys, šviestuvai. Viename iš

¹ Šiuo metu B.Šablovskaja dirba kūrike Lietuvos TSR Paminklų apsaugos ir kraštotyros draugijoje. Ji apdovanota "Darbo veterano" ir Motinystės medaliais (užaugino 8 vaikus, turi 16 anūkų).

² 1945 m. A.Chelevska išvyko į Lenkijos LR. Šablovskiai kuri laiką susirašinėjo su ja. Iki šiol saugomi laiškai.

³ Pagal Vilniaus informacijos biuro žinias S.Gorbačius (g. 1907) šiuo metu gyvena Nemėžyje (Vilniaus raj.).

kambarių buvo koplyčia, kurioje grafienė meldavosi. Čia atedavęs kunigas laikyti mišių.

Name iki 1939 m. veikė labdarybės įstaiga, vadinama "Zrōdžo pracy" (darbo šaltinis). Čia mokėsi siūti neturtingos merginos. Nuo 1939 m. šiose patalpose įsikūrė "Maisto" bendrovės kontora. Jos direktorius buvo Gurevičius, krovikas - Urbanovičius.¹

Per Didįjį Tėvynės karą ji taip pat čia veike.

Dabartinėse "Ramunės" siuvimo ateljė patalpose buvo statybinių medžiagų firma "Ceramik", taip pat vaflių kepykla.

Namo kampe, dabartinės "Sargybinio" skulptūros vietoje iki pokario metų stovėjusi, rodos, metalinė šv. Kristoforo su kūdikiu ant peties ir su lazda rankose figūra.² Kūdikis laikė saulę. Buvo aiškinama, kad jis nešąs visą pasaulį.

Šiame name 1938 m. gyveno Glinskis³, jo žentas buvo Vilniaus universiteto profesorius. Gyveno taip pat Šachno. Dažnai čia lankydavosi advokatas Jamontas, gyvenęs dabartinėje Basanavičiaus gatvėje (prie VISI). Karo metais jis buvo sušaudytas Paneriuose kaip įkaitas už nužudytą vokietį.

Prieš karą name su "balvonais" (Tiškevičių rūmuose) buvo Reznikui priklausiusi kepykla. Čia dirbęs pats savininkas ir keturi jo sūnūs. Šiame name buvo taip pat "Zinger" siuvimo mašinų parduotuvė (įėjimas buvęs iš Pylimo (dabar - Komjaunimo) gatvės pusės).

Dabartinės "Trakų" valgyklos vietoje (Trakų g. 3) buvusi geriausia Vilniaus pirtis, vadinta karališkąja (lenk. "królewska"), o ten, kur dabar kirpykla (Trakų g. 5), buvo kepykla. Dabartinis viešosios bibliotekos pastatas (Trakų g. 10) priklausė bankui. Kampiniame name tarp Trakų ir Vokiečių (dabar - Muziejaus) gatvių (Trakų g. 17) buvęs viešbutis.

Pasakotoja ligi šiol prisimena kai kurių Trakų gatvės namų kiemsargius. Name Nr.6 dirbo Jokūbas Broncevičius, name Nr.7 - Anufrijus Milto, Nr.8 - Vaitkevičius, Nr.12 - Juzefas Tumilovičius.

¹ Jo dukra Marija Urbanovič (g. 1918) iki šiol gyvena Trakų g. Nr.2, butas 12.

² Šv. Kristoforo figūra buvo vaizduojama ir Vilniaus herbe.

³ 1945 m. Glinskis išvyko į Lodzę (Lenkijos LR).

Kiemsargiai tarpusavyje labai draugiškai sugyvenę, dažnai susitikdavę, buvę kaip giminės.

1940 m. Umiastovskos namas buvo nacionalizuotas. Išvežtos 33 mašinos turto (baldai, šviestuvai ir kiti daiktai). Šiam darbui vadovavo majoras Kviatkovskis. Bažnytiniai dražiai iš koplyčios buvo atiduoti Bernardinų bažnyčiai.

Karo metais B.Šablovskaja irgi gyveno šiame name, tik kartais eidavusi į tėviškę parsinešti maisto. 1942 m. gimė sūnus. Tai buvo baisūs metai. Prisimena, kaip kartą 1944 m. vasaros dieną sutapo lietus, griaustinis ir miesto bombardavimas. Daugelis Trakų gatvės namų degė. "Bėgu gatve, o nuo žiežirbų užsidegė suknelė". Smarkiai buvo apgriautas namas su skulptūrom (Tiškevičių rūmai) - tuo metu ten jau buvusi karinė mokykla. Buvo sunaikinta dalis namo Nr.2 kiemo vartų.

Kalbėjosi I.Tubaitė ir N.Sisaitė
1986 m. sausio 4 d.

Iš pokalbio su Gita DON (g. 1924).

G.Don gimė Vilniuje. Iš pradžių gyveno Kalvarijų (dabar - F.Dzeržinskio) gatvėje, o 1934-1935m. - Trakų g. Nr.10. Jų butas buvęs antrame aukšte, o pirmame buvo parduodamas virintas vanduo. 1935m. Don šeima persikėlė į namą Nr.7. Jos tėvas, odinių pakinktų dirbėjas (lenk. rymarz) buvo čia įsirengęs dirbtuvėlę. Tame name buvusi taip pat kepykla, o name su atlantais (Nr.1) - vaistinė. Prieš karą beveik kiekviename Trakų gatvės name buvo parduotuvės ar dirbtuvės. Nuo pokario metų G.Don gyvena Švedijoje.

Užrašė N.Sisaitė
1987m. rugpjūčio 18d.

VI TRAKŲ GATVĖ ŠIUOLAIKINĖJE LITERATŪROJE¹

Nuo seno Trakų gatvė minima tarp gražiesių Vilniaus gatvių. Dažnai ji būdavo pastebima miesto istorijos tyrinėtojų, atvykusių svetimšalių. Turtinga jos praeitis kartais užkliudo ir dabartinių rašytojų žvilgsni.

A.Telšio istorinio romano "Žveng žirgelis" (1985), vaizduojančio XVI a. Vilnių, veikėjai dažnai praeina šia senamiesčio gatve. Romane ne kartą minimi pranciškonų vienuolyno mūrai, Trakų vartai (35).

A.Markevičiaus istoriniame romane "Deimanto ugnis" (1985) aprašoma etmono Kosakausko suėmimo scena jo rūmuose Trakų gatvėje 1794 m.² Rašytojo vaizduotė bando atkurti ir tuometinį rūmų interjerą: "...blykštelejo ant sienų sukabinti senoviniai ginklai: skydai, ietys, ragotinės, kardai... Ant akmeninio postamento net maža patrankėle stovėjo, ... gale buvo masyvios, išpuoštos auksinėmis pynėmis durys (28, p.168).

Vienos iš V.Rimkevičiaus "Vilniaus novelių" ("Doras cecho narys") veiksmo vieta - Trakų gatvėje įsikūręs spynininkų cechas (88).

Senosios Trakų gatvės vardas šmėkšteli V.Vasiliausko apsakyme "Pusmėnulis ir lelija" (97). Šioje gatvėje esantys Tiškevičiaus rūmai (dabar - Trakų g. 1), pastatas su atlantais arba žmonių vadinamas "namas su balvonais" minimas G. Metelskio apysakoje apie poeto Taraso Ševčenkos gyvenimą Vilniuje XIX a. pradžioje (53).

Trakų gatvė minima ir dabarties problemas gvildenančiuose romanuose - V.Bubnio "Rudens ekvinokcija" (2), J.Dovydaičio "Pavojų ieškotojai". V., 1973 (p.205), R.Sadausko "Ežerėnų papartis..."³ (33).

Publicistikos knygos "Iliuzijų mugėje" (1983) autorius

¹ Rašant šį skyrių, naudotasi VVB kraštotyros kartotekos sk. "Vilnius literatūros kūriniuose" medžiaga. De visu peržiūrėta maždaug 100 įvairaus žanro lietuvių rašytojų kūrinių.

² Iš archyvų medžiagos mums nepavyko nustatyti tikslios šių rūmų vietos Trakų gatvėje.

³ Romane rašoma, kad skverelyje Trakų gatvėje stovi paminklas Jozefui Moniuškai, o iš tikrųjų - tai paminklas visuomenės veikėjui Juzefui Montvilai (1850-1911), pastatytas 1931 m.

L. Tapinas rašo, kad Paryžiuje susipažinęs su senu bukinistu Žaku Kaganu. Štai jų pašnekesio nuotrumpa: "Mesjė, atvykot iš Tarybų Sąjungos? Iš kokios vietos, įdomu?" - "Iš Vilniaus", - pasakiau gerokai abstulbintas. - "O, iš Vilniaus! Iš mano gimtojo miesto... Koks siurprizas! O TRAKŲ (išryškinta - mūsų) gatvė dar yra? Aš gi ten gimiau..." - "Yra, kur dėsis?.." (34). Jau penktąjį šimtmetį skaičiuoja ši Vilniaus gatvė. Laikas keičia, bet nesandina šios vilniečių tvarkomos ir saugomos senamiesčio gatvelės.

KAI KURIŲ ARCHITEKTŪROS TERMINŲ PAAIŠKINIMAI¹

- akroterija - skulptūrinis pagražinimas pastato frontono viršūnėje
- ampyras - vėlyvasis klasicizmas
- antablementas - tarpatramio sijinis perdenginys arba sienos užbaigimas
- anfiladinė - išilginė
- apsida - pusapvalė ar daugiakampė, išsikišanti pastato dalis, turinti savo perdenginį
- bazilika - pailgos, stačiakampės formos pastatas, stulpų ar kolonų eilėmis padalintas į tris ar penkias navas
- cokolinis - apatinis
- cokolis - sienos ar atskirų architektūrinių pastato elementų apatinė, antžeminė dalis, konstrukcinis ar vizualinis jos pagrindas
- frizas - sienos ar lubų apvadas, paprastai pagražintas ištisiniu ornamentu
- halinė - didelė, erdvi
- kaneliūros - kolonos arba piliastro liemens vertikalūs grioveliai
- kartušas - lipdytinė išvynioto ritinio ar skydo pavidalo puošmena su išraitymais aplinkui
- metopa - tarpas frize tarp triglifų, užpildytas plokšte, dažniausiai papuošta reljefiniais vaizdais.
- modiljonai - išsilėnkimai, gembės
- orderis - viena iš architektūrinės kompozicijos rūšių, susidedanti iš vertikalių nešančiųjų ir horizontalių nešamųjų dalių
- piliastras - tam tikros rūšies sienos iškišulys, pusiau kolonos sienose
- pilonai - dideli stulpai, palaikantys skliautus
- rizalitas - išsikišusi per visą pastato aukštį dalis
- rustai - mūrijimas su iškiliumi paviršiumi
- sandrikas - kišulys virš pastato lango
- timpanas - frontono trikempis laukas
- triglifas - stačiakampė su vertikaliai įbrėžtais grioveliais akmeninė plokštė
- voliuta - spiralės formos ornamentas

¹ Aiškinamieji terminai tekste pažymėti žvaigždutėmis.

XX a. pradžios TRAKŲ GATVĖS NAMŲ SAVININKAI¹
 (pagal leidinius "Všia Vilna" (1909-1915) ir "Kalendarz
 Wilenski" (1906-1939))

Namo Nr. pagal naująją numeraciją	Namo Nr. pagal senąją numeraciją	Savininko pavardė
1	22	V.Vendorfas
2	19	J.Milevska-Umiastovska
3	20	Eugenija Adamovna Šarskeja
4	17	Jankelis Trockis
5	18	L.Chackes
6	15	Jankelis Stoliaras
7	16	Miesto valdyba
8	13	Daugėla (Dovgialo)
9	14	Miesto valdyba
10	11	Isakas Segalis
11	8 ir 10	Gurskiai ir moterų vienuolynas
12	9	S.Tiškevičius
13	6	Šliakovas arba N.Šliakas
14	7	Juozas Tiškevičius
15	4	Leiba Gilelsas
16	3 ir 5	Aronas Davidovičius Žukas ir Burliandai
17	2	Edmundas Bortkevičius
18	1	I.Amanas

¹ Adresų knygoje kai kurie namai nurodomi pagal savininkų pavardes (pvz., "dom Vendorfa, Šliaka, Amana ir kt.), nepažymint namo numerio.

SENIAUSI TRAKŲ GATVĖS GYVENTOJAI¹
(pagal 1985-1986 m. BFEET sąrašus)

Namo Nr.	Kada gyvena seniausi gyventojai	Pavardės	Buto Nr.
2	1938 m.	*B. Šablovskaja (g. 1914), *M. Urbanovič (1918)	6,12
4	1955 m.	V.-K. Stenkūnienė (g. 1916)	11
5	1945 m.	J.A. Sadovnikova (g. 1945)	8
6	1947 m.	Č.I. Leščevskis (g. 1930)	2
	1956 m.	P.A. Jasiūnas (g. 1909)	7
7	1957 m.	J.N. Želudkova (1906), P.I. Darulis (1929), *M.S. Tuincevičienė (1906), I.I. Bareikienė (1912)	5,6
	1946 m.	I.L. Runovič (1913), *J.V. Runovič (1909, Vilniuje)	12,14
	1955 m.	A.J. Rainys (1912), J.I. Rainienė (1919), A.M. Cernikovas (1926)	3
8	1957 m.	M.V. Kuprejevas (1923), L.M. Kuprejeva (1931)	13,20
		I.M. Jurčenko (1957)	5
10	1929 m.	*H. R. Genšel (1905 Vilniuje) (iki 1982)	28
11/2	1949 m.	*I. P. Savickis (1907), *R.K. Bujarskaite (1911)	1,33
	1955 m.	B. Jasinskas (1923), K. Sokolskaja (1906)	3,29
12	1945 m.	*P.A. Stulgys (1924)	9
13	1946 m.	*S.A. Stulgienė-Belinskaja (1923)	13
	1964 m.	M.V. Brilevičiūtė (1923), P.A. Aškelovič (1912) ir kt.	1,2
15	1968 m.	M.P. Bogdziul (1931), S.P. Bogdziul (1931), M.I. Ščensovič ir kt.	1,3
	1961 m.	E.I.N. Dainys (1929), I.A. Cibulskas (1925) ir kt.	3,4
17	1959 m.	V.I. Zabulenienė (1938), E-J.I. Indriūnas (1931), *Z. Koževnikova (1901)	4,9,8
	1955 m.	O. Malkiavičienė (1919)	5

¹ Žvaigždutėmis pažymėtos pavardės žmonių, su kuriais buvo kalbėtasi, kai kurių atsiminimai užrašyti.

DABARTINIŲ TRAKŲ GATVĖS GYVENTOJŲ SĄRAŠAS (1985-1986)

TRAKŲ 2

Buto Nr.	Pavarde	Gimimo metai	Kuo kada gyvena tame name	Buto plotas m ²
2-1	Urbonavičiene M.J.	1928	1961	16,11
	Zubkauskienė S.M.	1959	1961	
	Zubkauskas A.K.	1975	1975	
2-2	Moskovceva P.D.	1942	1966	13,15
	Moskovcevas A.N.	1970	1970	
	Moskovcevas N.I.	1942	1975	
	Moskovcevas O.N.	1946	1976	
	Moskovceva O.N.	1980	1980	
2-3	Žuogeliene R.A.	1953	1965	12,53
	Žuogelis A.A.	1952	1971	
	Žuogelis B.A.	1971	1971	
	Žuogelis A.A.	1981	1982	
2-4	Blusius B.I.	1923	1971	33,54
	Blusienė V.V.	1938	1971	
	Blusiūtė O-P.B.	1966	1971	
	Blusius B.B.	1969	1971	
2-5	Bogdevič M.S.	1943	1967	36,65
	Bogdevič D.I.	1961	1967	
	Bedunkevič S.M.	1928	1969	
2-6	Šablovskij V.A.	1909	1958	44,81
	Šablovskij Č.V.	1959	1980	
	Korsun G.V.	1955	1957	
	Korsun M.Ė.	1977	1978	
	Korsun S.I.	1978	1978	
2-6	Komarovas V.Ė.	1949	1982	15
	Komarova G.A.	1957	1982	
2-9	Basevičiene S.V.	1950	1970	18,56
	Basevičienė V.V.	1969	1970	
2-10	Latyšovič S.S.	1943	1979	43,95
	Latyšovič S.V.	1943	1979	
	Latyšovič V.S.	1971	1979	
	Latyšovič M.S.	1976	1979	
2-11	Urbanavičius M.A.	1934	1955	31,56
	Urbanavičienė S.B.	1938	1957	
2-12	* Urbanavičiūtė M.A.	1918	1968	23,99

TRAKŲ 4

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Šuo kada gyvena tame name	Buto plotas m ²
4-1a	Lazdauskaite A.V.	1940	1982	11,04
4-1	Vaitkievič T.F.	1940	1972	14,21
	Vaitkievič I.F.	1940	1972	
	Vaitkievič V.T.	1970	1972	
4-2	Povilaitienė Z.P.	1935	1965	38,12
	Povilaitis R.I.	1960	1965	
	Povilaitis A.V.	1959	1979	
4-3	Jefimova S.H.	1946	1966	12,84
4-4	Olechovič R.N.	1927	1958	23,53
	Olechovič G.A.	1951	1958	
	Olechovič J.I.	1925	1958	
	Denisenko S.R.	1950	1958	
	Olechovič V.R.	1952	1958	
	Denisenko A.E.	1970	1971	
	Olechovič I.V.	1972	1973	
	Olechovič A.V.	1976	1977	
	Olechovič J.G.	1982	1984	
4-5	Jukevič I.P.	1931	1959	11,84
	Jukevič J.I.	1937	1959	
	Olechovič V.F.	1957	1984	
4-6	Artisiuk V.A.	1939	1977	22,63
	Artisiuk T.V.	1941	1977	
	Artisiuk V.V.	1961	1982	
	Artisiuk L.L.	1957	1983	
	Artisiuk A.V.	1984	1985	
4-8	Stankevič G.I.	1934		16,68
4-9	Ševeliova J.K.	1944	1975	34,98
	Ševeliova S.J.	1969	1975	
	Taršinoва E.A.	1964	1975	
	Ščevichin E.N.	1984	1984	
4-10	Vitkauskienė Z.D.	1932	1961	18,99
	Milukėnienė R.I.	1954	1961	
	Milukėnas K.	1983	1983	

TRAKŲ 4

4-11	Stankūniene V.K.	1916	1955	31,47
	Kupcevičiene D.E.	1941	1957	
	Kupcevičius S.B.	1947	1969	
	Kupcevičius M.S.	1969	1970	
	Kupcevičius G.S.	1972	1972	
	Kupcevičiūtė A.S.	1978	1978	
4-12	Cibas B.M.	1930	1975	35,01
	Cibienė O.B.	1938	1975	
	Cibaitė S.B.	1963	1975	
4-13	Pesliak L.M.	1951	1970	36,20
	Pesliak A.A.	1948	1969	
	Pesliak R.A.	1971	1971	
	Pesliak V.A.	1979	1980	
4-14	Šaikūnienė Ž.J.	1935	1977	19,12
	Šaikūnaitė R.A.	1959	1977	
4-15	Pukanasis J.I.	1952	1977	44,74
	Pukanasienė S.D.	1944	1977	
	Pukanasytė I.J.	1978	1978	
	Pukanasis D.J.	1984	1984	
4-16	Dumpis G.A.	1957	1982	19,16
	Dumpienė V.V.	1963	1983	
4-17	Meškerevičienė J.A.	1933	1958	20,13
	Meškerevičius B.B.	1926	1970	
	Aksamit D.Ž.	1959	1982	

TRAKŲ 5

Buto Nr.	Pavarde	Gimimo metai	Įuo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
5-1	Žilėnas V.J.	1905	1965	13,14
	Žilėnienė M.J.	1917	1965	
5-2	Leščevskis Č.I.)	1930	1947	24
	Urbanovič T.Č.	1955	1976	
	Urbanovič W.Č.	1980	1981	
5-3	Juricėnas P.I.	1934	1973	29,48
	Barunova A.A.	1941	1979	
	Juricina			
5-4	Navickienė A.V.	1923	1973	51,95
	Navickas P.I.	1920	1973	
5-5	Oškinas A.I.	1949	1980	64,62
	Oškinienė G.J.	1950	1980	
	Oškinytė R.A.	1976	1980	
	Oškinytė T.A.	1978	1980	
	Gradėžienė E.V.	1922	1980	
5-6	Skvarčevskaja I.A.	1925	1975	31,14
	Skvarčevskis V.A.	1948	1975	
	Skvarčevskis O.A.	1957	1977	
5-7	Staniulienė B.B.	1940	1980	53,13
	Staniulis P.I.	1941	1980	
	Černiauskaitė J.Z.	1962	1981	
	Staniulis P.P.	1961	1983	
5-8	Sadovnikova E.A.	1915	1945	44,51
	Sadovnikovas A.L.	1950	1966	
	Nagreckaite V.K.	1949	1979	17,62
	Sadovnikovas A.A.	1979	1979	
	Kaminskaja N.I.		1985	
5-9	Kuprijanova V.D.	1920	1953	31,39
	Saakėnas G.G.	1958	1983	

TRAKŲ 6

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Nuo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
6-1	Kliučnik J.S.	1912	1972	10,98
6-2	Cibulskaja N.F.	1924	1968	16,66
	Cibulskis N.P.	1953	1968	
	Traičaitis S.B.	1916	1976	
	Cibulskaja A.J.	1955	1975	
	Cibulskaja S.N.	1975	1975	
	Cibulskis V.J.	1960	1968	
6-4	Kovalevskaja S.A.	1924	1972	27,52
	Kovalevskaja G.F.	1959	1972	
	Kovalevskaja E.J.	1962	1981	
	Kovalevskis V.V.	1980	1981	
	Kovalevskis V.F.	1961	1984	
6-5	Želudkova E.N.	1906	1957	45,53
6-6	Darulis P.S.	1929	1957	24,59
	Darulienė M.A.	1936	1958	
	Darulis G.P.	1957	1980	
	Darulienė P.S.	1960	1982	
	Darulis A.G.	1982	1982	
6-7	Jasiūnas P.A.A.	1909	1956	9,62
6-9	Laisvas butas			12,47
6-10	Lapina T.A.	1942	1982	12,70
	Skačkauskas S.I.	1964	1982	
	Lapinas V.F.	1946	1982	
	Lapinas V.V.	1979	1982	
6-11	Kalinskienė G.A.	1949	1970	22,78
	Sparuovas A.F.	1971	1972	
	Kalinskaitė	1981	1981	
6-12	*Tuinevičienė M.S.	1906	1957	32,47
	Tuinevičius G.A.	1946	1962	
	Cimachovič V.A.	1948	1964	
	Cimachovič M.M.	1976	1976	
	Jackevič M.I.	1972	1972	
	Cimachovič Z.M.	1977	1977	
	Cimachovič R.M.	1977	1977	

TRAKŲ 6

6-13	Januškevič A.A.	1922	1971	33,81
	Januškevič S.M.	1927	1971	
	Višnevskaja G.A.	1953	1971	
	Višnevskis M.I.	1950	1975	
	Višnevskaja B.M.	1975	1975	
6-14	Barcikienė I.I.	1912	1957	70,64
	Barcikaitė G.M.K.	1940	1964	
	Katiliene D.V.	1959	1964	
	Katilius A.A.	1957	1964	
	Katiliūtė R.A.	1982	1982	
6-15	Blaževič I.I.	1930	1970	22,43
	Blaževič J.V.	1932	1970	
	Marjankova M.I.	1959	1970	
	Marjankovas A.S.	1983	1983	
	Marjankovas S.I.	1962	1983	
6-16	Kavaliauskas V.K.	1950	1975	28,5
	Kavaliauskienė R.I.	1953	1975	
	Kavaliauskas A.V.	1976	1976	
	Kavaliauskiene J.V.	1922	1978	
	Kavaliauskaite J.V.	1981	1981	
6-19	Šilko L.A.	1953	1967	8,5
	Šilko R.M.	1973	1973	
6-19	Blinova G.A.	1955	1967	17,86
	Blinovas V.Z.	1954	1976	
	Blinova O.V.	1977	1977	
	Blinovas A.V.	1978	1978	
6-20	Vaitkūn K.M.	1905	1972	32,58
	Feterytė I.R.V.	1913	1982	
6-21	Borusienė G.J.	1927	1974	61,39
	Doržinkevičienė I.A.	1951	1974	
	Borusas D.A.	1971	1974	
	Doržinkevičius E.J.	1976	1977	
	Doržinkevičiūtė E.J.	1981	1982	
6-22	Mikelis J.I.	1932	1965	25,52
	Mikelienė S.V.	1930	1965	
	Mikelis A.J.	1960	1981	
	Mikelienė D.S.	1960	1983	
	Mikelis R.M.	1984	1984	

TRAKU 6

6-23	Kulakovskaja B.B.	1942	1976	29,36
	Kulakovskis Ž.J.	1945	1976	
	Kulakovskaja I.Ž.	1972	1976	
	Kulakovskis V.Ž.	1977	1977	
	Filipovič M.A.	1907	1977	
6-24	Avdejeva E.J.	1931	1968	37,14
	Avdejeva A.G.	1965	1968	
	Dec S.P.	1936	1972	
	Romančik P.P.	1957	1983	
	Romančik E.A.	1984	1984	
6-25	Milevskis M.I.	1933	1979	25,86
	Milevskis V.M.	1973	1979	
	Milevskis A.M.	1974	1979	
	Milevskaja T.M.	1976	1979	
	Jermolajeva V.P.	1950	1980	
	Jermolajevas S.P.	1982	1982	
	Jermolajevas A.P.	1984	1984	
6-26	Tabukovas J.A.	1948	1971	13,04
	Tabukovas O.J.	1942	1972	

TRAKŲ 7

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Tuo kada gyveno šiame name	Buto plotas m ²
7-1	Pautienis M.M.	1928	1969	35,59
	Pautienytė A-J.M.	1931	1969	
7-2	Vinogradovas A.P.	1926	1967	54,51
	Vinogradova O.K.	1921	1967	
	Vinogradovas V.A.	1956	1976	
	Sielivanovskis V.V.	1948	1983	
	Sielivanovskaja N.A.	1951	1983	
	Sielivanovskis A.V.	1972	1983	
	Sielivanovskaja O.V.	1982	1983	
	Vinogradova L.M.	1958	1983	
	Vinogradova N.V.	1984	1984	
7-3	Runovič L.L.	1913	1955	35,97
	*Runovič J.V.	1909	1955	
	Sobieska J.I.	1944	1981	
7-4	Cigankovas V.Z.	1929	1966	27,15
	Pavlova S.V.	1957	1981	
7-5	Butkienė O.V.	1932	1965	9,05
	Butkus G.V.	1966	1981	
7-6	Smirnovas F.S.	1892	1959	18,40
	Smirnova M.P.	1897	1959	
7-7	Sadovskaja N.A.	1907	1958	12,08
	Pašikovskaja M.S.	1908	1957	
7-8	Macijevskis F.I.	1938	1967	58,52
	Macijevskaja J.J.	1933	1967	
	Macijevskaja I.F.	1961	1967	
	Macijevskaja T.F.	1963	1967	
	Macijevskis F.F.	1960	1981	
7-9	Brasclytė Z.I.	1938	1972	29,13
7-10	Krasauskaitė Z.A.	1929	1956	19,79
	Mašalo G.F.	1930	1970	
	Krasauskas V.V.	1951	1981	

TRAKŲ 7

7-11	Vainilaitienė D.I.	1959	1982	19,19
	Vainilaitis L.A.	1960	1982	
	Vainilaitis D.L.	1982	1983	
7-12	Tarasevič R.R.	1948	1978	34,38
	Tarasevičienė V.V.	1953	1975	
	Tarasevičiūtė S.R.	1976	1976	
	Pakenienė B.I.	1918	1981	
7-13	Rainys A.J.	1912	1955	69,57
	Rainienė J.I.	1919	1955	
	Rainys R.A.	1949	1955	
	Rainys R.A.	1946	1955	
7-14	Sirgedas P.I.	1926	1958	34,74
	Sirgedienė S.P.	1929	1958	
	Sirgedaitė I.P.	1958	1958	
7-15	Liebermanas D-E.N.	1931	1957	32,36
	Lieberman B.A.	1932	1957	
	Lieberman A.D.	1960	1980	
	Kab D.Ch.	1982	1982	
	Kab Ch.L.	1957	1983	
	Lieberman A.D.	1906	1984	
7-16	Gičevič S.K.	1902	1973	10,79
7-17	Sabaitis R-A.I.	1939	1983	31,71
	Sabaitienė L.I.	1940	1980	
	Sabaitis G.R.	1965	1980	
	Sabaitytė S.R.	1974	1980	
7-18	Nikonorova L.A.	1945	1981	44,47
	Nikonorovas G.S.	1979	1981	
	Pržilenskaja O.A.	1913	1981	
	Fomina I.V.	1962	1982	
7-19	Daugulis A.I.	1912	1968	32,87
	Daugulis A.A.	1954	1971	
	Daugulienė D.I.	1951	1976	
	Daugulytė R.A.	1977	1978	
	Daugulytė I.A.	1978	1979	

TRAKŲ 7

7-20	Černikovas A.M.	1926	1955	45,64
	Černikova B.I.	1926	1948	
	Černikova V.A.	1956	1972	
7-21	Kaminskas R-V.I.	1929	1969	98,17
	Kaminskienė B.M.A.	1933	1969	
	Kaminskaitė V.R.	1959	1969	
	Kaminskienė M.G.	1894	1976	
	Paramckis I.I.	1925	1976	
	Kneiža	1984	1984	

TRAKŲ 8

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Nuo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
8-2	Kaladė V.A.	1939	1973	37,19
	Kaladaitė R.V.	1973	1973	
	Kaladienė D.A.	1944	1973	
	Kaladė R.V.	1968	1973	
8-2	Romaškienė O.A.	1912	1973	25,34
	Romaškis A.A.	1908	1973	
8-3	Milaševičius S.I.	1946	1977	54,08
	Milaševičienė V.P.	1949	1977	
	Milaševičius M.S.	1974	1977	
	Milaševičiūtė I.S.	1976	1977	
8-4	Juško G.S.	1931	1968	61,20
	Juško J.M.	1958	1968	
	Konopliova M.S.	1960	1968	
	Puchova M.M.	1954	1968	
	Puchovas V.V.	1955	1979	
	Kovrygina S.P.	1958	1979	
	Juško M.V.	1978	1979	
	Konopliova L.S.	1979	1979	
	Puchovas E.V.	1980	1981	
	Juško O.V.	1960	1981	
	Juško R.J.	1980	1981	
	Juško D.J.	1981	1981	
	Juško Ž.J.	1983	1984	
	Juško D.J.	1984	1984	
Puchova B.V.	1983	1983		
8-5	Kuprejeva M.V.	1923	1957	58,38
	Kuprejeva L.M.	1931	1957	
	Karčenko I.M.	1957	1957	
	Karčenko V.I.	1954	1984	
8-6	Klimčiuk P.I.	1949	1982	14,78
	Klimčiuk V.V.	1949	1971	
	Klimčiuk V.P.	1973	1973	
	Klimčiuk G.P.	1971	1972	
8-7	Zdanovič T.S.	1943	1968	10,93

TRAKŲ 8

8-8	Karklienė V.G.	1961	1962	10,27
	Karklas A.A.	1957	1979	
	Karklas R.A.	1981	1981	
8-9	Markūnienė A-S.M.	1946	1979	8,49
	Boska A.I.	1968	1979	
	Markūnas I.L.	1949	1979	
	Markūnaitė A.I.	1980	1980	
8-10	Gelumbauskienė M.A.	1907	1983	39,82
	Gelumbauskas A.M.P.	1938	1983	
	Gelumbauskienė M.A.	1943	1983	
	Gelumbauskaitė V.A.	1975	1983	
	Gelumbauskaitė J.A.	1983	1983	
8-11	Pirtinienė S.I.	1924	1961	39,05
	Pirtinas A.I.	1948	1971	
	Pirtinaitė J.I.	1961	1971	
	Pirtinas E.I.	1952	1971	
	Pirtinienė K.S.	1951	1975	
	Pirtinas K.A.	1976	1977	
8-12	Vasiliauskaitė K.V.	1935	1972	15,59
8-13	Gaigalas V.K.	1908	1972	21,61
	Gaigaliene E.I.	1924	1975	
	Šemožko V.I.	1951	1976	
8-14	Jankauskienė S.I.	1943	1965	15,99
8-15	Baziuk G.V.	1949	1958	41,34
	Kriukova M.V.	1964	1958	
	Baziuk J.V.	1948	1972	
	Baziuk A.J.	1971	1972	
	Baziuk A.J.	1974	1974	
8-15	Simonavičienė A.B.	1956	1977	12,77
	Simonavičius M.A.	1978	1978	
	Simonavičius A.I.	1955	1980	
8-16	Doktorovič V.S.	1917	1959	31,25
	Doktorovič B.D.	1956	1959	
	Lazarenko A.D.	1943	1977	
	Lazarenko S.V.	1965	1977	
	Lazarenko K.V.	1976	1977	
	Lazarenko T.V.	1977	1977	

TRAKU 8

8-17	Zalevskaja M.V.	1947	1975	38,97
	Zalevskaja A.V.	1970	1975	
8-18	Macinkevič L.Z.	1935	1971	9,22

TRAKŲ 10

Buto Nr.	Pavarde	Gimimo metai	Huo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
10-1	Savickaja S.K.	1920	1955	26,72
	Brykina I.I.	1947	1955	
	Brykin J.M.	1949	1972	
	Brykina I.J.	1977	1977	
10-2	Meikus S.D.S.	1933	1965	41,99
	Kraujanienė G.S.	1943	1961	
	Kraujanis F.A.J.	1939	1964	
10-3	Maksimovskaja S.D.	1938	1959	35,55
	Seraja M.M.	1900	1955	
	Maksimovskis M.E.	1962	1982	
10-4	Versickas S.M.	1947	1969	17,91
	Versickiene J.S.	1949	1972	
	Versickas V.S.	1972	1972	
	Versickas D.S.	1974	1976	
10-4	Machnač A.P.	1947	1970	16,83
	Machnač Ž.D.	1972	1973	
10-4	Machnač E.A.	1912	1955	40,74
	Machnač D.I.	1941	1955	
	Valecka I.P.	1941	1963	
10-6	Baranovskaja E.F.	1925	1979	16,76
10-8	Konstantinovas A.N.	1952	1973	18,55
	Konstantinovas E.A.	1975	1975	
	Konstantinova D.G.	1954	1974	
	Konstantinovas A.A.	1977	1978	
10-9	Ivanovas B.Ch.	1934	1965	30,64
	Ivanova A.S.	1938	1965	
	Ivanova T.B.	1975	1975	
	Ivanova M.B.	1960	1978	
10-11	Varlamova J.Ch.	1921	1971	40,00
	Savčiuk A.B.	1950	1971	
	Savčiuk A.V.	1968	1971	
	Savčiuk S.V.	1974	1974	
	Jukna G.R.	1969	1975	
	Buzinova G.G.	1948	1983	

TRAKŲ 10

10-12	Kozlovskis S.I.	1938	1970	32,36
	Kozlovskaja A.G.	1943	1970	
	Šarova S.S.	1964	1970	
	Kozlovskaja I.S.	1968	1970	
	Kudinovas A.J.	1982	1982	
10-13	Jankauskas S.M.	1931	1961	22,40
	Jankauskiene M.T.	1938	1961	
	Jankauskas V.S.	1959	1980	
	Jankauskienė V.S.	1960	1981	
	Jankauskaitė R.V.	1983	1984	
10-13	Marasanovas V.F.	1929	1970	35,39
	Marasanova N.M.	1930	1966	
10-15	Kovšovas K.N.	1928	1978	17,54
	Kovšova R.S.	1958	1984	
10-27	Filon A.J.	1940	1957	45,79
	Filon V.I.	1944	1971	
	Filon M.V.	1972	1972	
	Filon G.N.	1976	1976	
10-28	*Genšel N.R.	1905	1958	40,86
	Genšel B.N.	1946	1971	
	Genšel A.N.	1931	1971	
10-29	Viduta V.A.	1939	1970	42,83
	Viduta Z.V.	1940	1970	
	Viduta T.Z.	1968	1970	
	Viduta V.Z.	1969	1970	
10-29	Zakarauskiene A.A.	1942	1970	11,78
	Zakarauskas A.V.	1973	1973	
10-31	Gudanec G.J.	1922	1970	27,93
	Gudanec O.S.	1958	1970	
	Gudanec S.V.	1919	1970	
10-33	Zmitrovič A.I.	1939	1969	42,63
	Zmitrovič Z.J.	1945	1969	
	Zmitrovič P.A.	1964	1969	
	Zmitrovič J.A.	1975	1975	
10-33	*Bujarskaitė R.K.	1911	1944	15,80

TRAKŲ 10

10-35	Burbo E.D.	1924	1957	34,27
	Burbo V.I.	1958	1980	
	Burbo V.I.	1961	1961	
10-36	Endziulaitienė E.P.	1941	1964	22,63
10-36	Endziulaitis V.V.	1936	1978	5,91
	Endziulaitienė M.A.	1910	1979	
10-38	Taraškevič J.I.	1927	1953	25,04
	Kairienė G.V.	1954	1954	
	Taraškevič I.V.	1959	1959	
	Kairys A.A.	1975	1953	
	Kairytė R.A.	1978	1979	
10-39	Nikitina E.H.	1926	1962	37,95
	Grigorčenko V.A.	1959	1979	
	Grigorčenko A.N.	1926	1976	
	Grigorčenko O.D.	1962	1981	
	Grigorčenko V.A.	1954	1985	
	Grigorčenko A.N.	1981	1981	
	Grigorčenko O.G.	1962	1983	
	Pasynkova J.A.	1980	1983	
10-40	Kraujalis A.S.	1929	1961	21,35
	Kraujalienė R.I.	1944	1963	
	Kraujalis V.A.	1966	1966	
	Kraujalis R.A.	1970	1976	

TRAKŲ 11/2

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Nuo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
11/2-1	Tučaitė F.P.	1930	1968	16,94
	Matkevičiūtė V.L.	1953	1976	
11/2-2	Martinkėnaite A.B.	1956	1976	14,31
11/2-3	Jasinskas B.M.	1923	1955	33,18
	Jasinskiene J.I.	1923	1957	
11/2-4	Vidaitė V.V.F.	1942	1978	32,76
	Vidas A.A.	1972	1978	
	Moskalenkienė	1907	1981	
11/2-6	Skupas S.A.	1942	1971	39,81
	Skupienė A.V.	1943	1968	
	Skupaitė A.S.	1966	1968	
11/2-7	Simonovič S.F.	1911	1964	23,85
11/2-8	Zasas G.G.	1950	1980	31,72
	Zasienė S.B.	1953	1980	
	Zasaitė G.G.	1972	1980	
11/2-9	Bauraitė O.I.	1931	1971	20,85
	Nikintaitė A.S.	1956	1980	
11/2-10	Maksimėnkova A.K.	1959	1980	11,39
	Maksimėnkovas A.A.	1981	1981	
11/2-10	Polis A.J.	1931	1978	14,46
11/2-10	Kazlauskienė G.J.	1938	1970	32,80
	Kazlauskas V.P.	1946	1973	
	Kazlauskas S.V.	1974	1975	
	Maksimėnkovas A.A.	1959	1980	
11/2-10	Orlova S.E.	1961	1982	11,01
	Gribovas V.V.	1959	1984	
11/2-11	Sevriuginas A.S.	1927	1970	16,24
11/2-11	Audzijonienė A.J.	1908	1973	28,80
	Audzijonytė B.I.	1933	1972	
11/2-11	Ravdo M.S.	1924	1975	21,36
	Ravdo A.I.	1898	1975	
	Kazak S.B.	1932	1983	

TRAKŪ 11/2

11/2-12	Adomkus V.	1927	1973	15,39
11/2-12	Jakonienė I.A.	1949	1972	28,42
	Jakonis D.V.	1974	1974	
11/2-12	Karmaza L.A.	1932	1979	10,83
11/2-12	Prokopavičienė L.A.	1951	1977	16,26
	Prokopavičius V.A.	1981	1981	
	Prokopavičius A.K.	1955	1982	
11/2-13	Kosovas N.P.	1927	1972	27,51
	Kosovas V.N.	1955	1976	
	Kosova T.S.	1951	1980	
	Kosovas A.N.	1958	1983	
	Kosovienė L.J.	1960	1984	
	Kosovaite V.A.	1984	1984	
	Kosova L.P.	1933	1984	
11/2-13	Rimkienė B.A.	1923	1977	19,48
	Rimkus A.J.	1955	1977	
	Rimkus A.J.	1955	1983	
11/2-13	Gasiūnas B.P.	1935	1983	10,51
11/2-13	Jusevičius D.I.	1930	1983	10,93
11/2-14	Vitkauskas K.P.	1926	1972	33,26
	Vitkauskiene S.I.	1896	1972	
11/2-15	zolubas I.P.	1928	1969	40,87
11/2-16	Radavičius A.I.	1928	1978	32,18
	Radavičienė F.P.	1929	1978	
	Radavičius A.A.	1959	1978	
	Radavičiene S.F.	1960	1982	
	Radavičius A.A.	1983	1983	
11/2-17	Abramčikas V.J.	1924	1959	40,66
	Abramčikas A.V.	1952	1959	
	Abramčikiene O.I.	1923	1959	
11/2-18	Ulindiene E.I.	1948	1974	32,58
	Ulinda K.K.	1945	1974	
	Ulinda A.K.	1971	1974	
	Ulindaite D.K.	1978	1979	
	Jankauskienė	1955	1979	

TRAKŲ 11/2

11/2-19	Nastulevičius V.V.	1945	1973	27,88
	Nastulevičius A.V.	1968	1984	
11/2-19	Kačinskis S.I.	1907	1968	19,68
11/2-20	Kisel M.K.	1919	1957	50,99
	Kisel J.M.	1954	1974	
	Kisel K.E.	1927	1958	
	Kisel S.M.	1954	1978	
11/2-21	Dachniuk A.I.	1933	1979	17,92
	Dachniuk M.A.	1936	1967	
11/2-21	Dachniuk L.A.	1971	1971	32,92
	Dachniuk A.I.	1933	1979	
11/2-22	Petrikienė G.A.			35,96
	Petrikaitė A.R.K.	1964	1971	
	Petrikas B.K.	1967	1971	
	Kulikauskiene S.J.	1905	1971	
	Rimšas J.S.	1984	1984	
11/2-23	Vaikenas P.I.	1937	1976	16,05
	Vaikenienė B.M.	1942	1976	
	Vaikėnas P.P.	1976	1976	
11/2-24	Penkova L.I.	1923	1957	52,49
	Penkova V.M.	1949	1979	
11/2-25	Žemaitel A.S.	1929	1958	17,48
	Žemaitel S.P.	1931	1961	
	Žemaitel A.A.	1954	1975	
	Žemaitel S.A.	1956	1980	
11/2-26	Januškevič V.P.	1945	1968	36,37
	Januškevič S.P.	1949	1968	
	Januškevič V.V.	1977	1977	
	Januškevič V.P.	1945	1982	
	Januškevič J.V.	1982	1982	
11/2-27	Raginionė J.F.	1917	1970	27,29
	Ladul I.J.	1934	1979	

TRAKŲ 11/2

11/2-28	Šuvalovas V.B.	1953	1981	24,75
	Šuvalova I.V.	1952	1981	
	Šuvalova V.V.	1975	1981	
11/2-29	Sokolskaja K.T.	1906	1955	16,07
11/2-30	Jonis I.B.	1934	1976	
	Rimkutė I.M.	1945	1978	
	Joniene I.M.	1913	1976	

TRAKŲ 12

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Muo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
12-1	Kozlova T.M.	1929	1969	28,43
	Kozlova T.T.	1961	1983	
	Kozlovas N.N.	1923	1983	
	Kozlova N.V.	1984	1984	
	Kozlovas V.H.	1963	1984	
12-2	Karosaitė A.J.	1936	1971	34,31
12-3	Maron E.A.	1948	1982	15,31
	Maron E.M.	1977	1982	
12-4	Žigelis V.P.	1930	1969	16,38
12-4	Listikova E.I.	1909	1969	15,21
12-8	Šapalovas D.M.	1947	1982	24,74
12-8a	Stankienė B.V.	1925	1962	9,37
	Stankus A.A.	1922	1972	
	Jankauskienė P.A.	1896	1983	
12-9	*Stulgys P.A.	1924	1958	61,88
	Stulgys N.P.	1950	1971	
	Stulgytė S.A.	1974	1975	
	Stulgienė J.V.	1950	1984	
	Stulgytė A.P.	1952	1984	
12-10	Pečiulis R.F.	1924	1955	31,30
	Pečiuliene O.A.	1926	1957	
	Pečiulis V.R.	1956	1972	
12-11	Jakeliavičius P.P.	1942	1955	40,37
	Jakeliavičiene S.J.	1943	1969	
	Jakeliavičiūtė J.P.	1970	1970	
12-12	Sasnauskas J.J.	1940	1966	37,83
	Sasnauskiene L.M.	1943	1966	
	Sasnauskas R.J.	1966	1966	

TRAKŲ 12

12-13	*Stulgienė S.A.	1923	1947	33,20
	Belinskis N.N.	1949	1970	
	Belinskis V.N.	1951	1972	
	Belinskaja K.K.	1954	1973	
	Belinskaja A.M.	1973	1974	
	Belinskaja E.J.	1954	1979	
	Belinskis V.V.	1973	1979	
	Belinskis P.N.	1975	1975	
	Belinskaja L.N.	1978	1978	
	Belinskaja L.V.	1976	1978	
12-14	Ažubalienė J.J.	1908	1975	19,58
	Jociene L.S.	1958	1977	
	Ažubalis L.S.	1903	1978	
	Jocius T.P.	1955	1979	
	Jocius A.T.	1980	1980	
	Jocyte D.T.	1981	1981	
12-15	Petrovskaja S.M.	1929	1961	29,76
	Petrovskis P.F.	1928	1961	
	Petrovskaja G.L.	1954	1961	
	Petrovskis F.P.	1961	1981	
	Petrovskaja Č.S.	1959	1983	
	Petrovskaja I.F.	1983	1983	
	Volodkevič S.I.	1957	1982	
	Volodkevič V.S.	1983	1983	
12-17	Ševeliova L.G.	1920	1955	13,88
	Ševeliova N.B.	1948	1955	
	Ševeliova T.J.	1971	1971	
	Ševeliovas S.J.	1979	1979	
12-17	Ševeliova L.L.	1941	1969	18,84
	Ševeliovas T.F.	1941	1971	
	Ševeliova I.T.	1965	1969	
12-20	Lukšo D.L.	1942	1980	22,60
	Lukšo B.V.	1935	1980	
	Lukšo T.B.	1968	1980	
	Lukšo N.B.	1970	1980	

TRAKU 12

12-21	Kudriašovas T.V.	1925	1957	32,45
	Kudriašova A.I.	1925	1958	
	Lavrinovič E.V.	1972	1972	
	Kudriašova N.E.	1951	1974	
	Kudriašovas E.V.	1974	1974	
	Kudriašovas V.T.	1953	1975	
	Kudriašovas A.V.	1977	1977	
12-22	Sibiriakova A.A.	1948	1957	24,84
	Miklaševskis V.J.	1925	1984	
	Koroliovas A.P.	1967	1985	
12-23	Rudienė J.K.	1922	1967	16,94
12-25	Klerauskienė J.B.	1958	1974	17,95
	Klerauskas I.D.	1953	1977	
	Klerauskaitė A.I.	1977	1978	
	Klerauskaitė R.I.	1979	1980	
12-28	Vaitiekūnienė V.J.	1949	1982	24,57
	Vaitiekūnas I.L.	1948	1982	
	Vaitiekūnaitė J.I.	1974	1982	
12-29	Osipovas I.A.	1935	1962	17,39
	Osipova J.I.	1946	1972	
	Osipovas V.I.	1972	1972	
	Osipova K.I.	1978	1978	

TRAKŲ 13

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Nuo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
13-1	Brilevičiūtė M.V.	1923	1964	26,60
13-2	Aškelevič P.A.	1912	1964	49,72
	Aškelevič I.I.	1939	1965	
	Aškelevič V.M.	1941	1965	
	Aškelevič S.I.	1963	1965	
	Aškelevič O.I.	1971	1971	
	Kušelevskaja I.G.	1962	1965	
	Matuševa G.I.	1937	1975	
	Matuševas I.F.	1949	1975	
	Kušelevskis G.G.	1959	1980	
	Dorofijevas A.S.	1983	1983	
	Ķvatovas M.V.	1983	1984	
13-3	Topol J.E.	1915	1964	15,15
	Jurolait I.I.	1952	1981	
	Jurolait M.B.	1962	1982	
	Jurolait A.I.	1982	1982	
	Jurolait I.I.	1983	1983	
13-4	Švadovič T.M.	1891	1982	16,91
	Švadovič S.M.	1911	1982	
	Bagdziul M.S.	1961	1984	
13-5	Aronas M.I.	1917	1964	28,01
13-6	Avižen P.M.	1928	1964	54,10
	Avižen V.A.	1938	1964	
	Avižen I.P.	1961	1981	
	Avižen V.P.	1963		
13-7	Semibratova E.G.	1925	1964	16,00
13-8	Vaškevičienė A.V.	1925	1964	41,71
13-9	Milerienė R.A.I.	1934	1964	27,89
	Mileris R.H.	1935	1964	
13-10	Aškelevič M.I.	1912	1964	54,01
	Aškelevič J.I.	1936	1964	
	Aškelevič G.H.	1939	1964	
	Aškelevič R.B.J.	1964	1964	

TRAKŲ 13

13-11	Strukova T.V.	1936	1964	16,58
	Strukovas V.A.	1939	1964	
13-12	Žandovskaja J.I.	1928	1964	44,18
	Žandovskis F.F.	1936	1964	
	Novogruckienė R.F.	1960	1980	
	Novogruckaitė E.I.	1977	1980	

TRAKŲ 15

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Huo kada gyve- na šiame name	Buto plotas m ²
15-1	Bogdziul M.P.	1931	1968	36,68
	Bogdziul S.P.	1931	1968	
	Bogdziul R.S.	1959	1968	
15-2	Medelinskaitė E.A.	1922	1974	26,46
	Dicevičiūtė I.I.	1965	1974	
15-3	Ščensovič M.I.	1924	1968	49,18
	Ščensovič Z.M.	1929	1968	
	Ščensovič M.M.	1958	1979	
15-4	Kviatkovskaja T.I.	1937	1968	32,89
	Kviatkovskis G.K.	1963	1968	
	Kviatkovskis V.K.	1959	1982	
15-5	Drogackaja L.M.	1907	1968	73,76
	Dibner S.S.	1945	1968	
	Dibner A.G.	1940	1968	
	Dibner R.A.	1974	1968	
15-6	Viskantas F.J.	1934	1982	54,18
	Viskantienė B.V.	1942	1982	
	Viskantaitė D.F.	1969	1982	
	Viskantaitė S.F.	1972	1982	
	Viskantaitė R.F.	1961	1982	
15-7	Romančiuk T.V.	1936	1980	38,97
	Romančiuk J.I.	1938	1980	
	Šimanovskaja D.T.	1959	1980	
	Šimanovskis V.T.	1982	1982	
	Šimanovskis J.T.	1983	1983	
15-8	Fridman M.M.	1946	1968	51,47
	Fridman M.M.	1968	1969	
15-9	Kac B.M.	1928	1968	37,73
	Kac V.M.	1926	1968	
	Kac D.V.	1953	1975	
	Kac O.B.	1957	1982	
	Kac D.D.	1980	1982	
	Kac R.D.	1982	1982	

TRAKŲ 16

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Nuo kada gyve- na šiame name	Buto plotas m ²
16-1	Pupševa T.V.	1924	1964	17,24
	Pupševas P.A.	1938	1964	
	Pupševa R.P.	1966	1966	
16-2	Rybokienė D.A.	1921	1983	17,22
16-3	Dainys E.I.N.	1929	1961	28,50
16-3	Jurgevič M.F.	1953	1984	9,83
	Jurgevič V.Č.	1973	1984	
16-4	Cibulskienė A.Z.P.	1927	1961	41,61
	Cibulskas I.A.	1925	1961	
	Cibulskas A.I.	1958	1980	
	Cibulskaitė A.I.	1960	1961	
	Zimnickis V.S.	1983	1983	
16-5	Filčėnkovas P.F.	1932	1961	38,96
	Filčėnkova M.I.	1935	1961	
	Filčėnkovas I.P.	1959	1979	
16-6	Kadevič V.I.	1925	1961	17,23
16-7	Podlipskis L.G.	1928	1961	25,03
	Podlipskaja B.A.	1925	1961	
	Podlipskis P.A.	1953	1961	
16-8	Ravlušėvič J.K.	1930	1961	42,46
	Ravlušėvič M.V.	1938	1961	
	Valiukevič I.I.	1910	1965	
	Ravlušėvič P.J.	1974	1983	
	Ravlušėvič K.M.	1899	1961	
	Ravlušėvič J.K.	1962	1984	
16-9	Markina M.E.	1913	1961	40,45
	Dudarevas P.M.	1938	1966	
	Dudareva N.A.	1940	1966	
	Dudarevas S.P.	1977	1977	
	Dudareva N.A.	1961	1980	
	Dudarevas V.B.	1980	1980	
	Dudarevas B.T.	1961	1982	

TRAKŪ 16

16-10	Želko V.A.	1928	1961	17,25
	Želko B.A.	1929	1961	
	Želko V.B.	1968	1968	
16-11	Kaznačejeva A.S.	1932	1961	17,81
	Jermolajevas B.S.	1929	1970	
16-11	Kaznačejevas S.V.	1951	1972	7,64
	Kaznačejeva Ž.J.	1954	1977	
	Kaznačejevas Ž.S.	1975	1977	
16-12	Daševskis N.I.	1924	1974	42,31
	Daševskaja J.I.	1922	1974	
	Daševskis V.M.	1954	1974	
16-13	Paberžytė V.I.	1925	1973	17,47
16-14	Garkavaja F.I.	1935	1978	17,10
16-15	Jarmolovič G.M.	1952	1974	7,64
	Jarmolovič M.I.	1925	1983	
16-15	Deviatkina L.M.	1924	1964	34,85
	Deviatkinas V.A.	1947	1980	
16-16	Komas V.S.	1956	1977	28,28
	Komienė T.I.	1954	1980	
	Komas A.V.	1979	1980	
16-16	Bečiliūnaitė R.S.	1934	1979	10,04
16-17	Dubickas V.A.J.	1929	1961	40,98
	Dubickienė A.P.	1928	1961	
16-18	Vaičiūnas V.A.	1926	1962	24,87
	Vaičiūnienė P.	1942	1963	
	Vaičiūnaitė G.L.V.	1964	1964	
	Vaičiūnas R.V.	1961	1963	
16-19	Butanova K.F.	1915	1961	16,97
	Glušková A.M.	1937	1964	
	Ranceva N.N.	1963	1964	
	Rancevas N.M.	1952	1983	
	Ranceva V.N.	1984	1984	
16-20	Žemaitienė M.G.	1923	1961	38,68
	Žemaitytė L.V.	1956	1961	

TRAKŲ 16

16-21	Pivariūnas P.J.	1930	1961	41,87
	Pivariūnienė A.K.	1936	1961	
	Pivariūnas V.P.	1960	1961	
16-22	Voleišienė S.A.	1908	1973	25,13
16-23	Burneika R.J.	1935	1961	18,39
	Burneikienė T.P.	1941	1972	
16-24	Preikšienė G.P.	1924	1973	38,92
	Preikša Z.I.A.	1928	1973	
	Preikša E.V.	1962	1973	

TRAKŲ 17/28

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Muo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
17-1	Novickis V.P.	1937	1974	28,07
	Novickaja S.V.	1934	1974	
	Jaševskaja I.V.	1959	1974	
	Novickaja O.V.	1964	1974	
	Jaševskis A.J.	1978	1978	
	Jaševskis J.I.	1958	1979	
	Jaševskis J.I.	1958	1984	
17-2	Driukienė B.V.	1932	1975	33,37
	Driukas K.A.	1966	1975	
	Driukaitė B.A.	1968	1975	
	Driukas A.M.	1957	1978	
	Driukas R.A.	1959	1984	
17-3	Buikienė V.A.	1954	1959	16,70
	Buikus A.V.	1954	1975	
	Buikutė R.A.	1975	1975	
17-4	Butkienė J.P.	1930	1977	16,10
	Pomogajeva A.F.	1931	1982	
	Pomogajevas V.D.	1939	1982	
17-5	Zabulionienė V.I.	1938	1959	23,90
	Zabulionytė N.A.	1960	1960	
	Zabulionytė R.A.	1964	1964	
	Leonova T.I.	1933	1985	
17-6	Rimkevičienė G.A.	1937	1973	36,68
	Rimkevičius M.K.	1936	1973	
17-7	Bonuškevičienė	1931	1965	37,62
	Bonuškevičiūtė N.I.	1964	1965	
	Bonuškevičiūtė I.I.	1968	1968	
17-8	* Koževnikova Z.N.	1901	1959	24,59
	Indriūnas M.E.	1959	1980	
17-9	Indriūnas E-J.I.	1931	1959	37,43
	Indriūnienė B.M.A.	1934	1959	
	Indriūnas M.E.	1939	1959	
	Indriūnaitė E.E.	1970	1977	

TRAKŲ 17/28

17-10	Žemaitis V.I.	1932	1967	33,40
	Žemaitienė G.E.	1944	1967	
	Žemaitis A.V.	1963	1980	
	Vanagas V.V.	1961	1982	
17-11	Ilgevičius F.K.	1946	1975	20,58
	Ilgevičienė B.V.	1948	1977	
	Ilgevičiūtė I.F.	1977	1979	
	Ilgevičienė Ž.J.	1919	1978	
17-11	Juodaitis V-S.V.	1940	1967	19,90
	Jadevič S.I.	1920	1975	
17-12	Sadzevičius R.S.	1933	1962	15
	Sadzevičius S.R.	1957	1981	
17-12	Dabužinskaitė	1956	1982	9,66
	Dambauskas R.L.	1954	1983	
	Adonaitis J.S.	1950	1985	
17-13	Šalonis L.P.	1939	1968	33,99
	Šalonienė J.A.	1944	1968	
	Šalonis F.L.	1965	1968	
	Šalonytė F.L.	1964	1968	
17-14	Norveišis A.D.	1940	1975	30,20
	Norveišienė V.O.P.	1941	1975	
	Norveišytė D.A.	1970	1975	
	Norveišis M.A.	1974	1975	
17-15	Titis P.J.	1930	1970	54,25
	Titienė O.F.J.	1935	1971	
	Titytė B.P.	1969	1971	
	Titytė J.P.	1969	1984	
17-16	Stukenienė A.P.	1922	1967	49,55
	Stukenis N.I.	1960	1967	
	Storpirštienė I.I.	1953	1967	
	Storpirštytė A.V.	1980	1980	
	Storpirštytė E.V.	1982	1982	
	Storpirštis V.J.	1955	1982	

TRAKŲ 17/28

17-17	Andriūnas P.P.	1929	1959	42,88
	Andriūnienė J.I.	1938	1959	
	Andriūnas M.P.	1958	1959	
	Andriūnas F.P.	1965	1965	
17-18	Šeputienė Z.A.	1924	1959	57,0
	Ūselienė L.A.	1951	1959	
	Ūselis S.A.	1948	1978	
	Ūselis A.S.	1980	1980	
	Uselyte D.S.	1981	1981	
17-19	Banionis A.I.	1923	1967	56,24
	Banionienė E.Z.	1931	1967	
	Banionytė Z.A.	1961	1967	
	Banionis V.A.	1962	1967	
17-20	Kučelevičius A-J.V.	1937	1972	48,80
	Kučelevičienė A.J.	1940	1972	
	Kučelevičiūtė M.A.	1976	1976	
	Kučelevičienė Č.J.	1909	1977	
17-21	Žeberskis S.P.	1927	1971	13,87
17-22	Meidienė N.N.	1950	1978	24,36
	Meidus I.I.	1950	1978	
	Meidus M.I.	1977	1978	
17-23	Naunikaitė G.I.	1922	1967	35,58
	Joneliene M.N.	1946	1967	
	Balsevičienė G.I.	1953	1967	
	Balsevičiūtė N.A.	1980	1980	
	Jonelis R.V.	1974	1974	
17-24	Mejerzon	1909	1959	23,79
	Šuster S.Z.	1933	1983	
	Šuster K.Š.	1929	1985	
17-25	Aidietienė S.M.	1955	1959	43,75
	Aidietis A.S.	1955	1978	
	Aidietytė E.A.	1979	1979	
	Aidietytė I.A.	1983	1983	
	Maksimaitis V.M.	1959	1984	
	Maksimaitienė N.A.	1959	1984	

PRAKŲ 17/28

17-26	Avišonis I.I.	1922	1959	53,63
	Avišonienė I.P.	1926	1959	
	Avišonis M.I.	1956	1959	
17-27	Slovaite S-E.V.	1917	1959	24,08
17-28	Kavalnienė A.I.	1929	1967	45,81
	Kavalnys A.V.	1937	1967	
	Kavalnytė Ž.A.	1963	1967	
	Kavalnys L.A.	1969	1980	
	Kikienė A.M.	1905	1967	
17-29	zelbovič R.M.	1915	1975	60,47
	Bieliauskas L.F.	1941	1975	
	Bieliauskienė F.M.	1946	1975	
	Bieliauskas E.L.	1965	1975	
	Bieliauskas J.L.	1973	1975	
17-30	Šatikauskienė A.J.	1936	1963	48,19
	Šatikauskas V.K.	1933	1963	
	Balkevičienė R.V.	1959	1963	
	Šatikauskas R.V.	1965	1969	
	Jaškienė O.V.	1910	1961	
17-31	Knistauskienė J.I.	1941	1965	21,03
	Limbaitė D.A.	1962	1962	
17-32	Utkinas M.I.	1926	1976	28,57
	Utkina M.F.	1940	1983	
17-32	Stankevič V.L.	1930	1963	35,60
	Stankevič M.I.	1958	1981	
	Stankevič G.I.	1961	1981	
	Stankevič G.I.	1961	1983	
17-33	Čepatienė S.I.	1927	1959	24,34
	Čepataitė V.A.	1955	1959	
17-33	Lukša D.B.	1936	1968	18,67
	Lukša I.S.	1934	1968	
	Lukša M.D.	1965	1968	
	Lukša Z.D.	1968	1968	
	Lukša M.D.	1965	1985	
17-34	Kalėdienė R.S.	1942	1976	22,39
	Kalėdaitė E.R.	1964	1976	

TRAKŲ 17/28

17-34	Dirvenskytė H.V.	1945	1984	14,19
	Zvolinskaitė V.B.	1975	1984	
17-35	Maksimovič B.I.	1941	1972	31,56
	Maksimovičienė R.P.	1946	1972	
	Maksimovičius V.B.	1973	1973	
17-36	Ivanova K.P.	1915	1970	45,64
	Ivanovas M.I.	1955	1976	
	Ivanovas A.I.	1958	1979	
17-36	Sergejeva L.A.	1957	1982	
	Ivanova F.J.	1964	1985	
17-37	Bieliauskas S.A.	1921	1959	39,11
	Bieliauskienė S.A.	1926	1959	
	Bieliauskas G.S.	1959	1981	
17-38	Klimavičiūtė- Jonuškienė O.L.S.	1940	1973	31,42
	Jonuška V.I.	1940	1973	
17-39	Davidavičienė I.B.	1939	1971	47,24
	Davidavičiūtė L.I.	1968	1971	
	Davidavičius I.I.	1943	1971	
17-40	Minenko A.T.	1920	1967	41,68
	Soltan S.A.	1950	1967	
	Čanyševs O.G.	1944	1978	
	Čanyševa N.O.	1978	1978	

TRAKŲ 18

Buto Nr.	Pavardė	Gimimo metai	Nuo kada gyvena šiame name	Buto plotas m ²
18-1a	Snarskienė R.R.	1953	1977	20,98
	Snarskys V.G.	1953	1977	
	Snarskytė I.V.	1977	1977	
18-1	Grigorjevas B.E.	1956	1962	9,87
	Grigorjeviene R.E.	1959	1984	
	Grigorjevaitė	1984	1984	
18-1	Jušprach G.H.	1959	1984	12,72
	Jušprach A.A.	1981	1984	
	Poliakovas N.V.	1936	1985	
18-2	Arasimavičiūtė O.S.	1916	1956	33,97
	Arasimavičiūtė B.S.	1920	1966	
18-3	Romaneckas I.I.	1906	1961	47,66
	Romanecka M.A.	1910	1961	
	Batizatova V.I.	1935	1961	
	Romaneckaitė M.V.	1958	1964	
	Batizatovas V.M.	1921	1964	
18-4	Sulženko V.I.	1944	1982	18,38
	Sulženko J.I.	1944	1973	
	Sulženko Ž.V.	1967	1973	
18-4	Jurša J.V.	1926	1977	10,64
	Jurša A.J.	1955	1978	
	Jurša A.A.	1978	1978	
	Juršienė E.A.	1952	1978	
18-5	Malkevičius V.M.	1919	1963	46,76
	Malkevičiūtė R.V.	1954	1963	
	Malkevičienė O.V.	1919	1955	
18-6	Grybauskas A.K.	1959	1968	51,17
	Rakauskienė A.A.	1914	1980	
	Grybauskienė L.P.	1961	1983	
	Grybauskaitė R.A.	1984	1985	
18-7	Martinenko L.V.	1948	1978	21,05
	Martinenko E.A.	1980	1981	
	Žukaitė R.V.	1965	1984	

TRAKŲ 18

18-7	Tumelienė G.A.	1931	1956	23,11
	Tumelionis V.P.	1956	1956	
18-8	Sviklienė R.P.	1940	1974	22,60
	Sviklaitė N.L.	1966	1974	
18-8	Duđenko A.A.	1923	1982	10,73
18-9	Novošinskis L.I.	1908	1957	40,69
	Novošinskaja S.B.	1915	1962	
	Novošinskaja E.L.	1949		
18-9	Tarenik A.I.	1909	1980	9,67
18-10	Narkys V.I.A.	1924	1963	54,06
	Narkienė V.A.	1925	1963	
	Kiuberienė V.V.	1952	1963	
	Kiuberytė R.R.	1975	1975	
18-11	Pugačiova A.K.	1934	1958	43,67
	Pugačiovas V.A.	1930	1982	
18-11	Bajarūnas A.I.	1953	1979	10,63
	Bajarūniene E.V.	1955	1980	
	Bajarūnas V.A.	1980	1980	
18-12	Vrublevskaja A.A.	1941	1968	11,28
18-12	Ivanovas S.G.	1960	1961	22,63
	Gubina A.I.	1888	1961	

L I T E R A T Ū R A ¹

1. Abramavičius V. Tarasas Ševčenka ir Vilnius. V., 1964, p. 27-30.
2. Bubnys V. Rudens ekvinokcija: Romanas. V., 1985, p. 95, 243.
3. Budreika E. Architektas Laurynas Stuoka-Gucevičius. V., 1954, p. 11.
4. Dailėtyra: Straipsnių rinkinys. V., 1981, p. 68.
5. Dundulis B. Lietuva Napoleono agresijos metais (1807-1812). V., 1981, p. 61.
6. Galaune P. Dailės ir kultūros baruose. V., 1970, p. 186-187.
7. Gedimino laiškai. / Parengė V. Pašuta ir I. Štal. V., 1966, p. 45, 53.
8. Grinius J. Vilniaus meno paminklai. K., 1940, p. 21-22.
9. Jasas R. Pergamentų katalogas. V., 1980, p. 556, 557, 558 ,
10. Jučienė I., Levandauskas V. Vilniaus miesto gynybinė siena. V., 1979, p. 28, 32-34.
11. Jurginis J. 1905 metų revoliucijos įvykiai Vilniuje. V., 1958, p. 34.
12. Jurkštas J. Vilniaus vietovardžiai. V., 1985, p. 87.
13. Juškevičius A., Maceika J. Vilnius ir jo apylinkės. 2-as leidimas. K., 1940, p. 61, 89-90, 96-97, 115, 190, 192
14. Karosas J. Audringi pavasariai. T.1.V., 1978, p. 39-41.
15. Kasperavičius J. Lietuvos TSR muziejai. V., 1977, p. 90.
16. Kisarauskas V. Lietuvos knygos ženklai. V., 1984, p. 138 (Nr. 641), 157 (Nr. 794), 140 (Nr. 651), 145 (693).
17. Kraštas ir žmonės. V., 1983, p. 56, 122.
18. Kubilius V. Lietuvių literatūra ir pasaulinės literatūros procesas. V., 1983, p. 190.
19. Kudaba Č. Jei iš Vilniaus keliausi: Trys turistinės trasos. V., 1979, p. 4-6.
20. Lietuviškoji tarybinė enciklopedija. T.1-12. V.: Mokslas, 1976-1985.
21. Lietuvos metraštis: Bychovco kronika. V., 1971, p. 80, 227, 230.
22. Lietuvos TSR istorija: Nuo seniausių laikų iki 1917 m. (T.) 1. V., 1985, p. 202, 211-212.
23. Lietuvos TSR istorijos šaltiniai. T.2. V., 1965, p. 385-386.

¹ Keli literatūros šaltiniai, aptikti parašius šį darbą, nurodomi tik išnašose.

24. Lietuvos TSR kultūros paminklų sąrašas. V., 1973, p. 9, 337, 340, 364, 467, 578.
25. Literatūra ir kalba. T.17. V., 1981, p. 126.
26. Maceika J., Gudynas P. Vadovas po Vilnių. V., 1960, p. 186-187, 188.
27. Maknys V. Lietuvių teatro raidos bruožai. (T.)1. V., 1972, p. 114.
28. Karkevičius A. Deimanto ugnis: Istorinis romanas. V., 1985, p. 165-173, 206.
29. Mažoji lietuviškoji tarybinė enciklopedija. T.1-3. - V.: Mintis, 1966-1971.
30. Medonis A. Turistui apie Vilnių. V., 1965, p. 112, 162, 171.
31. Papšys A. Turistui apie miestą. V., 1977, p. 20, 33.
32. Plečkaitis R. Feodalizmo laikotarpio filosofija Lietuvoje. V., 1975, p. 37, 401, 410, 412, 425, 467.
33. Sadauskas R. Pžerėnų papartis arba ekologinė istorija su įvairiais nukrypimais nuo temos: Romanas. V., 1986, p.115-116.
34. Tapinas L. Iliuzijų mugėje. V., 1983, p. 36-37.
35. Telšys A. Žveng žirgelis: Istorinis nuotykių romanas. V., 1985. D.1., p. 151-152, 272, 273, 302, 376.
D.2., p. 138, 186.
36. 300 kultūros paminklų. V., 1980, p. 40-42, iliustr.
37. Vilniaus architektūra. /Red. kol. K.Čerbulėnas ir kt. V., 1985, p. 15, 22, 24, 57-58, 245-246, 317-318, 319, 320-323.
38. Vilniaus Golgota. K., 1929, p. 290, 291, 293-294.
39. Vilniaus miesto istorija nuo seniausių laikų iki Spalio revoliucijos. V., 1968, p. 27, 47, 70, 74, 76, 78, 142, 144, 149, 180, 322-323, 329-349, 364, iliustr. Nr. 43, 45, 66, 85, 87, 187.
40. Vilniaus miesto telefono tinklo abonentų sąrašas: Įstaigų, įmonių ir organizacijų telefonai. V., 1979.
41. Vilniaus viešajai A.Mickevičiaus bibliotekai - 25 metai: Literatūros sąrašas. Sudaryt. R.Česnickienė, M.Batutytė. V., 1975 - 17 p. (rotapr.)
42. Vilnius. (Adresų knyga) I.-V.: Profleidykla, 1960. - 241 p., iliustr.
43. Vilnius: Architektūra iki XX amžiaus pradžios. 2-asis leidimas. V., 1958, p. 231, iliustr. Nr. 21, 22.
44. Vilnius: Architektūra iki XX amžiaus pradžios. V., 1955, p. 11, 15, 218, iliustr. Nr. 21-22.

45. Vilnius: Svarbiausios žinio turistui. /Paruošė R.Šolūga. V., 1957, p. 59.
46. Vilnius. 1323-1923. Istorijos apžvalga parašė K.Binkis ir P.Tarulis. K.-V., 1923, p. 57.
47. Vladimirovas L. Knogos istorija: Senovė. Viduramžiai. Renesansas. XVI-XVII amžius. V., 1979, p. 516, 517.
48. Виноградов А. Путеводитель по городу Вильне и его окрестностям. Ч. I-2. Изд. 2-е. Вильна, 1908, с.7, 18, 20, 21, 26, 27, 217 и др.
49. Вся Вильна: Адресная и справочная книга гор. Вильны и путеводитель по городу и его окрестностям. 1909-1915.
50. Глемжа И. Памятники архитектуры Литвы. Л., 1978, с.23-24.
51. Добрянский Ф. Старая и новая Вильна. Изд. 3-е. Вильна. 1904, с. 217, 227.
52. Лойко О. Янка Купала. М., 1982, с. 63, 142.
53. Метельский Г. Быстры как волны...: /Повесть/. В., 1981, с. 106-107.
54. Памятная книжка на (1889-1893) годъ. Издание Виленского Губернского Статистического Комитета. Вильна. Губернская типография. 1889, с. 178; 1890, с. 155; 1892, с. 154.
54. 300 памятников культуры: (справочник). В., 1984, с. 40-42, ил.
55. Kalendarz wileński informacyjny na rok ... Wilno. 1906-1939. Peržiūrėta: 1906-1908, 1910, 1911, 1913, 1914, 1916, 1919, 1923, 1924, 1925 (iki p. 156), 1926, 1930-1932, 1935-1939.
56. Karosas J. Mówią kamienie Wilna. W-wa, 1968, p. 38-43.
57. Kirkor A. Przewodnik. Wilno i koleje żelazne z Wilna do Petersburga i Rygi, oraz do granic na Kowno i Warszawę. W., 1862, p. 56, 89-92, 235.
58. Kirkor A. Przewodnik po Wilnie i jego okolicach z wykazaniem historycznym najbliższych stacyi kolei żelaznych. Wilno, 1880, p. 17, 77, 80, 181-182.
59. Kłos J. Wilno. Przewodnik Krajoznawczy. Wilno, 1929, p.64, 94, 204-208.
60. Kłos J. Wilno. Przewodnik Krajoznawczy. Wilno, 1923, p.230, 249-253.
61. Kraszewski J.I. Wilno od początkow jego do roku 1750. T.3. Wilno, 1841, p. 320, 327.
62. Szaługa R. Najważniejsze wiadomości dla turysty. W., 1957, p. 41, 59.

63. Wilna: Eine Vergessene Kunststätte/ Von Paul Weber, Jenas-München: Piper, (1917), p. 35, iliustr. p. 27, 35, 36, 118.
64. Żytkowicz L. Zburzenie murów obronnych Wilna (1799-1805). (z iliustracjami i planem). Wilno, 1933, p. 11, 13, 19, 21, 23, 29, 34, 35.
65. Ar yra Vilniuje ampyro stiliaus pastatų? - Vakarinės naujienos, 1983, spalio 26.
Tiškevičių rūmai (Trakų g. 1)
66. Atgimsta senamiesčio mūrai. - Vakarinės naujienos, 1983, vasario 10. 28-ojo kvartalo rekonstrukcijos projektas, kuris 1982 m. pristatytas apdovanoti aukso medaliu TSRS architektų sąjungos projektų konkurse.
67. Balčiūnaitė A. Vilniaus bibliotekų istorijos bruožai. - Bibliotekų darbas, 1968, Nr. 7, p. 31-38.
- Pranciškonų vienuolyno b-ka XVIII a., p. 32.
68. Baranauskas A. Amatininkų dirbtuvių prekybos ir buitinių įstaigų išsidėstymas Vilniaus senamiestyje XVIII a. pabaigoje-KIX a. pradžioje. - Architektūros paminklai, 1970, t.1, p. 5-9, schem.
69. Būtėnas D. Janis Rainis Vilniuje. - Vakarinės naujienos, 1969, balandžio 4, iliustr.
70. Čerbulėnas K. V.Stasovas ir H.Čaginas. - Statyba ir architektūra, 1985, Nr. 4, p. 31-32, iliustr.
71. Čerbulėnas K. Tomas, Bronislovas ir Stenislovas Tyšeckiai. - Statyba ir architektūra, 1983, Nr. 10, p. 30.
72. Drėma V. Augustinas Kosakauskas. - Statyba ir architektūra, 1984, Nr.1, p. 31, iliustr.
73. Drėma V. Nauji duomenys apie L.Gucevičius kūrinius. - Mokslas ir gyvenimas, 1985, Nr. 12, p. 22-23, iliustr.
74. Jasas R. L.Stuoka-Gucevičius ir Vilniaus magistratas. - Kultūros barai, 1966, Nr. 5, p. 49-50.
Radvilų rūmai Trakų gatvėje.
75. Jonaitytė A. Pagauta išmintis. - vakarinės naujienos, 1985, birželio 3, iliustr.
vilniaus viešoji A.Mickevičiaus b-ka.

76. Jonutis Z. Vilniečius ir svečius kviečia "Trakai" (valgykla). - Tiesa, 1985, kovo 3, iliustr.
77. Jurkštas J. Vilniaus senamiėsčio gatvėvardžiai. - LTSR MA darbai. Serija A, 1979, t.2 (67), p. 97-122. - Santr. rus.
78. Jurkštas V. Senojo Vilniaus kapeła (XVII-XVIII a.). - Gimtasis kraštas, 1970, lapkričio 19.
79. Kiseliovas G., Būtėnas D. Janis Rainis Vilniuje. - Literatura ir menas, 1964, birželio 27.
80. Leonavas J. Rekonstrukcija: Vilniaus senamiestis. 28 kvar-talas. - Statyba ir architektūra, 1983, Nr.5, p. 8-9, iliustr.
81. Lukošionienė L. Atjaunėjusi senamiėsčio biblioteka (VVB). - Bibliotekų darbas, 1985, Nr.5, p. 32-34, iliustr.
82. Lukšionytė N. Apolinaras Mikulskis. - Statyba ir architek-tūra, 1985, Nr. 12, p. 30, iliustr.
83. Marcinkevičius A. Kviečia "Trakai" (valgykla). - Gimtasis kraštas, 1985, kovo 28, p. 6, iliustr.
84. Merkys V. Vilniaus miesto gynybiniai įtvirtinimai 1503-1805 metais. - Leid.: Iš lietuvių kultūros istorijos. T.2. V., 1959, p. 193-213, iliustr. Bibliogr. išnašose. Santr. rus.
85. Pagirienė L. A. Mickevičiaus biblioteka šiandien ir rytoj. Bibliotekų darbas, 1975, Nr. 10, p. 10-11.
86. Pranckus A. Mokyklai 40 metų. - Vakarinės naujienos, 1984, spalio 29, iliustr.
- TSRS vidaus reikalų m-jos Vilniaus J. Bartašiūno spec. vid. va-dovaujančių darbuotojų rengimo mokykla.
87. Ragaišienė V. Lietuvos TSR vietiniai valstybinės valdžios organai (1940-1941 m. - LTSR MA darbai. Serija A, 1975, t.1 (50), p.93-102. - Bibliogr. išnašose. Santr. rus., angl.
88. Rimkevičius V. Doras cecho narys: (Novelė). - Kn.: Rimke-vičius V. Namai: Apsakymai. V., 1985, p. 68-78. - Taip pat: Pergalė, 1984, Nr. 7, p. 88-93.
89. Rupsikienė M. Kazimieras Kaminskis. - Statyba ir architek-tūra, 1984, Nr. 3, p. 31, iliustr.
90. Samalavičius S. Trobesių statymas Vilniuje 1595-1795 me-tais. - Architektūros paminklai, 1972, t.2, p.3-27.
- Buv. Radvilos "oficina", p.6.

91. "Septynios dienos". - Literatūra ir menas, 1984, kovo 3, p. 15.
Apleisti Trakų gatvės namų cokoliai.
92. Stasiulaitis J. - Literatūra ir menas, 1983, vasario 19, p. 9.
93. Šerkšnas V. Gaminiai vartotojams. - Jaunimo gretos, 1947, Nr.2, p. 10-11, iliustr.
Trakų gatvės artelių darbas pokario metais.
94. Tamošiūnas M. Internacionalinio solidarumo pėdsakas. - LKP istorijos klausimai, 1966, t.5, p. 215.
95. Valgykla Trakų gatvėje. - Vakarinės naujienos, 1982, sausio 23.
96. Valiukevičiūtė-Kavaliauskienė J. 1893-1917 m. Vilniaus darbininkų gyvenimą ir kovas prisiminus. - Leid.: Kraštotyra. (Kn.). 18. V., 1984, p. 41-48.
97. Vasiliauskas V. Pasmėnulis ir lėlija: (Novelė). - Kn.: Vasiliauskas V. Žiemos sapnas: Novelės. V., 1984, p. 85-101.
98. Vladimirovas L. Vienuolynų ir bažnyčių bibliotekos Lietuvoje (iki 1800 m.). - Knygotyra, 1970, t. 1(8), p. 93-113. - Bibliogr. išnašose. Santr. rus., angl.
99. Vorobjovas A. Prie tarnybos slenkščio. - Tiesa, 1981, rugsėjo 3.
100. Žilinskas A. Lietuvos elektros energetikos raida ir jos technikos paminklai. - Leid.: Kraštotyra. (Kn.) 19. V., 1985, p. 55.
101. Архитектура библиотек СССР. - Библиотекарь, 1979, №4, 4 стр., обложки, ил.
102. Семашкевич Р. "А кто там идёт?" - Литва литературная, 1982, № 4, с. 141-151.
Редакция газеты "Наша нива" на Тракской ул.
103. Adelska B. Referat wygłusza jubilatka. - Czerwony Sztandar, 1985, 7 grudnia.
Trakų gatvėje gyvenusi gydytoja L.Basman (g. 1890).
104. Ciechanowicz J. Ojciec miasta (J.Montwiłło). - Czerwony Sztandar, 1980, 3 sierpnia, il.
105. Kudirko J. Taras Szewczenko. - Czerwony Sztandar, 1983, 21 stycznia, il.

106. Kantak K. Czy franciszkanie wileńscy byli rozsądnikami religijnej reformy niemieckiej w w. XVI? - Ateneum wileńskie, 1935, rocznik 4, s. 165-168.
107. Na obiad do "Trakai". - Czerwony Sztandar, 1985, 4 stycznia, il.
108. Pilipaitis S. Na brystolu - kwartal 28. - Czerwony Sztandar, 1983, 25 czerwca.
109. Wojszwiłło M. Muziejaus - dawna Niemiecka. - Czerwony Sztandar, 1981, 13 czerwca, il.

A r c h y v ų m e d ž i a g a

110. Banikonienė M. Vilniaus senamiesčio 31-ojo kvartalo (Trakų, Muziejaus ir Kretingos gatvių) istoriniai tyrimai. PKI, 1980, t.1, f.5 - 2220, p. 1-10, 118-125.
111. (VVB) Bibliotekos istorija. 1950-1980. V., 1982. - 146 mašinr. p., 31 iliustr. lap. VVB archyvas.
112. Dambrauskaitė T. Gyvenamasis namas Trakų g. 3/2 Vilniuje. Istoriniai tyrimai. PKI, 1980, f.5-2500.
113. Gyvenamasis namas Vilniuje - Trakų g. 10, PKI, 1972.
114. Gyvenamasis namas Trakų g. 1/26 Vilniuje. Istoriniai tyrimai. Istorinė apybraiža. PKI, f5-2500. Saugojimo vietas 907.
116. Jurkštas J. Senamiesčio kvartalo Nr. 28 istoriniai tyrimai. PKI, 1972, f5, b.684.
116. Kazlauskas A. Vilniaus senamiesčio 28 kvartalas. Istoriniai tyrimai. PKI, 1977, t.1, 2 dalis (papildymai), f5-1559.
112. Kultūros paminklai pagal LTSR kultūros paminklų sąrašą. Istoriniai tyrimai. PKI, t.1, f5-1583. Namai Trakų 1/26.
118. Vaitkuškaitė M. Architektūros paminklai Vilniuje, Kėdaičių g. Nr. 8/4 (buv. Pranciškonų bažnyčios ir vienuolyno ansamblis). Trumpos istorinės žinios. PKI, f5-72.
119. Vilniaus senamiesčio regeneracija. Istoriniai tyrimai. Namų anketos. T.1. Kn. 3. PKI, f5-708. Namai Trakų g. 5 ir 7.
120. Vilniaus senamiesčio regeneracijos projekto tyrimai, kvartalas 29, PKI, f5-790.

I k o n o g r a f i n ė m e d ž i a g a

Bindler J. Kiemelis Trakų gatvėje. 1982. Akvarelė, tempera. 40x30. - Leid.: Izabelė Bindler. V., 1986, iliustr. 56.

Kuzma S. Sargybinis. Skulptūra Vilniuje. 1973. Tonuotas medis. Skulptūra kat. dipl. darbas. Vad. prof. G.Jokūbonis. - Kn.: Lietuvos TSR valstybinis dailės institutas. V., 1981, iliustr. Nr. 426.

Po kapitalinio remonto duris atvėrė "Trakų" valgykla (archit. Z.Horbutas): (J.Karpovičiaus spalvota nuotrauka). - Kn.: Vilnius./Sudaryt. R.Macienė. V., 1986, iliustr. Nr. 20.

Pranciškonų bažnyčia. - Kn.: 300 kultūros paminklų. V., 1980, p. 41.

Pranciškonų bažnyčia; Pranciškonų bažnyčios portalas. - Leid.: Vilnius. Architektūra iki XX amžiaus pradžios. 2-asis leidimas. V., 1958, iliustr. Nr. 21-22.

Pranciškonų bažnyčia (XV-XVIII amž.); Pranciškonų bažnyčios portalaš. - Leid.: Vilnius. Architektūra iki XX amžiaus pradžios. V., 1955, iliustr. Nr. 21-22.

Pranciškonų bažnyčios absida. - Kn.: Kunčius A. Senojo Vilniaus vaizdai. V., 1969, iliustr. 185.

Pranciškonų bažnyčios portalas. - Kn.: Vilnius. Prėkalba. Miestas ir gamta. Gotika. Renesansas. Barokas. Vėlybasis barokas. Klasicizmas. B.V., b.m., iliustr. Nr.9.

Pranciškonų bažnyčios varpinės iliustracija (Varpinė nugriauta 1869 ar 1872 m.). - Kn.: Vilnius. 1323-1923. K.-V., 1923.

Smuglevičius P. Vilniaus Trakų vartai su gretimais gynybiniais mūrais iš šiaurės vakarų. 1786 m. - Kn.: Drėma V. Pranciškus Smuglevičius. V., 1973, iliustr. Nr. 177.

Vilniaus architektūra: Albumas. /Parengė R.Gibavičius. - V.: Vaga, 1978.

Turinyje: 178-179. Pranciškonų bažnyčios rytinis ir vakarinis fasadai, XV-XVIII a.; 180. Pranciškonų bažnyčios vargonų tribūnos fragmentas, XVIII a.; 181. Bažnyčios gotikinis bokštėlis, XV a.; 182. Koplyčia Trakų gatvėje, XVIIIa.; 183-184. Namai su atlantais Trakų gatvėje (buv. Tiškevičių rūmai), XIX a.; 185. Kario sta-

tula Trakų gatvės namo nišoje (skulpt. S.Kuzma); 197.
 Homo Muziejaus gatvėje (buv. A.Tyzenhauzo rūmai) šrizo
 fragmentas, XIX a.

Vilniaus architektūra: (Albumas) /Parėngė R.Gibavičius. - V.:
 Vaga, 1982. Tos pačios nuotraukos kaip ir 1978 m. leidinyje.

Vilniaus architektūra. - V.: Mokslas, 1985.

Turinyje: (Rūmų Trakų g. 17/28) Šiaurės rytų fasadas, p.245;
 (Tiškevičių (Trakų g. 1/26)) Rūmų šiaurės fasadas,
 p. 318; Rūmų (Trakų g. 2) vakarų fasadas, p. 319;
 (Pranciškonų) Bažnyčios vakarų fasadas, p. 321;
 (Pranciškonų vienuolyno) Kimo fragmentas, p. 322;
 (Suzinų koplyčios) Vakarų fasadas, p. 323.

Vilniaus miesto istorija. - V.: Mintis, 1968.

Turinyje: 43. Pranciškonų raštas, patvirtinantis sklypo parda-
 vimą S.Skapui; 45. Pranciškonų raštas, patvirtinan-
 tis sklypo pardavimą didžiojo kunigaikščio sekreto-
 riui; 66 Miesto sienos Vilniaus (Trakų) vartų bokš-
 tas. P.Smuglevičiaus akvarelė; 85 Pranciškonų bažny-
 čios bokštas; 87 Pranciškonų bažnyčios ir vienuolyno
 varpinė (buvusieji miesto sienos Trakų vartai). J.
 Jamonto akvarelė; 187 Vokietijos kariuomenė žygiuoja
 Trakų gatve (1914-1918).

Vilnius: (Fotoalbumas). Iš. str. V.Mozūriūno, p. 5-16 I.-V.;
 Valst. polit. ir moksl. lit. 1-kl., 1960.

Turinyje: 141. Sunkios pareigos: (Tiškevičių rūmų Trakų g. 1/26
 atlantų skulptūros); 142. MDCCXCC 1790. Pastatas Tra-
 kų g.17/28).

Wilna: Eine vergessene Kunststätte /Von Paul Veber, Jena-Mün-
 chen: Piper (1917).

Turinyje: Trakų vartai, p. 27; Pranciškonų bažnyčios portalas,
 p. 35; Pranciškonų varpinė, p. 36; Tiškevičių rūmai
 (Trakų g. 1/26), p. 118.

Filistovičius R. Trakų gatvės šeiminkas. 1986. Aliejus. Pa-
 veiksias eksponuotas 1986 m. respublikinėje dailės parodoje.

I L E U S T R A C I J Ų S A R A Š A S ¹

1. Vaizdas į Trakų gatvę iš J.Basanavičiaus gatvės puses. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
2. Tiškevičių rūmai (Trakų 1). 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
3. Tiškevičių rūmų fasado fragmentai. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
4. Tiškevičių rūmų fasado fragmentai. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
5. Rūmai Trakų g. Nr.2 - vietinės reikšmės architektūros paminklas. 1983, Nuotr. V.Zaikausko.
6. Ir tokį vaizdą dar galima pamatyti... 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
7. Skulptoriaus S.Kuzmos skulptūra "Sargybinis" (1973) namo Nr.2 nišoje, 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
8. Rūmų Trakų 2 dalis. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
9. Gynybinės sienos likučiai. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
10. Pastato Nr.2 kieme. Neaiškios skulptūrėlė. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
11. Pastatas Trakų 3. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
12. Vasaros kavinė kiemelyje. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
13. Skulptoriaus V.Kančiausko dekoratyvinė skulptūra (1985). 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
14. Namo Nr. 4 vaizdai (trys nuotraukos). 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
15. Namo Nr. 5 1985 m. atidaryta kulinarija. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
16. Trakų 7 veikia buitinių paslaugų dirbtuvėlė. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
17. Namo Nr. 7 dalis. 1982, Nuotr. V.Zaikausko.
18. Paminklas visuomenės veikėjui J.Montvilai. 1931. Skulptorius B.Balzukevičius. 1982. Nuotr. V.Zaikausko.
19. Pranciškonų arba Mergelės Marijos bažnyčia iš aukštai. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
20. Pranciškonų vienuolynas iš kiemo. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
21. Gotikinis bažnyčios portalas. 1984. Nuotr. N.Sisaitės.
22. Vienuolyno pastatas. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
23. Suzinų koplyčia (Trakų 9). 1983, 1984. Nuotr. V.Zaikausko.
24. Namai Nr. 8 ir Nr. 10. 1986, 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
25. Vilniaus viešosios A.Mickevičiaus bibliotekos fasadas. Nuotr. data ir autr. nežinomi.

¹ 1982-1983 m. nuotraukų negatyvai saugomi VVB Kraštotyros skyriuje

26. Pastato Trakų 10 kieme. 1979 metai. Nuotr. Č.Montvilos.
27. Bibliotekos kiemas 1986-ųjų vasarą. Nuotr. V.Zaikausko.
28. Čia įrengtos VVB administracijos patalpos. 1979. Nuotr. Č.Montvilos.
29. Viename iš bibliotekos koridorių. 1979. Nuotr. Č.Montvilos.
30. Skaityklos salė. 1985. Nuotr. A.Zavadskio.
31. Abonemente. 1985. Nuotr. A.Zavadskio.
32. Dabar ši krosnis jau tik puošmena. 1985. Nuotr. A.Zavadskio.
33. Dekoratyvinis bibliotekos koridoriuje (keramikė A.Skarbaliūtė).
34. Namas Nr.12. VVB Vaikų literatūros skyriaus langas (dail. L.Gutauskas). 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
35. Iš kiemo pusės. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
36. Namo Trakų g. 12 vaizdai (trys nuotraukos). 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
37. Trakų 13, 15, 17. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
38. Rūmų Trakų 17 (buv. Tyzenhauzų) fasadas iš Muziejaus gatvės pusės. 1986. Nuotr. V.Zaikausko.
39. Namo Nr. 13 kieme. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
40. Namas Nr. 18. 1983. Nuotr. V.Zaikausko.
41. Seniausi Trakų gatvės gyventojai:
 - 1) V.Šablovskis
 - 2) B.Šablovskaja
 - 3) V. ir B.Šablovskiai namo Nr. 2 kieme. 1942.
 - 4) Gydytoja L.Basman 1898-1907 m. gyveno Trakų gatvėje. 1960.

Nuotr. aut. nežinomi.

РЕЗЮМЕ

Улица Траку (раньше – "Трокская") – одна из древнейших улиц старой части Вильнюса. Уже в XV в. она была частью дороги от городского замка в Тракай. Отсюда и её несколько веков неменяющееся название. В списке памятников культуры Литовской ССР зарегистрировано шесть объектов республиканского значения, находящихся на улице Траку. К ним относятся архитектурные памятники – здания № – I/26 и № – I7/28, а также ансамбль костёла и монастыря францисканцев (ул. Траку 9, ул. Кретингос, Лидос, Кедайню). Бронзовый памятник попечителю Вильнюсских рисовальных классов и музыкальной школы, меценату Ю.Монтвиле во дворе монастыря является художественным произведением республиканского значения (установлен в 1931г. Скульптор – Б.Балзукявичюс). Имеется и несколько памятников культуры местного значения.

С улицей Траку связано немало исторических событий (война 1812г., восстание 1863г., революционные события 1905–1907г., тридцатых годов). С здесь находящимися зданиями связаны имена многих знаменитых людей, таких как поэты Т.Шевченко, Я.Райнис, Я.Купала и Ф.Богушевич, писатель В.Мицкявичюс – Креве, архитекторы М.Кнакфус, Л.Стуока – Гуцявичюс, А.Микульский, историк Э.Тишкявичюс и др.

Эта, сравнительно небольшая, улочка Старого города издавна считалась одной из красивейших в Вильнюсе. Она часто упоминается в записках древних путешественников, старых путеводителях города. Название её нередко встречается и в художественных произведениях современных литовских писателей Р.Садаускаса, В.Бубниса, А.Маркявичюса и др.

С весны 1951 года на этой улице находится Вильнюсская публичная библиотека им. А. Мицкевича.

В 1981 г. краеведы библиотеки начали собирать материал по истории улицы. С этой целью были просмотрены материалы, находящиеся в архиве института Консервации памятников Республиканского треста реставрации памятников Министерства культуры Лит. ССР, также в архиве Министерства культуры Лит. ССР. Авторы представляемой работы познакомились также с некоторыми путеводителями Вильнюса, справочниками и адресными книгами, освещающими советский период и более ранние годы. Немало сведений почерпнуто из книг разного содержания и периодики. В работе использованы также данные из бесед с нынешними жителями и сотрудниками различных учреждений улицы Траку, списки жителей, хранящиеся в ЖЭКах № 16 и № 18.

Консультантом и рецензентом работы является сотрудник института истории Академии наук Лит. ССР, кандидат исторических наук А. Тила.

В первом разделе обсуждается этимология названия улицы. В общих чертах освещается история и архитектура зданий, говорится о перспективах и др.

Во втором разделе поочерёдно описываются отдельные здания улицы. Указывается нынешнее назначение каждого дома, обсуждается строительство и архитектурные особенности, упоминаются основные перестройки и даты реконструкций. Приводятся данные из истории зданий, называются владельцы, основные события и знаменитые люди, связанные с обсуждаемыми домами.

Имеется также раздел о несохранившихся до наших дней зданиях улицы, скульптурных произведениях и жителях улицы.

Работу дополняют списки нынешних жителей и бывших владельцев домов, словарь архитектурных терминов, иллюстрации.

Vaizdas į Trakų gatvę iš Basanavičiaus gatvės pusės

Tiškevičių rūmai (Trakų I)

Tiškevičių rūmų fasado fragmentai

Rūmai Trakų g. Nr. 2 - vietinės reikšmės architektūros paminklas

Ir toki vaizdą dar galima pamatyti...

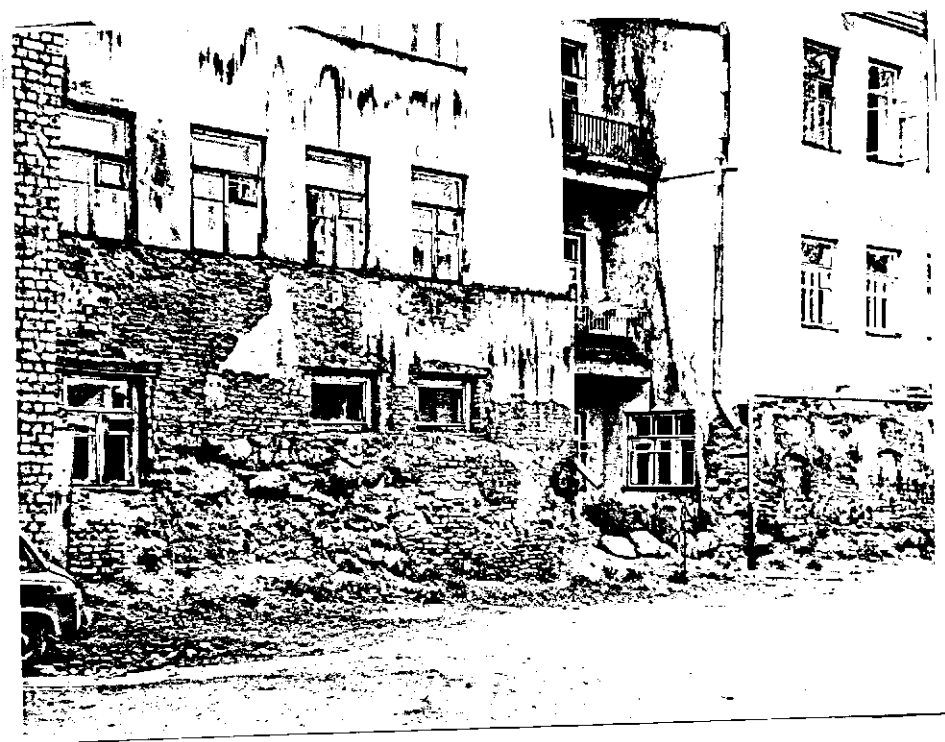

Skulptoriaus S. Kuzmos skulptūra "Sargybinis" (1973) namo
Nr. 2 nišoje

17 m. v. k. m. m. (1973) m. m. m.
1973 m. m. m. (1973)

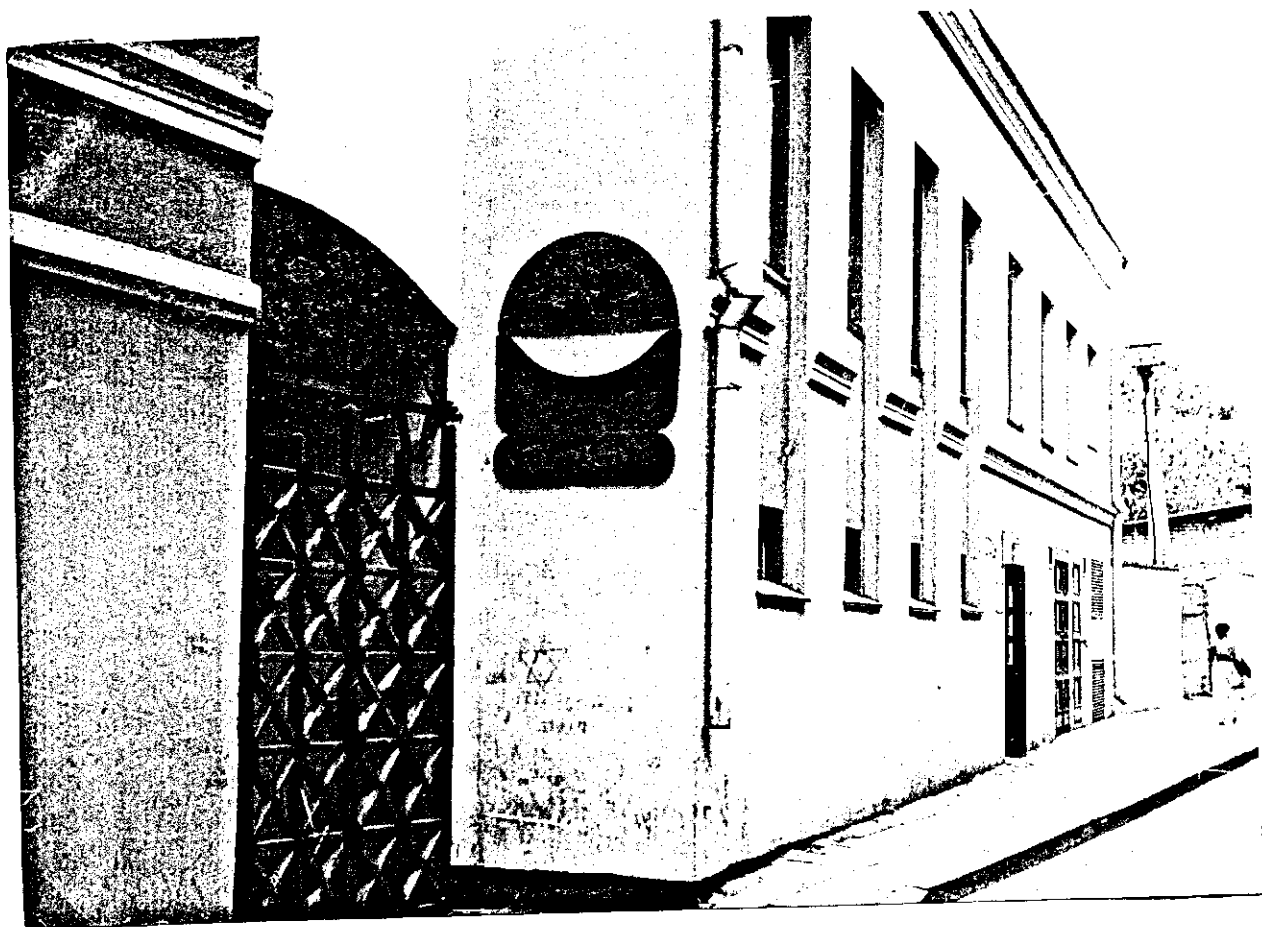
Rūmų Trakų 2 dalis

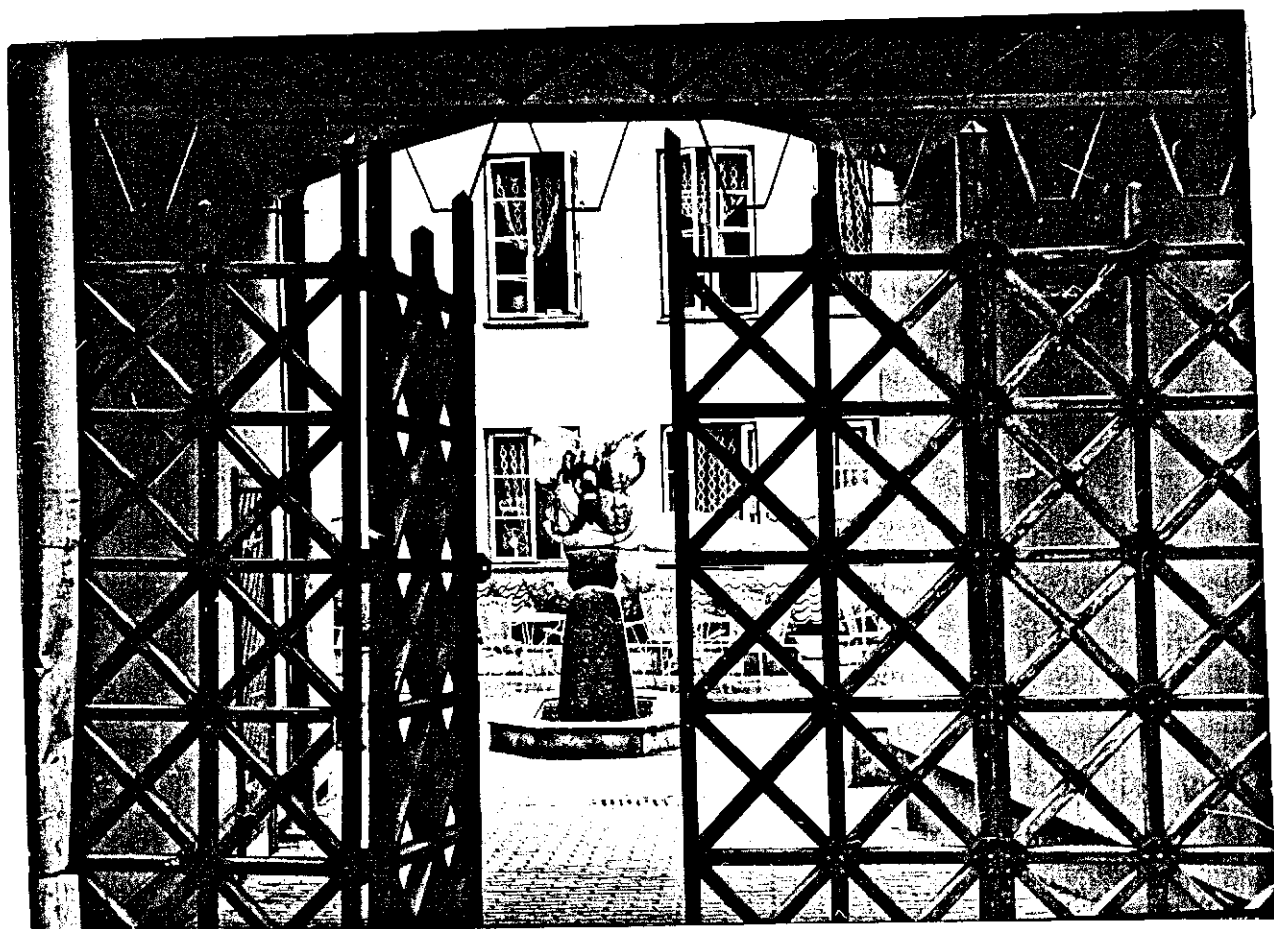
Gynybinės sienos likučiai

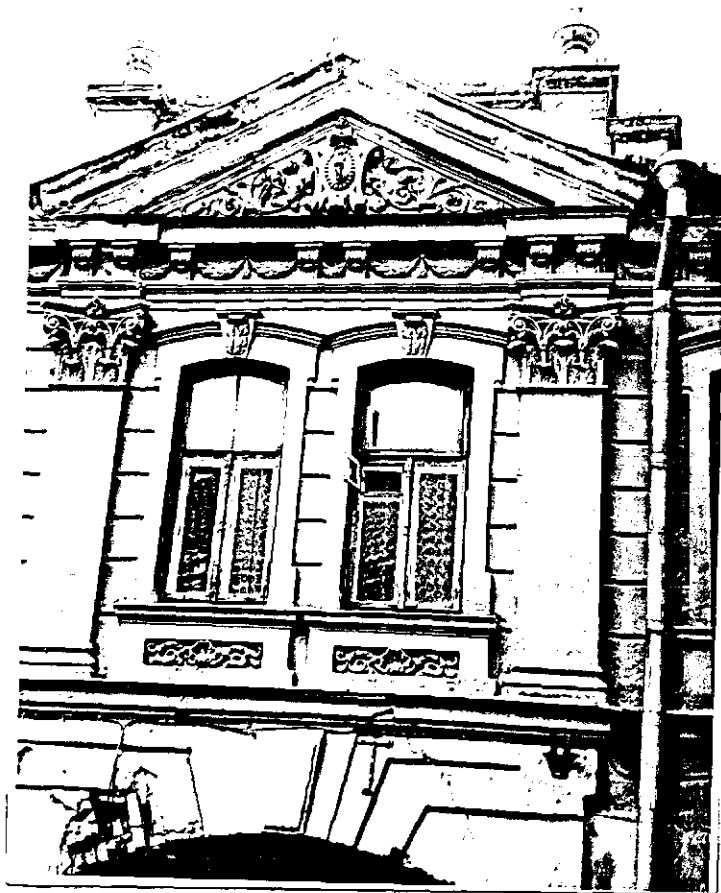
Pastato Nr. 2 kieme Neaiškios kilmės skulptūrėlė

Pastatas Trakų 3

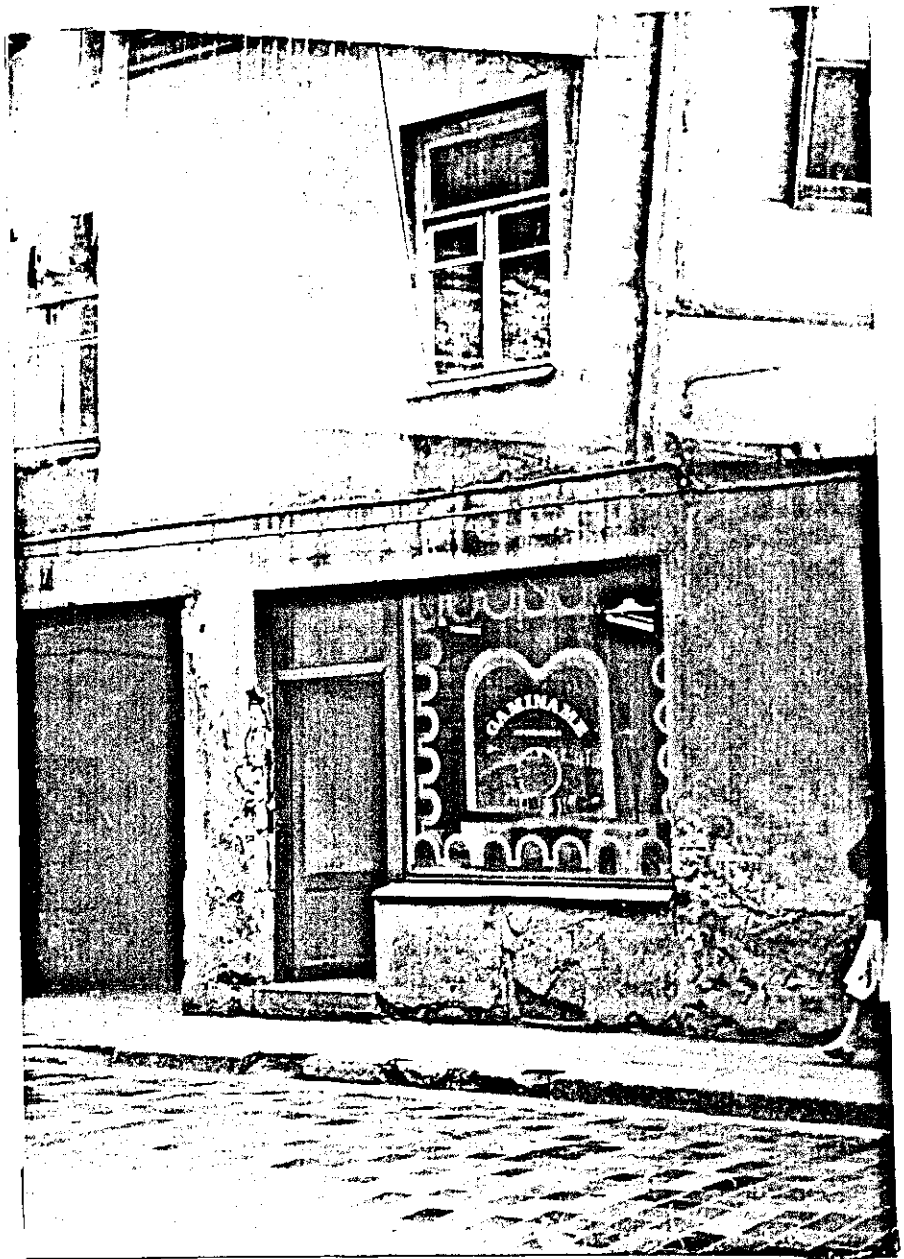

Vasaros kavinė kiemelyje

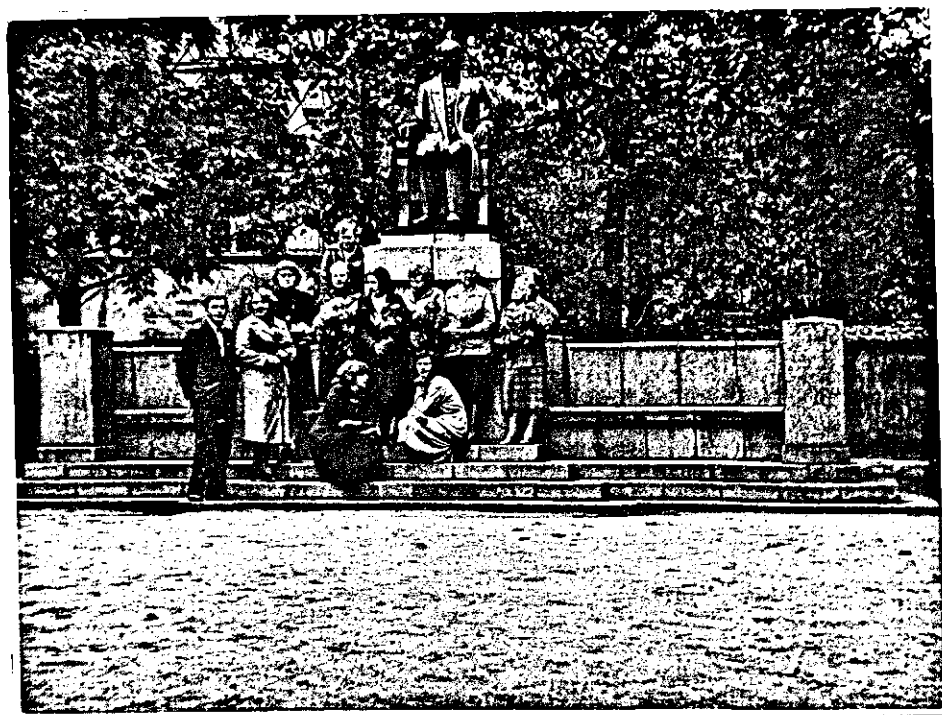
Name Nr. 5 I 985 m. atidaryta kulinarija

Trakų 7 veikia buitinių paslaugų dirbtuvėlė

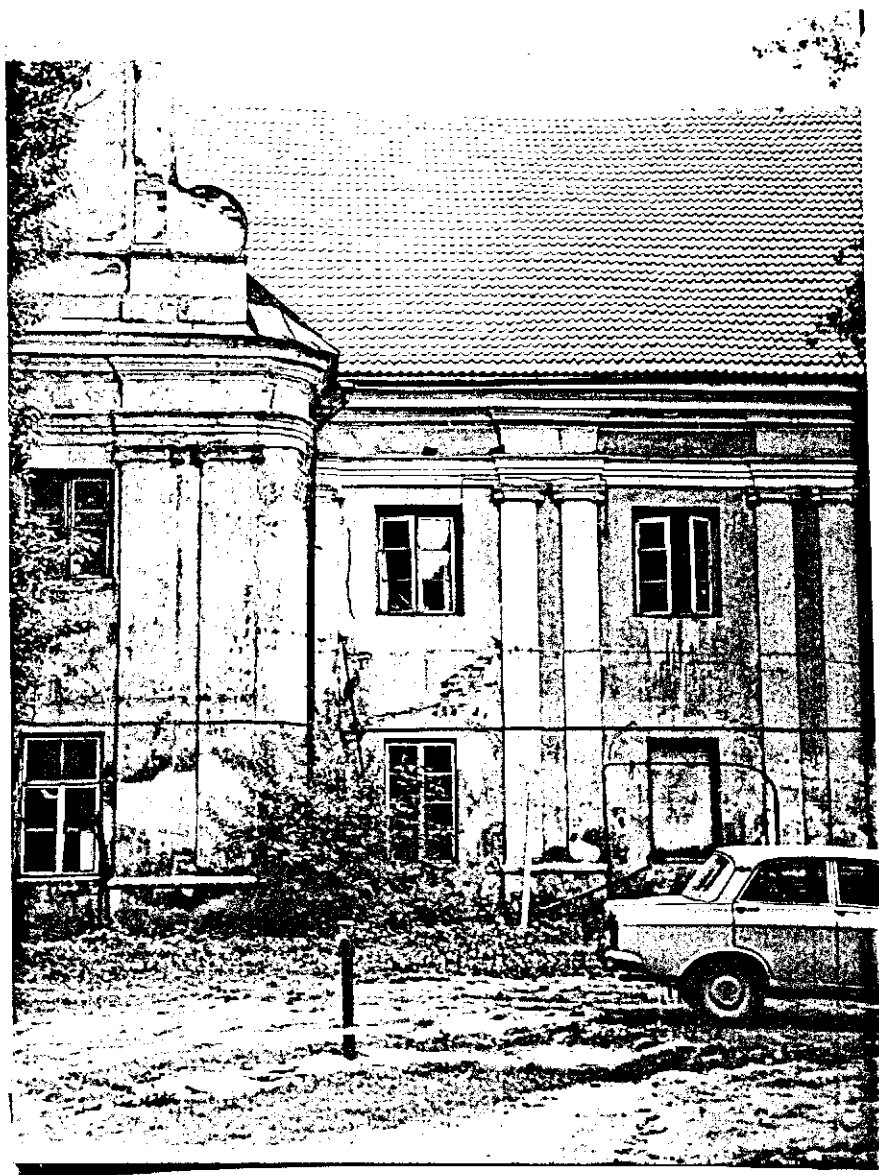
Namo Nr. 7 dalis

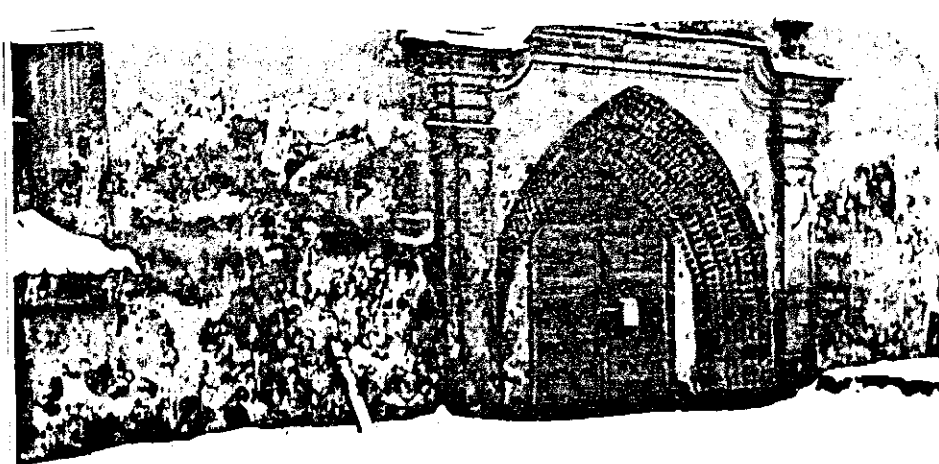
Paminklas visuomenės veikėjui Juozui Montvilai. 1931.
Skulptorius B. Balzukevičius

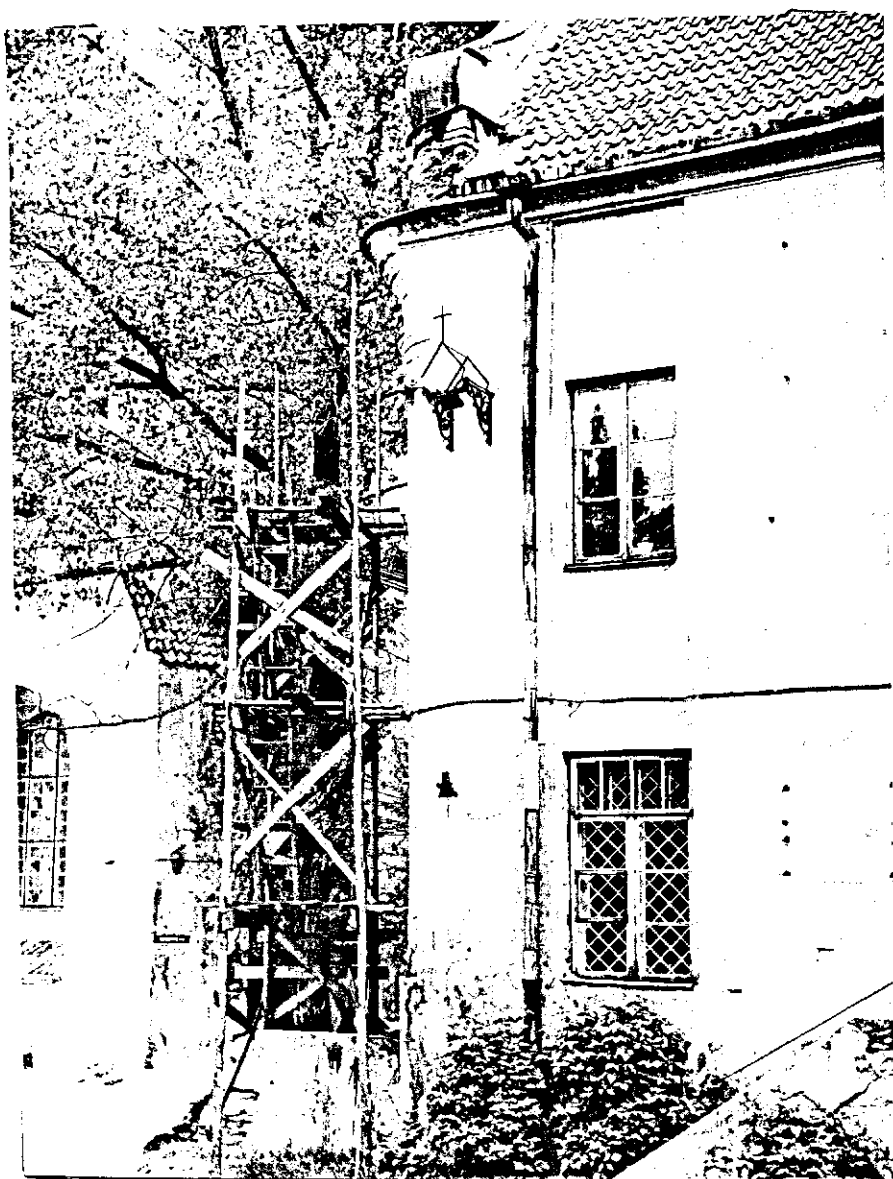
Pranciškonų arba šv. Mergelės Marijos bažnyčia
iš aukštai

Pranciškonų vienuolynas iš kiemo

Gotikinis bažnyčios portalas

Vienuolyno pastatas

Suzinų koplyčia (Trakų 9)

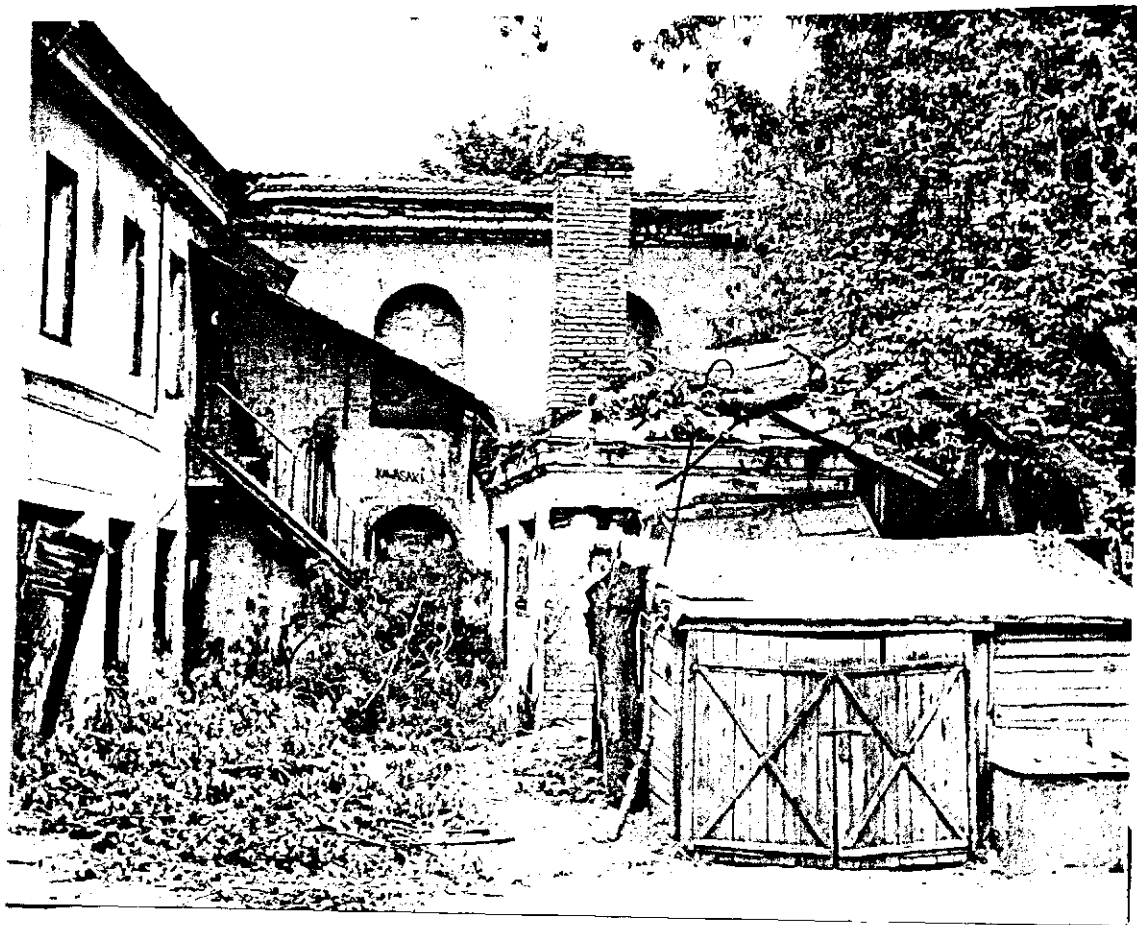
Namai Nr.8 ir Nr..10

Vilniaus viešosios A. Mickevičiaus bibliotekos fasadas

Pastato Trakų IO kieme. 1979 metai.

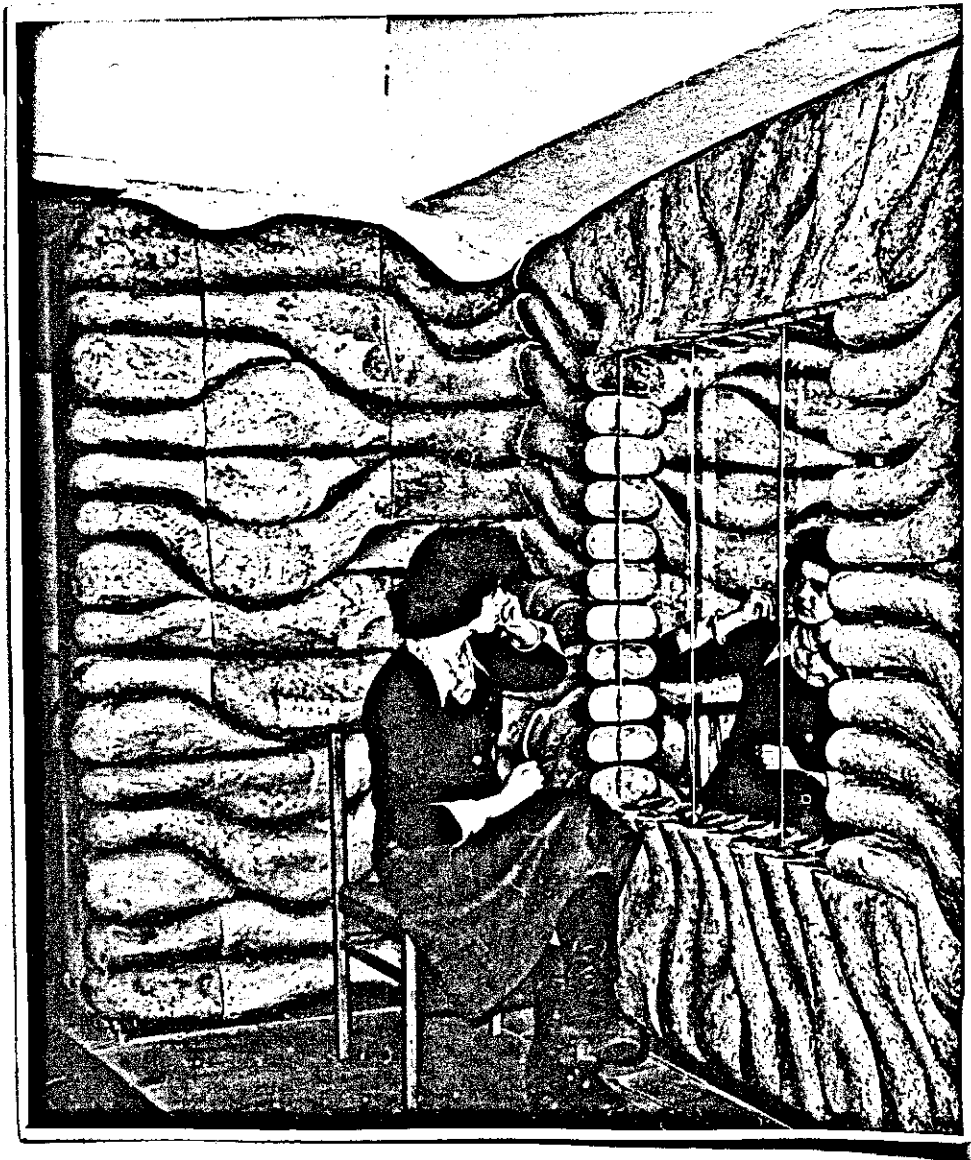
Skaityklos salė

Abonemente

Dabar ši krosnis jau tik puoškmena

Dekoratyvnis veidrodis bibliotekos koridoriuje
(Keramikė A.Skarbaliūtė)

Namas Nr.12. VVB vaikų literatūros skyriaus langas(dail..L.Gutauskas)

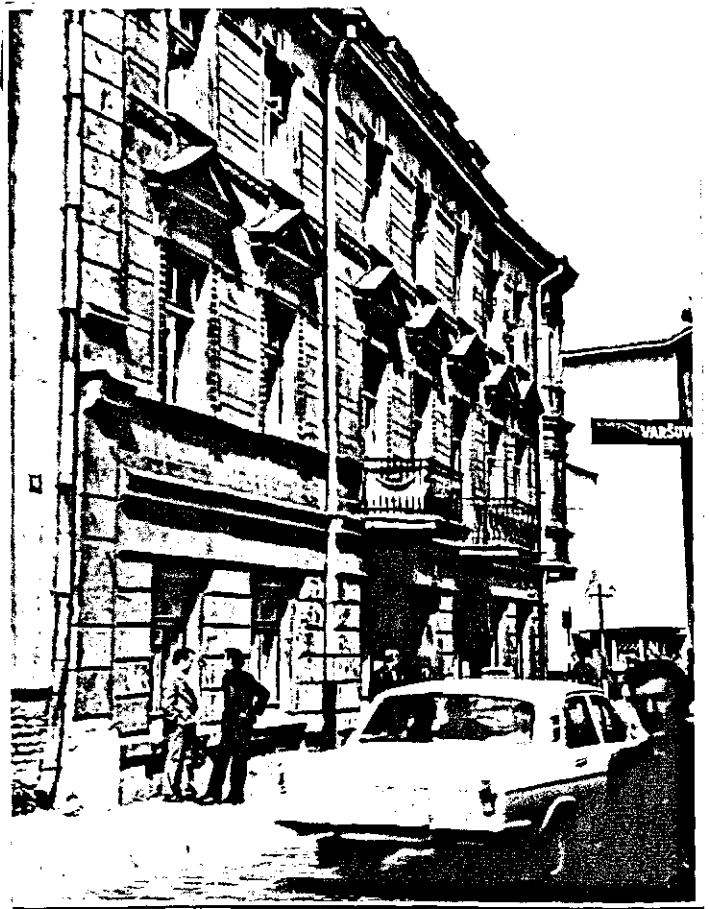
Iš kiemo pusės

Namo Trakų g. Nr.12 vaizdai

Namo Nr. 13 kieme

Namas Nr. 18

Trakų I3, I5, I7

Rūmų Trakų I7 (buv. Tyzenhauzų) fasadas iš Muziejaus gatvės pusės

SENIAUSI TRAKŲ GATVĖS GYVENTOJAI

V. Šablovskis

B. Šablovskaja

Namo Nr. 2 kieme..1942 m.

Gydytoja L. Basman 1898-1907 metais gyveno Trakų gatvėje. Sėdi antroji iš kairės

ATSILIEPIMAS APIE Z. TIUKŠIENĖS IR N. SISAITĖS DARBĄ
" IŠ TRAKŲ GATVĖS ISTORIJOS". Vilnius, 1986.

Pokario metais, ypač per keletą pastarųjų dešimtmečių suintensyvėjus respublikoje įvairiems istoriniams tyrinėjimams, pasirodė ir keletas monografinio pobūdžio leidinių bei nemažas kiekis įvairios apimties straipsnių periodinėje spaudoje, skirtų Vilniaus miesto praeities pažinimui. Tačiau daugeliu atveju, ypač stambesniuose darbuose, iki šiol dar nepateikti išsamesni duomenys apie atskirų šio miesto kvartalų praeitį. Ypač trūksta jų apie Vilniaus senamiestį. Todėl suprantamas yra aptariamojo, Vilniaus viešosios A. Miškevičiaus bibliotekos darbuotojų Z. Tiukšienės ir N. Sisaitės paruošto kraštotyrinio pobūdžio darbo "Iš Trakų gatvės istorijos" aktualumas. Nors tai viena pagrindinių senamiesčio gatvių, tačiau iki šiol jos praeitis dar niekur plačiau nebuvo panagrinėta.

Aptariamajam apie 6 a. l. apimties darbui surinktas ir panaudotas nemažas kiekis archyvinių duomenų, jų liečiančios įvairios literatūros, ikonografinės medžiagos. Darbą sudaro net 5 įvairios apimties skyriai, o taip pat Trakų gatvės atskirų XX a. pr. namų savininkų bei šiuo metu čia gyvenančių žmonių sąrašai, kai kurių senesnių, šios gatvės gyventojų trumpai užrašyti atsiminimai, archyvinių šaltinių, išsamus panaudotos literatūros sąrašas, dalis iliustracijų.

Pirmajame darbo skyriuje lakoniškai pateiktos bendros žinios apie Trakų gatvę; antrasis, stambiausias skyrius skirtas atskirų šios gatvės pastatų istorijai, jų architektūros apžvalgai, trečiajam - surinkti pagrindiniai duomenys apie iki šiol čia neišlikusius pastatus, ketvirtajame - trumpai charakterizuojami šiuo metu čia žinomi įvairūs, daugiausia dailės paminklai ir pagaliau penktajame - nurodyta keleta šioje gatvėje anksčiau ir šiuo metu tebegyvenančių, daugiausia tuo nors išsiskiriančių iš kitų tarpo šeimų. Tuo būdu pastarasis rankraštis yra pirmasis monografinio pobūdžio darbas, įvairiapusiškai nušviečiantis Trakų gatvės praeitį.

Bene vertingiausi istorijos mokslo atžvilgiu yra antrasis ir trečiasis aptariamojo darbo skyriai, kuriuose pateiktos atskirų Trakų gatvėje tebesančių bei neišlikusių pastatų

istorinės-architektūrinės charakteristikos. Iš pateiktų duomenų galima susidaryti bendresnį ne tiktai vieno įdomesnių Vilniaus senamiesčio kvartalų tolimesnės praeities vaizdą, bet ir gauti svarbių, iki šiol mažiau žinomų duomenų, ypač apie XVI-XX a. pradžios šios miesto dalies amatininkystę ir šiek tiek - apie jos gyventojus.

Tačiau minėtuose darbo skyriuose kiek savotiškai pateikiami faktiniai duomenys apie tuos pastatus. Antai, aptariant iki šiol čia išlikusius pastatus, pradžioje nurodoma jų dabartinė paskirtis, stovis, o po to - atskiruose skyreliuose aprašoma jų architektūra ir istorinė praeitis. Ar ne geriau būtų, jeigu tie abu skyreliai būtų sujungti į vieną. Tuo būdu dalyko dėstymas būtų nuoseklesnis, būtų išvengta nemaža bereikalingų pasikartojimų. Logiškiau būtų aptarti pastatų dabartį tokio skyrelio gale. Dėl tokio darbo pertvarkymo kiek sumažėtų ir jo apimtis, kas palengvintų teksto paruošimą spaudai.

Darbe pastebima ir smulkesnių neišskumų, vietomis tarsi neišbaigtų skyrelių. Antai, gal kiek lakoniškas atrodo penktasis skyrelis apie Trakų gatvės gyventojus. Trūksta duomenų ypač apie ankstyvesnių laikų atskirų namų savininkus, daugeliu atvejų tiksliau nenurodyti ir vėlesnių gyventojų verslai, jų socialinė padėtis, tautinė priklausomybė, kai kurie kiti duomenys, ypač svarbūs vieno ar kito laikotarpio šios gatvės demografiniams tyrinėjimams. Daugeliu atvejų apie šios gatvės gyventojus pateikiami duomenys tiktai iš iki šiol ar visai neseniai Vilniuje gyvenusių žmonių atsiminimų, kas gali būti šiame darbe patalpinta tiktai kaip vienas jo priedų (pav. 107-114 psl.). Atrodo kiek padrikai parašytas pirmojo darbo skyriaus poskyris - "Trakų gatvė grožinėje literatūroje" (10-11 psl.). Pastarajam trūksta sistemos, kompaktiškumo. Be to, nurodant šios gatvės gyventojus prie šio darbo pridėdamose lentelėse vietomis trūksta jų pilnų vardų, tėvavardžių, amžiaus, šeimos sudėties (suprantama, jei tiems dalykams yra šaltinių). Dėl to iš pateiktų duomenų neretai sunku spręsti kiek ir kokių žmonių gyventa Trakų gatvėje atskirais istoriniais laikotarpiais.

Jau darbo išangoje vertėtų konkrečiau nurodyti, kas iki šiol toje srityje padaryta, kokie šiam tikslui panaudoti šaltiniai, ko dar trūksta, kokie ryšium su visais tais trūkumais iškyla tokio darbo sunkumai ir pagaliau reikėtų labiau išryškinti pagrindinį darbo tikslą.

Aptariant Trakų gatvės ankstyviausią apgyvendinimo laikotarpį, pravartu būtų panaudoti ne tikrai rašytinius šaltinius, bet ir archeologinius duomenis, gautus per keletą pastarųjų metų, vykdant šios gatvės rajone archeologinius kasinėjimus.

Darbe vietomis trūksta šaltinių nuorodų, jų komentary. Ypač tai liečia ankstyvesnius laikus. Pavyzdžiui, 45 psl. nurodoma, kad 1390 m. kryžiuočiai sugriovė pranciškonų bažnyčią. Tačiau lieka neaišku, kokie šaltiniai ir kaip visa tai aprašo: ar iki pamatų ta bažnyčia tuomet buvo sugriauta, o taip pat - kas, kada ir kaip ją atstatė.

Darbo 52 psl. tik vienu sakiniu užsimenama apie legendinę pasakojimą apie savo metu esą pranciškonų vienuolių Vilniuje nužudymą. Tačiau nepaaiškintas šio pasakojimo autentiškumas, jo priežastys ir, apskritai, asmė.

Darbo 13 psl. pateikta senoji ir naujoji Trakų gatvės namų numeracija. Gal šioje vietoje, kur galima, reikėtų dar pridėti ir posesijų numerius. Tuomet tekste, toliau, išvengiant pasikartojimų, derėtų nurodyti tikrai vieną, dabartinį to ar kito namo numerį.

Reikėtų darbe suvienodinti vietovardžių bei gatvių pavadinimų transkripciją. Pavyzdžiui, 20 psl. vienoje vietoje rašoma kitur - "Detskoje čtenije" ir pan.

Lietuvių kalba spausdinamuose leidiniuose literatūros sąrašė pirma nurodomi darbai, išspausdinti lotynų, o po to - slavų (kirilica) grafika.

Trumpai aptartasis Z.Tiukšienės ir N.Sisaitės darbas "Iš Trakų gatvės istorijos" yra vertingas ir reikalingas, tyrinėjant Vilniaus senamiesčio praeitį. Pastarąjį kiek patvarkius, reikėtų išspausdinti, pavyzdžiui, leidinių "Lietuvos TSR kultūros paminklai" serijoje (plg. Levandauskas V. Vilniaus pilies skersgatvis. V., 1980; Rupeikienė M.M. Gorkio gatvė Vilniuje. V., 1984 ir pan.) arba kituose kraštotyros leidiniuose. Tai praplėstų mūsų žinias apie vėlyvųjų viduramžių ir vėlesnių laikų Vilniaus miesto praeitį.

V. DAUGUDIS

Lietuvos TSR MA Istorijos instituto
mokslinis bendradarbis

Vilnius,
1987 01 08

Atsiliepimas apie Z. Tiukšienės ir N. Sisaitės
darbą "Iš Trakų gatvės istorijos"

Tai gana didelės apimties darbas, kurį sudaro arti pusantro šimto puslapių teksto ir keturiasdešimt viena iliustracija. Jis skirtas vienos seniausių mūsų sostinės gatvių, joje esančių bei neišlikusių pastatų istorijai nušviesti, pateikti duomenų apie jos gyventojus, apžvelgti gatvėje esančius dailės kūrinius. Tiek aptariamojo darbo apimtis, tiek nušviečiami klausimai byloja, kad N. Sisaitė ir Z. Tiukšienė įdėjo daug darbo.

Šiame kraštotyринiame tyrinėjime pateikiama susistemintų duomenų apie šios miesto dalies pastatus, juose buvusias įstaigas, o taipogi paliečiami kiti šią gatvę liečiantieji klausimai. Visa tai padeda geriau pažinti šią miesto dalį, prisideda prie išsamėnio Vilniaus gatvių istorijos nušvietimo.

Aptariamą darbą sudaro šeši skirtingos apimties skyriai. Svarbiausią darbo dalį sudaro antrasis ir trečiasis skyriai. Juose apžvelgiama šioje gatvėje esančių ir buvusių pastatų istorija, nurodant pastatymo laiką, trumpai aptariant jų rekonstrukcijas, pateikiamu duomenų apie savininkus, pastatuose buvusias įstaigas, mėginama aptarti jų architektūra.

Aprašant gatvės pastatus, pradžioje apibūdinama architektūra, o po to nušviečiama pastatų istorija. Tačiau to ne apie visus pastatus laikomasi. Pavyzdžiui, aprašant namus Nr. 12 ir Nr. 14 šio skirstymo nėra. Antra vertus, labai dažnai architektūros aptarime pateikiama nemaža bendro pobūdžio duomenų iš pastatų istorijos. Gi pastatų istorinėje dalyje kartojami pastatų architektūros aptarime pateikti duomenys. Apibūdinant namą Nr. 5 taipogi laikomasi šio skirstymo. Tačiau apie pastato architektūrą čia nekalbama, o duodamos tik bendros žinios apie namą (p. 27). Tokių faktų nemažai ir kitų namų aprašyme.

Tiesa, kai kur autorės, aptardamos namus, nurodo, kad kartu aptariama architektūra ir statyba. Tačiau tas reikalo esmės nekeičia, o į namų aprašymą įveda dar vieną skirstymą, kuris taikomas tik kai kuriems pastatams.

Manyčiau, kad antrasis skyrius pasidarytų kompaktiškesnis, jei aprašant pastatus, pradžioje būtų pateikiama jų istorija, o gale

aptariama architektūra. Be to, pastarosios aptarimas ne visur yra pakankamai išsamus.

Kalbant apie namą Nr. 4 nurodyta, kad "pavyko surasti dokumentą, kad pastatas buvo rekonstruotas ir 1887m." (p. 24). Panašiai pasakyta namo Nr. 8 apibūdinime (p. 33). Namo Nr. 10 aprašymas pradedamas: "Pirmasis surastas dokumentas yra iš 1793 m. Jame išvardinami ankstesnieji namo savininkai. Iš dokumento sužinome, kad Vilniaus kaštelionas Mikalojus Hlebovičius nusipirko iš Baltramiejaus Kosienkovičiaus mūrinį pastatą (p. 57).

Šie ir kiti pasakymai suponuoja mintį, kad autorės pačios rinko ir nagrinėjo pirminius šaltinius. Tačiau pačių autorių pateiktos nuorodos to nerodo. Jame ištiesai naudotasi M. Vaitkuskaitės, T. Dambrauskaitės, J. Jurkšto, A. Kazlausko Trakų gatvės namų istorinėmis apybraižomis, inkorporuojant beveik visus jų duomenis bei padarytas išvadas.

Tiesa, autorės pratarinėje trumpai pamini, kad "pagrindinis šio darbo šaltinis, ypač aprašant XVI-XIX a. pabaigos laikotarpį, buvo LTSR paminklų konservavimo instituto (PKI) ir Lietuvos kultūros ministerijos archyvuose saugoma medžiaga". Tačiau toks lakoniškas pasakymas nedaug ką paaiškina.

Norint darbą publikuoti, jį dar reikia pataisyti.

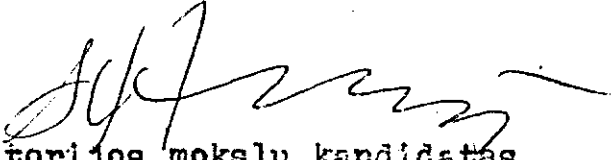
Vargu ar reikėtų dėti dabar šioje gatvėje gyvenančių žmonių sąrašą, kuris pateiktas net nenurodant kuo remtasi jį sudarant.

Reikėtų preciziškiau apibūdinti kai kurių pastatų architektūrą.

Patvarkyti antrąjį darbo skyrių.

Aptariamąjį darbą turėtų rezentuoti bent vienas iš autorių, kurių tyrinėjimai faktiškai sudaro šio darbo pagrindą.

Vilnius,
1987 09 15

Istorijos mokslų kandidatas
Stasys Samalavičius